

gadakadályoz-
ünk. Egy
a. Kelet-Af-
madás során
Légiköteje-
Kedares
geralattjáró
a.
z angol had
zalos közle-
ocsi veszte-
Capuzzi li-
ellenséges
Az arcvonal
való.
otta elhagy-
DNE köz-
tát, amely
án megállá-
flotta el-
Eagle re-
egység, min
vizéről. A
jelentését,
majdnem

MÜSOR!
zerre
ngelekben

NYEKKEL

seh-

vonhatja
ntikár en-
y szabadon

pr.) Lon-
oksztrák és
kik angol
nyaikat. A
e után az
állattételle

Az angol
bb angol-
amely is-
tti politi-
valamint
harcot a
zódés in-
ngy had-
szky tá-
ijelentet-
örzi füg-
el tisztek
ni.

DEST

papen an-
lügyi ál-
kü csere-

NGHAJ-

ngtauban
és japán
kivül su-

részére.
ul: Teg-
50 vagon
verinben.
Svédor-
at előze-

26 R. 7
Pop 16

Taxa postala
plattita in num
No. 30523/1934

Szerkesztőség
és kiadóhiva-
tal: Cluj, Str.
Baron L. Pop
10. Telefon: 18-60. Előfizetési árak:
Havonta 110, negyedévre 320, fél-
évre 600, egészévre 1200 lej. Kül-
földre: Havonta 2, negyedévre 6,
félévre 12, egészévre 20 dollár. —
Hirdetések díjazás szerint. — Az
„UJ KELET“ a transilvaniai és
bánsági zsidóság egyetlen napilap-
ja. Cikkeink utánnyomását csak a
törzss megjelölésével engedjük meg.

KELET

ZSIDÓ NAPILAP

Director-Főszer-
kesztő: Dr. Mar-
ton Ernő. Re-
dactor responsabil-Felelős szerkesz-
tő: Jámbor Ferenc. Administator
delegat si grant responsabil-felelős
igazgató: Schwartz Endre. Propria-
tar-tulajdonos: Fraternitas S. A. S.
de Editura. Registrul publicatiunilor
periodice No. 43. Dos. 889. 1934.
Tribunalul Cluj, Sectia III.

Szombat, julius 27.
1940—5700. Tamuz 11.
XXIII. évfolyam, 168. szám.

Pánamerikai kongresszus

Nem fordult még elő, hogy egy éven belül
másodszor hívják össze a pánamerikai
kongresszust. Ezuttal először adódik erre
esély és a havannai tanácskozás annak a je-
gyében áll, hogy az amerikai államok a
kongresszus valóságos szervnek fogják fel,
amely közös kül- és gazdaságpolitikát álla-
pít meg. A nagy, északi „Calibantól“ való
féltelmet Rooseveltnek sikerült eloszlatni és
a délamerikai államok bizalmát az Unióval
szemben megteremteni. Nem volt könnyű
dolog. Theodor Roosevelt 1904-ben kiadott
„Roosevelt corollary“-ja valósággal megriasz-
totta az amerikai latin államokat. Ebben az
üzemben az akkori elnök nyíltan vitálgatta
az USA számára azt a jogot, hogy rendőri
felügyeletet gyakoroljon Közép- és Dél-Ame-
rika államai felett. „Kronikus igazságtalan-
ság, vagy tehetetlenség gyengítik a civilizá-
ció kötelekeit és ez kényszeríthet bennünket
arra, hogy a Monroe-elv határain belül su-
lyos esetekben nemzetközi rendőrök le-
gyünk“.

Ez a kongresszusi üzenet sokáig „Roose-
velt nagy botja“ néven szerepelt a délameri-
kai államok életében és katonai rövidsége, a
puszta erőre támaszkodó hangja többet ár-
tott, mint használt az amerikai államok
közvetlenségének. Különösen sérelmesnek tar-
tották azt, hogy amikor 80 esztendővel a
könyvtáras után Theodor Roosevelt életre
keltette a Monroe-elvet, annak olyan értel-
mezést adott, amelyből az északamerikai
Unió fensőbbégi joga következik. A Roose-
velt corollaryt csakhamar beavatkozások kö-
vetették, amelyek élénken világítottak arra,
hogy Amerika nem áll meg a szavaknál. A
lélelem volt az, amely a latinamerikai álla-
mokat a Népszövetség szárnyai alá kergette,
hogy onnan kiábrándulva távozzanak. Elő-
ször 1926-ban Brazília hagyta el a genfi
nemzetközi szövet, majd Uruguay, amikor
közbe és a Szovjet közötti konfliktust a Né-
pszövetség az oroszok javára döntötte el és
azt követték a többiek.

Amikor ezek a kilépések történtek — Col-
lidge, majd Hoover elnöksége alatt — az
Egyesült Államoknak az ABC, tehát a latin-
amerikai államokkal szembeni magatartása
összegelesen enyhült és Theodor Roosevelt botja
Franklin Roosevelt kezében olajjgá válto-
zott. Roosevelt 1933. évi üzenete a három
Amerika életében a Monroe-elv fontosságá-
val vetődő külpolitikai manifestáció volt:
„Külpolitikai tekintetben az amerikai álla-
mok viszonya a jószomszédi barátság, azé a
szomszédé, aki jogaira ügyel és más jogait
feltétlenül tiszteletben tartja“. Roosevelt nem
késlekedett azzal, hogy a felkeltett bizalmat
megerősítse. Lemondott Nicaraguáról, Kubá-
ról — ahol a mostani kongresszus összeült
— kivonta az USA csapatait és lemondott
a „platt amendment“ jogáról is, amely az
otthoni belviszonyokba beavatkozást biztosí-
tott. Végül lemondott a Panama-csatorna
feletti fennhatásáról és azt védelmi jogra
szorította. Ezek után az 1936 végén összeült
buenos-airesi kongresszus már valóságos
pánamerikai kongresszusnak volt mondható,
amelyen először érvényesült az összes ameri-
kai államok egyenjogúsága és amelyen a
„nagy Caliban“ helyét „a nagy barát“, sőt
„testvér“ töltötte be.

Roosevelt új politikája a latin-amerikai
országok irányában külön részt képezi az
Unió gazdaságpolitikájára vonatkozó elgon-
dolásának. Amíg a világháború előtti yanke-
politika expanzív, sőt imperialista volt,
Hoover, majd Roosevelt elnöksége alatt a
gazdasági szempontok kerültek előtérbe.
„Amerika nem akar háború által szerzett
területeket“ — adta ki a jelszót az elnök,
akiben meg volt az okosság ahhoz, hogy
nem mondjon olyan területekről, amelyeknek
civilizálása folytán konkurrenciát nevelődik
az amerikai mezőgazdák terhére, vagy költ-
séges fenntartásuk nem áll arányban hozá-
dúikkal. Így 1946-ra biztosította a Fülöp-
szigetek teljes függetlenségét (a diplomáciai
rosszszámítás szerint „pénzelte“ az ellene
indított függetlenségi harcot) és ezt — ha-
csak a katonai helyzet ebben nem gátolja —
a határidőre meg is fogja adni.

MORGENTHAU: Az USA lehetővé teszi havonta háromezer repülőgép szállítását Anglia számára

Az amerikai pénzügyminiszter nyilatkozata a petróleumszállítások korlátozásáról. Rövidesen megkezdik a sorozásokat Amerikában

WASHINGTON, julius 26. (Rador). Morgenthau amerikai pénzügyminiszter a Reuter iroda jelentése szerint csütörtökön kijelentette, hogy az Egyesült Államok minden kedvezményt megadnak, abból a célból, hogy az angol kormány havonta háromezer repülőgépet vásárolhasson az Egyesült Államokból. Ujabb hatalmas üzemeket állítanak fel s az angol kormány ígéretet tett arra, hogy fedezze az üzemek építési költségeit és megvásárolja a termelésüket. A részletes tervet Khutsen, a védelmi bizottság tagja dolgozza ki. Morgenthau megállapította, hogy az új üzemek lehetővé teszik évi ötvézezer repülőgép előállítását, tehát azt a hatalmas mennyiséget, amelyet Roosevelt is említett május 15-iki beszédében.

Washington, julius 26. (Rador). A Reuter iroda jelentése szerint Morgenthau pénzügyminiszter kijelentette, hogy a petróleumszállításokkal kapcsolatos intézkedések semmi összeköttetésben sincsenek azokkal a hírekkel, hogy Anglia meg akarná akadályozni Spanyolország amerikai petróleumellátását, nehogy a kőolaj Németországba jutasson.

Illetékes politikai körökben egyébként úgy tudják, hogy két nappal ezelőtt úgy intézkedett a kereskedelmi hajózást ellenőrző iroda, amely Morgenthau vezetése alatt áll, hogy a Nevada és Aryan nagy tartályhajók maradjanak Hustonban, illetve Texasban.

Washington, julius 26. (Rador). A Stefani iroda jelentése szerint Marshall amerikai tábornok kijelentette, hogy huszonnégy órával azután, hogy az amerikai szenátus jóváhagyta az általános katonai kötelezettségről szóló törvényt, megkezdik a behívásokat. Egyelőre családtagokat fognak behívni.

Az amerikai közvélemény többsége Anglia megsegítése és az USA fegyverkezése mellett

Newyork, julius 26. (Rador). A Fortin című folyóirat körkérdest intézett az amerikai közvéleményhez az Angliának nyújtott támogatásról. A megkérdezettek 57.4 százaléka azt válaszolta, hogy az Egyesült Államok minden lehetőséget elkövetnek, 34.2 százalék szerint a segélynyújtás nagyobb is lehetne. Ezek együttese azt kívánja, hogy amerikai csapatokat küldjenek Európába. A megkérdezettek 88.3 százaléka kijelentette, hogy helyesli az Egyesült Államok fegyverkezését, míg 7.8 százaléka ellenzi azt.

Argentína álláspontja az európai birtokok ügyében

Newyork, julius 26. (Rador). A Newyork Times havannai tudósítójának jelentése szerint Argentína megbízottja fenntartással élt az Egyesült Államok azon tervével szemben, hogy az Amerikában levő európai birtokokat helyezték közös gyámság alá.

A „Marseille“ francia gőzös utasait ellenőrzés alá helyezték

Daladier, Delbos és Mandel is az utasok között van

Vichy, julius 26. (Rador). A Marseille nevű francia gőzös, amely több héten keresztül bolyongott a tengeren, visszatért a marseillei kikötőbe. Az utasokat ellenőrzés alá helyezték s nincs joguk elhagyni a várost.

A gőzös fedélzetén tartózkodnak, mint ismeretes Daladier, Delbos és Mandel francia politikusok. A három politikus valamelyik afrikai kikötőben akart partraszállni, de sehoh sem adtak erre engedélyt.

Lisszabon, julius 26. (Rador). Az Orduna angol gőzös fedélzetén 496 Angliából haza-

térő francia alattvalóval, befutott a kikötőbe. A hazautazó franciák között van az angolok által lefoglalt francia hajók több tisztje, így a Normandie óceánjáró parancsnoka is.

Kairó, julius 26. (Rador). A Kairóban összeült francia nemzeti tanács egyhangulag kimondotta, hogy folytatja a harcot Anglia oldalán. A tanács táviratot intézett De Gaulle tábornokhoz, aki előtt hangoztatja a szövetségesek sikeréhez vetett bizakodását. Anglia Franciaország javáért is harcol, — mondja a távirat.

Igy a pánamerikai közösség gondolata is egyre jobban gazdasági tartalmat nyer. Roosevelt kormányzása alatt ömlött az Egyesült Államok tőkéinek pénze Dél-Amerikába. A délamerikai államok legnagyobb részében az Unió gazdasági befolyása érvényesült, amit erősít az, hogy a legtöbb állam gazdasági monokulturával bír, vagyis főjövedelme egyetlen árua támaszkodik. Egymást mezőgazdaságilag kiegészíthetik — de iparilag mind az Unióra szorulnak. Roosevelték minden kongresszuson felvetik az érmeünőt, a valutáris közösség gondolatát, sőt a vám-közösséget is. Ezek a javaslatok képezik a kongresszusok kényes pontjait és ezekben nem sikerült eddig eredményeket elérni, mert minden délamerikai államban iparosodási törekvések jelentkeznek és minden délamerikai állam terméke annyi felesleget mutat fel, amennyit a nyugati földtekén elhelyezni nem tud. A brazil kávé, a perui gyapot, a kubai dohány, a panamai banán, Európa felé és ott is elsősorban Németország felé tör és... Dél-Amerika ott kényesül vásárolni, ahol elad. Roosevelt tudja, hogy ez az a pont, ahol Amerika érdekelt

az európai kérdésben és a havannai kongresszus elé terjesztendő gazdasági reformok célja az Uniónak a németek elleni blokádnál idején megerősödött gazdasági helyzetének állandósítása. Már elhallgattak azok az érvek, amelyek az USA-t gazdasági egyeduralommal vádolják meg és amelyek a kongresszuson heves ellenvéleményeket fognak kiváltani. Roosevelt nem az erőszak enyvére. Pénzzel többet akar elérni, mint erővel. Ez különbözteti meg politikáját nagybátyja, a népszerű Teddy elvtől. A havannai kongresszus ismét jelentkezik a nagy kérdés: lehet-e erőszak nélkül gazdasági uralmat biztosítani? Lehet-e a dollárlavinát dél felé tartó utjában feltartóztatni és lehet-e tovább-építeni Pánamerikát a földrajz által adott szellemben. Amíg Európában ugyanis a görben keresztül-kasul felvő hegygerincek évezred óta elválasztják a népeket, az Alaskától a Magelhaens-szorostig húzóó hegynyomást mindent összefűz. De vajon elég lánc-e ez a heggyerinc az autarkiciára törekvő délamerikai államoknak az északi kolosszushoz való költöztetésére?

VILÁG TUKRÉ

Tamuz

Két gyászos hónapja a zsidó történelemnek Tamuz és Av hónapja. Ebben az évszakban, immár évezredek előtt vesztette el a zsidó nép állami függetlenségét.

Az első templom idejében, amikor Babilónia hatalmasodott el a zsidó nép fölött, Jeremiás próféta volt az, aki a közeledő katasztrófa figyelmébe a népet, éppúgy, mint az uralkodó osztályt. Mint gyermek átélte a szentélynek Josia király által történt restaurálását, a mózesi tanok helyreállítását. Reményességgel töltötte el az új szellem, amely a zsidó népben ura-éledt. De három évvel később, mint serdülő fiú meg kellett állapítania, hogy a nép éppúgy, mint a papok, éppúgy, mint a hatalmon lévők a lelki mélyéig romlottak. A kivételes igazságérzettel megáldott ifjú megrendülten élte át Josia király tragikus végét, amelyről a krónika II. könyvében olvassuk.

„Mindazok után, hogy Josia helyreállította Isten házáat, feljött Necho, Egyiptom királya, hogy az Eufrates mellett levő Karhemis városát elfoglalná. És Josia ellene vonult. Követeket küldött hozzá, mondván, nincs közöm hozzád Juda királya; én most nem eilenek megyek, hanem az én országom ellensége ellen és Isten rám parancsolta, hogy siessek. Ne tusakodj Isten ellen, aki velem van. Josia mindazonáltal nem tért ki előle, hanem hogy megütköznie vele, öltözetét megváltoztatta, nem hallgatott Necho beszédeire, amelyek Isten szájából származtak vala. Elméne, hogy megütközött Megido mezején. Ekkor az ijjasok nyiakat lövének Josia királyra és mondá a király szolgálóinak, vigyetek ki engem innen, mert nagyon megbesbültem. Levették azért őt szolgálai a szekérből, másik szekérré helyezték és vitték Jeruzsálembe. Meghalt és eltemették atyái sírjába és egész Juda és Jeruzsálem siránkozott Josia fölött.“

Josia király a kevés zsidó uralkodók egyike volt, aki szívvel-lélekkel a mózesi szellemet akarta belepántálni a zsidó népbe. Halálával Judea erkölcsi és anyagi elmerülése szinte elkerülhetetlen lett. Elesen látta ennek jeleit Jeremiás. Üzent, figyelmeztetett, korhólt, de a sorsot nem tudta elhárítani. Eilenben állandó mellőzésnek és üldözésnek volt kitéve és természetesen „hazaárulónak“ bélyegzték.

Amikor Jójakin király idejében Nebukadnezar háborút üzent az országnak, a próféta azt ajánlotta, hogy kössön békét és legyen inkább a babilyon uralkodó vazallusa, mert a zsidó tant, a zsidó erkölcsöt így is fejleszteni lehet. Három évig tartott a háború, amikor a rendes időszámítás előtti 585-ik évben tamuz kilencedikén, a babilóniaiak megostromolták Jeruzsálemet.

A város pusztulásáról nála olvassuk a legmegrendítőbb sirámkokat.

„Megtűnt szívünk öröme
Táncos jókedvünk bánattá változott,
Hogy Cion hegye kietlenné vált
Sakálók tanyájává.“

A második templom elpusztulásának idejében egy tanaita, Jochaman ben Zak-káj vette szíviügyének a zsidó nép életbenmaradását azzal, hogy Jaone városában megalapította a tanházat, amely az idők hosszú menetén szimbólumává vált a zsidó népnek. A tanház a maga történeti intézményesítésével, mint ahogy Bialik a szombatáról mondotta — inkább tartot-

ta életben a zsidóságot, mint a zsidóság a tanháza.

Abban az esztendőben, amikor Vespasiánus átadta Titus fiának a Judeában fekvő csapatok fölötti parancsnokságot, a rendes idősámítás 60-ik évében Palesztinában egyre nőttek a zavarok. Ez kedvezett az ellenségnek, a rómaiak jól tudták, hogy a zavar csak gyöngíti az ellenállást. Az arisztokrata kormányzat helyett, valamiféle forradalmi demokrácia következett, de a forradalmárok, akiket abban az időben „zelotáknak” hívtak, képtelenek voltak a rend helyreállítására. Három párt is azon igyekezett, hogy a maga elgondolása szerint állítsa helyre a normális állapotokat. A pártok reprezentánsai: Eliazar ben Simon, Jochanan Gus Chaiav és Simon Bar Giora. Eliezer a mérsékelt rétegeket képviselte, Jochanan Gus Chalav a radikális módszereket ajánlotta, míg Simon Bar Giora a legszélsőbb terrornak volt képviselője. Veie mentek azok az elszánt edomiták is, akik röviden végeztek a zsidó arisztokratákkal; nemcsak a rendszerüket, hanem őket magukat is kipusztította. A három pártvezér csak abban egyezett, hogy Jerusalemet fel kell osztani három védelmi kerületre.

Átfogó és teljes megnyugvást ígérő elvük nem volt az ország rendbehozását illetően. A közös védelmet is csak akkor szervezték meg, amikor a rómaiak már erősen támadtak. Addig ők voltak a támadók, amennyiben egymást kintózták. Adatlan testvérharc dult. Felgyújtották a város hatalmas élelmiszerraktárát, amit a gazdagok alapítottak és megtöltöttek a bekövetkező ostrom idejére. Aki a józan-ságot hirdette, Eliazar ben Simon rövidesen kénytelen volt az esemény színteréről elvonulni, mert a megmondott szónak és intelemnek már nem volt mit keresnie az akkori viszonyok között. A városban a diktatórikus párt maradt az ő kétségbeesett halálraszántásával.

Vaióságos csodáit termelte ki az elszántság és bátorság. Titus a tavaszi hónapok óta ostromolta a várost. Előbb a külső vár falait támadta és felszólította a védőket a város átadására. Egy alkalommal ő maga is lóra ült, inspekiót tartott csapatai fölött és amikor odaérkezett a falakhoz, a zsidó harcosok váratlanul megröghanták és kevésen muít, hogy el ne fogják. A következő napok egyikén ugyan ezek a harcosok az olajhegyen lévő római légiókat lepték meg rajtaütéssel. Titus belátta, hogy alaposan fel kell készülnie a támadásra. És pedig nem annyira fegyverrel, mint inkább kiéhezéssel.

Ki tudja, miképpen alakultak volna a dolgok, ha a pártszervező nem kap olyan nagy szerepet ebben a háborúban. Ha nem gyűjtik fel a hatalmas éléskamrákat a harc talán a zsidók javára dől el. De így még a főpap özvegye is kénytelen volt a szemét között enni valót keresni. Tamuz hónapjában a város erőgyűrűjét a római csapatok áttörték és már ott állottak a templom előtt. Még mindig meg lehetett volna menteni várat, ha a forradalmárok Jochanan ben Zakkaira hallgatnak, aki a békét ajánlotta. De ők inkább elpusztultak és pusztítani hagyták Jerusalemet népet és mindazokat, akik az ellenség elől menekültek.

Tamuzi napokra esik a spanyol zsidók sorsfordulata, a szevillai ediktum, amelyben Izabella és Ferdinand ehatározta a zsidóknak Kasztíliaból és Aragoniából való kiűzetését. Hogy milyen bűnök miatt érte a zsidókat Spanyolországban ez a katasztrófa, arra nézve a történelem kevés támpontot nyújt, mindössze annyit, hogy a jólét idejében feltűnően kérkedtek vagyonukkal, pompásan földszített lovakkal, ékszerekkel. A spanyolországi zsidók egy része, hogy megmaradhasson az országban, kitért, de ez a kényszer nem tudta őket elidegeníteni a zsidó népségtől. Tömegesen megtartották a hagyományos zsidó szokásokat, a zsidó szellemiség és zsidó erkölcs egységében éltek, ama remény és bizakodás közepette, hogy eijön az idő, amikor Erec Jiszráélbe vándorolhatnak ki, mint a zsidó nép tagjai, akiket a próféta: ígérete szerint az örök-kevaló vissza fog vezetni.

Tamuz hónapjában kellett elhagyniok a zsidó tömegeknek a szép spanyol pro-

vinciákat. Néhány hónapot hagytak ügyeik elintézésére, azután kivándoroltak Portugáliába, Nápolyba, a törökökhöz és másokhoz, Észak-Afrikába, ahol szívesen fo-

gadták a tehetséges és dolgozó üdözöttet, akiknek hite, hogy egykor történeti tapasztalatokkal bővülve, visszatérnek Erec Jiszráélbe, pillanatig sem halkult el.

Három petróleumtársaság tizenkét alkalmazottját kiutasították az országból

BUCURESTI, július 26. Hivatalos jelentés szerint a belügyminiszter csütörtökön elrendelte, hogy az tizenkét személy, akiknek nevei a legutóbb nyilvánosságra került német okmányokban a román állam területén megszervezett szabotázs szervezettel állnak kapcsolatban, hagyják el az országot. Mindannyian a petróleumtársaságok alkalmazottjai és Ploestiben élnek. A kérdéses petróleumtársaságok a Columbia, Steaua României és Concordia. Az említett személyek még a pénteki nap folyamán elhagyják Romániát.

A kolozsvári munkásság egy éve

A munkakamara jelentése a kolozsvári munkásság kulturális és szociális helyzetéről

Cluj, július 26. Az Unversul legutóbbi számában cikket közöl a kolozsvári munkakamarának jelentéséről, amely a kolozsvári munkásság múlt évi működéséről tartalmaz kimutatást.

A pszichikai és fizikai képességek megállapítása végett a munkaügyi minisztérium Erdélyben több tájékoztató hivatalt létesített, így Kolozsváron, Aradon, Brasóban, Temesváron, Szebenben és Nagyváradon. A kimutatás azokkal az inasokkal foglalkozik, akiket ezeknél a munkakamaráknál jegyeztek be, 12 hónap folyamán összesen nyolcezer inas és inasleány. Egy részüket más foglalkozásra tanácsolták, mint amit szüleik választottak ki számukra. Ezeknek a száma 25 százalékot ér el. A foglalkozási utmutatás segítségével több esetben megakadályozták azt, hogy az inas az egyéniségének nem megfelelő foglalkozást tanuljon és olyan mesterség tanulását utasították, ahol teljes mértékben érvényesülni tud.

Hogy milyen hasznos volt ez az utmutatás, azt egy másik kimutatásból tudjuk meg, amely azokat az eseteket sorolja fel, midőn a munkás kénytelen volt felhagyni kitanult mesterségével. Tekintélyes számú 30 és 35 életév közötti munkás kérte új mesterség kitanulását, miután az előbbi nem tudta teljesíteni, mert ugyelkileg, mint fiziológiailag nem felelt meg az előző munkára.

Egy szóval ezek a tájékoztató intézmények parancsoló szükségességet jelentenek ma és jelentőségük már az első esztendőben igazolódott.

A kezdő munkások megsegítése végett 15 féle foglalkozási ágban 90 ezer lej értékű üzembereendezést szavaztak meg, míg a Kolozsvár körzetéhez tartozó 78 munkásnak gépeket és egyéb eszközöket osztottak ki.

Rendkívüli figyeimet szenteltek az inasoknak. Ugy a munkakamarában, mint a megyei hivatalokban egy év leforgása alatt 2336 inas beiratást eszközöltek, mely egyike az egyesülés óta kimutatható legnagyobb eredménynek. Legnagyobb részüket kolozsvári (914), de jöttek Marosvásárhelyről Tordáról, Besztercéről és Désről is. Legkisebb számban Szigetről jöttek, ahol nagyon is érezhető a szakmunkás hiánya.

Végül meg kell említenünk, hogy a munkakonfliktusok száma rendkívüli mértékben lecsökkent és ott, ahol előfordult nézeteltérés a munkás és a munkaadó között, a törvény előírása szerinti döntőbírósi uton intézték el. Az elmúlt hónapokban átlag 8—20 százalékkal növekedtek a fizetések, de maguk a munkakamara vezetői íeszögezik, hogy ez a fizetésemelés nem áll arányban a drágaság növekedésével.

A pénzügyminisztérium is elbocsátotta zsidó tisztviselőit

Az elbocsátott tisztviselők névsora

Bucuresti, július 26. A pénzügyminisztérium 1940 augusztus elsejétől elbocsátotta az alábbi zsidó alkalmazottait és tisztviselőit, akik a minisztérium külső szolgálataiban dolgoztak.

Izidor Eugen Jordán elsőosztályú szolgálati osztályfőnök, megbízott helyettes felügyelő; Andrei Jakob harmadosztályú szolgálati osztályfőnök, a szamosmegyei pénzügyigazgatóságnál; Márk Josif harmadosztályú szolgálati osztályfőnök, a suceavai pénzügyigazgatóságnál; Izaki Alexandru harmadosztályú osztályfőnök, a severini adókövetési igazgatóságnál; Rosenberg I. Paul osztályfőnök, a szebni adókövetési igazgatóságnál; Goldstein Vilmos másodosztályú osztályfőnök, a hunedoarai pénzügyigazgatóságnál; Kirchen Taubach harmadosztályú osztályfőnök, az ilfovi adókövetési igazgatóságnál; Atlasman Ben Zion harmadosztályú körzeti ellenőr, a volt csernovici adókövetési igazgatóságnál; Geller Efraim másodosztályú körzeti ellenőr, a 1. Galben szektornál; Grop-per Mendel másodosztályú körzeti ellenőr, a Negru 2. szektornál; Ledeanu Adolf harmadosztályú körzeti ellenőr, az ilfovi adókövetési igazgatóságnál; Mendel Neszanel harmadosztályú ellenőr Cahul; Pécsi Dezso harmadosztályú ellenőr, Bihar; Vladareanu Izidor harmadosztályú ellenőr, Ilfov; Izraelianu Em. harmadosztályú ellenőr Bucuresti, Negru kerület; Kis Sándor harmadosztályú

ellenőr Temesvár; Lupu Lazar harmadosztályú ellenőr Bucuresti, Negru kerület; Fürst Izrael harmadosztályú ellenőr Ciuc; Rabinovits Hersch harmadosztályú műszaki ellenőr Prahova; Berkel Josif harmadosztályú helyettes ellenőr Buzáú; Gavrilman Leib harmadosztályú helyettes ellenőr Orhei; Havas Ernő harmadosztályú helyettes ellenőr Kolozsvár; Nemes Mátvás harmadosztályú helyettes ellenőr Hunedoara; Solomonescu Nicolae harmadosztályú helyettes ellenőr Albastru; Stern Károly harmadosztályú ellenőr Radauti; Jukovici Hermann harmadosztályú helyettes ellenőr Negru; Brotschi Vladimir másodosztályú adófőnök Cetatea-Alba; Wazsel Iuon másodosztályú adófőnök Orhei; Volmann Josif másodosztályú adófőnök Caras; Roth István másodosztályú adófőnök Kolozsvár; Kis Ferenc másodosztályú körzeti adófőnök Bihar; Jung Lajos harmadosztályú gyakornok Kolozsvár; Löbli Lázár elsőosztályú gyakornok Salaj; Rubinstein Sándor elsőosztályú gyakornok Arad; Radels Josif harmadosztályú gyakornok Lapusna; Bihari Márton másodosztályú gyakornok Bihar; Welt Mór harmadosztályú gyakornok Radauti; Borsudskaja Olga harmadosztályú gyakornok Prahova; Eperjesi Mór elsőosztályú gyakornok Galben; Grabois Wolf harmadosztályú gyakornok Lapusna; Schner László harmadosztályú gyakornok Bihar; Ferencz Lajos harmadosztályú gyakornok Má-

ramaros; Gáspár Jenő elsőosztályú gyakornok Temesvár; Darvasi Erzsébet elsőosztályú gyakornok Kolozsvár; Ganz Sámuel elsőosztályú gyakornok Kolozsvár; Nagy Irén elsőosztályú gyakornok Arad; Chimirigiu Dávid elsőosztályú gyakornok Galben; Heimovits Udla elsőosztályú gyakornok Cahul; Jakubovics Moise elsőosztályú gyakornok Caras; Ilisevski Tsuba elsőosztályú gyakornok Tighina; Darie Rozalia másodosztályú gyakornok Ilfov; Duszka Pöha másodosztályú gyakornok Cetatea Alba; Weiner Saloile másodosztályú gyakornok Tulcea; Aftalion Anax harmadosztályú gyakornok Albastru; Gosintermann Simion harmadosztályú gyakornok Dohoroiu; Luqmer Ida harmadosztályú gyakornok Valcea; Nicolae Marinela harmadosztályú gyakornok Albastru; Robinson Stefania harmadosztályú gyakornok Csernovic; Salamon Miklós harmadosztályú gyakornok Temesvár; Schlanger Jenő harmadosztályú gyakornok Arad; Abrahám Isac ideiglenes gyakornok Maros; Heimovits Simion ideiglenes gyakornok Storoinet; Lupescu Henrik ideiglenes gyakornok Galben; Koppel Majer ideiglenes gyakornok Cämpulung; Wainstein Avram ideiglenes gyakornok Tighina; Adelsstein Fisis végrehajtó Storoinet; Steiner Andor végrehajtó Hunedoara; Primas Vasile végrehajtó Máramaros; Nachmann Lerner Hotin.

Dr. Mann Hugó budapesti lapkiadó halála

Budapest, július 26. Meghalt dr. Mann Hugó, budapesti lapkiadó. Dr. Mann Hugó, a budapesti Hétfői Napló volt kiadótulajdonosa és szerkesztője hatvan éves korában agyvérzés következtében hirtelen elhunyt. Dr. Mann Hugó ismert személyisége volt a budapesti sajtónak és halála szakkörökben nagy részvétet keltett.

Egymillió lej államsegélyt kapott a zsidó felekezet

Közöltük, hogy a vallásügyi miniszter megvonta a zsidó felekezetnek nyújtott államsegélyt. Az erre vonatkozólag kibocsátott rendelet így szól:

Mi, a vallási és szépművészeti ügyek minisztere, tekintettel arra, hogy a minisztérium költségvetésében egymillió lej támogatás szerepel a zsidó felekezet részére, tekintettel arra, hogy a román nép áldozataival szemben ez az államsegély kihívás jellegű és mint ilyen törölni kell és a költségvetési tételt meg kell szüntetni.

Elrendeljük:

1. Az évi költségvetésbe felvett egymillió lej, a zsidó felekezetnek szánt támogatást a rendelet keltétől kezdve töröljük.
2. A pénzügyminiszterhez átirat intézendő azzal a kérelemmel, hogy a román állam jövő költségvetésében a zsidó felekezet semmiféle formában ne szerepeljen.
3. A vallásügyek igazgatója hajtja végre ezt a rendeletet.

1940 július 18.

Radu Budisteanu miniszter.

Kimutatás a temesvári vállalatok nyersanyag-készletéről

Temesvárról jelentik: A munkaügyi vezérfelügyelőség körrendeletben értesítette az ipari és kereskedelmi vállalatok vezetőit, hogy sürgősen készítsenek kimutatást a birtokukban lévő nyersanyagok, félkész és készárúk mennyiségéről és a kimutatást juttassák el a felügyelőséghez. A kért kimutatás a jelenlegi állagra vonatkozik és nemzetgazdasági statisztikai célokat szolgál. A munkaügyi felügyelőség ugyanakkor magához kérte a nagyobb vállalatok, főleg ipari üzemek vezetőit, akiktől személyes felvilágosítást kért a román elem elhelyezésére vonatkozó törvény végrehajtásáról az egyes vállalatokban. A vezérfelügyelőség esetenként alaposan megvizsgálja a vállalatok személyzetét és alkalmazottainak etnikai számarányát és kívánságait határozott formában közölte az érdekeltekkel. A vállalatok nagy többsége arra hivatkozott, hogy készséggel alkalmaz román munkásokat és éppen a munkaügyi vezérfelügyelőséget kéri, hogy esetenként megfelelő szakmunkásokat ajánljon alkalmazás céljából. A vezérfelügyelőség ezt a hatáskört az állami munkaközvetítő hivatalra és a munkakamarára hárította, de megígérte, hogy alkalmanként maga is foglalkozni fog az állástalan román munkások elhelyezésével.

Bucuresti, csolatok" cí kezöket írja mollescu küll gatasáról:

„Az a láto many meg elnök és Ma országban megvizsgálás mint Romá történt csat Délkelet-Eur A nyugati eddigi eredmények az európai zetet és me deket állam nyát.

Ilyen kör fontosságu nek tanulm tott minisz rünk németo

A problém szeti; más Németország ges érdekein működését t politikai tere szeti kérdés pai szövetség és balkáni ál és az egymá tartása, aká jából.

Főleg a történe utóbbi hón közép-európai A nyugati borus helyze a közlekedé közép-európai delmi kapcs

A keresked közti tengere

„A németo Timpul a kö „Az ország uj reményse mányunk két elnöknek és miniszternek

A nyugati után, amely pára kormár kell megvizs nek és term

A román Berlin tenge Gigurtu elnö mányzás els set képezte, f főnknek a F mert ez volt szág a Reich értésben, les utját. Örmü olvasóinknak

viselőjének egy olaszors olasz kormá Mindannyi Saltzburg o korszakának gunk emléké

Európa tö sabb pillana keinek és re dalom Führ akinek által many önszá

Románia nevében és kánia béke Ennek a különösen m idején van ada az ors sabb sebéhez

Róma, júli ben a salzh kapcsolatban tes kijelenté balkáni és alkalmas pü zésével érke közel áll, hogy változ

A salzburgi találkozó

Fővárosi lapok a salzburgi találkozó jelentőségéről

Bucuresti, július 26. „A német-román kapcsolatok” cím alatt az Universt a következőket írja Gigurtu miniszterelnök és Manoilescu külügyminiszter németországi látogatásáról:

„Az a látogatás, amelyet — a német kormány meghívására — Gigurtu miniszterelnök és Manoilescu külügyminiszter Németországban fűsznek, annak a helyzetnek a megvizsgálását célozza, amit a háború, valamint Romániának a tengely politikájához történő csatlakozása idézett elő Közép- és Délkelet-Európában.

A nyugati és a földközítengeri háború eddigi eredményei érezhetően megváltoztatták az európai kontinens eme részének helyzetét és messzemenően befolyásolták az érdekelt államok politikai és gazdasági viszonyait.

Ilyen körülmények között számos nagytartású új kérdés vetődött fel, amelyeknek tanulmányozására és megoldására hivatott miniszterelnökünk és külügyminiszterünk németországi látogatása.

A problémák egyrésze politikai természetű; mások viszont gazdasági jellegűek. Németország és Románia közös és különleges érdekei kivül a két állam szoros együttműködését teszik szükségessé gazdasági és politikai téren, van néhány általános természetű kérdés is, amely egy két közép-európai szövetség nagyhatalmat, mint a dunai és balkáni államokat érdeklik — akár a béke és az egymás közötti baráti viszony fenntartása, akár gazdasági érdekeik szempontjából.

Főleg a tengeri, folyami és vasúti uton történő szállítások kerületek válságba az utóbbi hónapokban, ami kihatással volt a közép-európai és délkelet-európai árucserére.

A nyugati, de főleg a földközítengeri háborús helyzet jelentékeny hatást gyakorolt a közlekedésre és a szállításra, vagyis a közép-európai és balkáni államok kereskedelmi kapcsolataira.

A kereskedelmi hajók közlekedése a Földközi tengeren és a vele kapcsolatos tengeri

reken, főleg Olaszország hadbalépése óta teljesen lehetetlenné vált.

Eppen ezért a jelenlegi helyzetben a Duna az a jelentős víziút, amely egyformán szolgálhatja Németországot, Magyarországot, Jugoszláviát, Romániát, Bulgáriát és a többi balkáni államok gazdasági érdekeit.

Bár ezideig a Németország és a délkelet-európai államok között árucserének csak egynegyedét bonyolították le a Dunán, a jelenlegi körülmények és az összes parti államok érdeke megköveteli, hogy kifejlesszék a dunai szállítási lehetőségeket nemcsak a folyam hajózható részén, de csatornahálózatán is, az árucserére növelésére.

Nemcsak Románia tengely-orientációja, de gazdasági érdekei is szorosan kapcsolatosak a dunai és a vasúti árucserére minél nagyobb növelésével. Románia és Németország gazdasági berendezkedése, különböző ipari és gazdasági termékei a természetbeni cserét teszik szükségessé, ami mindkettőjük számára gazdasági előnyöket biztosít.

Ezért Románia közvetlenül a nyugati háború kitörése után a szigorú semlegesség álláspontjára helyezkedett, abban az értelemben, hogy igyekezett meggátolni a hadviselő bármilyen veszedelmes kísérletét, amelynek célja az lett volna, hogy nehézségeket okozzon az aldunai hajózásnak. Ebben az értelemben azonnal intézkedéseket hozott, megszigorítva a hajózás ellenőrzését és a többi parti államokkal karöltve, biztosította a forgalom zavartalanását ezen a nagy folyami hajózási uton.

Románia ily módon teljesíti hivatását a Dunánál és a többi államokkal együtt biztosítja a hajózás normális feltételeit a Duna torkolatától a Vaskapuig és Bazásig.

Románia, úgy mint a multban, kész békés politikájának és nemzetij, valamint gazdasági érdekeinek keretében szorosan együttműködni Németországgal és Olaszországgal mind politikai, mind gazdasági téren és ugyanabban a szellemben és értelemben akarja fejleszteni kapcsolatait a dunai és a balkáni államokkal.

A történelmi jelentőségű salzburgi találkozó

„A németországi látogatás” cím alatt a Timpul a következőket írja:

„Az ország bizalommal és a jövőbe vetett reményekkel kíséri nacionalista kormányunk két vezetőjének, Gigurtu miniszterelnöknek és Mihail Manoilescu külügyminiszternek németországi útját.

A nyugati döntő jelentőségű események után, amelyeknek kihatásait Délkelet-Európa kormányainknak a valóság szellemében kell megvizsgálni, ez a látogatás szükségesnek és természetesen mutatkozott.

A román állam csatlakozását a Róma-Berlin tengely politikájához, amely a Ion Gigurtu elnöklété alatt álló nacionalista kormányzás elsődrendű és legjellegzetesebb lépését képezte, meg kellett szilárdítani kormányfőnknek a Führerrel való találkozásával, mert ez volt az a módozat, amellyel az ország a Reich-hal és Olaszországgal egyetértésben, leszögezhetette a jövőben követendő útját. Örömrömmel szolgál, hogy jelenthetjük olvasóinknak, miszerint az ország két képviselőjének a Führerrel való találkozását egy olaszországi látogatás fogja követni, az olasz kormány meghívása következtében.

Mindannyian megértettük és tudjuk, hogy Salzburg olyan hely marad Románia mai korszakának történetében, amelyre soká fogunk emlékezni.

Európa történelmének egyik legválságosabb pillanatában Románia jogainak, érdekeinek és reményeinek képviselői a birodalom Führerjéhez fogják intézni szavukat, akiknek általános politikájához a román kormány önszántából csatlakozott.

Románia a politikai igazság eszményének nevében és mint a Duna-medencei és balkáni béke kezessége emeli fel szavát.

Ennek a békének az érdekében, amelyre különösen ma, a nagy nyugati események idején van szükség, Románia beleegyezését adta az ország testének egyik legfájdalmasabb sebéhez.

Olasz nyilatkozat a salzburgi tanácskozásról

Róma, július 26. (Rador). Politikai körökben a salzburgi és római tárgyalásokkal kapcsolatban megállapítják, hogy az előzetes kijelentések szerint úgy vélik, hogy a balkáni és dunai kérdések megoldására az alkalmas pillanat a nyugati háború befejezésével érkezik el. Most, amikor a megoldás közel áll, ez a vélemény azt bizonyítaná, hogy változás állott be az olasz és német

politika irányvonalában az érdekelt országokkal kapcsolatban.

Mértékadó olasz körök megjegyzik, hogy semmi sem indokolja ezt a beállítást. A többé vagy kevésbé hivatalos nyilatkozatokban mindig leszögezték, hogy kellő pillanatban megvizsgálják Délkelet-Európa kérdéseit és békés eszközökkel megoldják. Ugyancsak olasz politikai körökben hozzátesszik,

A vízből kijövet ne száríttassa magát a nappal, mert minden vízcepp hatása olyan, mint a gyújtó üveg lencséje. Ezért kell a bőrt előbb jól megszáritani, majd NIVEA Creme vagy olajjal bedörzsölni! Csak így csökkentheti a napszúrás veszélyét és fokozza bőre szép és gyors barnulását.

Ne becsülje le a

napsugarak erejét!

hogy a közeli megbeszélések a tengelyhatalmak és Románia és Bulgária képviselői között, arra mutatnak, hogy elérkezett a kellő pillanat a megvizsgálás megkezdésére. Azt a szándékot, hogy békés eszközökkel jussanak megoldásra, az a tény is bizonyítja, hogy a megbeszélések megtörténnek

és mindazok, akik résztvesznek az értekezleten, közismerten jóakarattal vannak eltelve, habár a kérdések bonyolultak és súlyosak. Minden arra mutat, hogy az összes dunai és balkáni népek számára nemcsak a béke, hanem a legelőnyösebb megoldást találják meg.

Tataru dr. királyi helytartó a határmenti vidék látogatására érkezett

Nyilatkozatot adott a sajtónak

Oradea, július 26. Dr. Tataru Coriolan. Szamos-tartomány királyi helytartója, szerda este Nagyváradra érkezett Sorban Raul és Bugnariu kabinetfőnökök társaságában. A helytartó már szerdán kora reggel elindult Kolozsvárról és ide való útja közben is számos látogatást tett a megyében. Utazásának célja, felülvizsgálni a mezőgazdasági munkálkodást és különösképpen a természetbarát munkálatait.

Több helyen a nyílt mezőségen állt meg gépkocsijával a helytartó és elvegyült a munkások és a mezőn dolgozó katonák között, akik az idetartozó katonai parancsnokság rendelkezésére nyújtanak segítséget a polgári lakosságnak az aratási munkálatoknál. A helytartó megelégedéssel állapította meg, hogy a katonák és földművesek együttműködése zavartalanul folyik és egyetlen káldás sem marad csépeletlen s egyetlen barázda sem marad kaszálatlan a széna.

A jegyzőségeken, a szolgabiroóságokon és a községházakon éppúgy, mint a prefektúrákon a királyi helytartó érdeklődött a legnagyobb részletkéig az időszerű munkálatok helyzete felől és rendelkezéseket adott a bevontak családtagjainak segítségére vonatkozóan. De nem mulasztotta el a megyei utak és az országutakat rendbehozásáról is intézkedni, miután ezek sokat szenvedtek a legutóbbi esőzések és árvizek következtében.

Tataru királyi helytartó vizsgálatot tartott Csiszér községben, a krasznai járásban s a szilágysomlyói járásban is s felkereste a zilahi prefektúrát is.

A zilahi prefektúrán érintkezést keresett a királyi helytartó a katonai körzet parancsnokságával és megállapította a mezőgazdasági együttműködés programját. A helytartó a katonák között cigarettát és levelezőlapot osztott ki.

Nagyváradra jövet a királyi helytartó Ebesden, valamint a festői szépségű Fekete-Erdőn is megállt, ahol hosszasan elidőzött a tót telepések között.

A csütörtökre virradó éjszakát Nagyváradon töltötte a helytartó a Park-szállodában és már kora reggel megjelent a megyei prefektúrán, ahol behatóan tájékoztatták a megye mezőgazdasági helyzetéről. Todoru tábornok-prefektus, valamint Avram Nicolae vezértitkár, nemkülönben néhány Nagyváradon tartózkodó főszoigabíró nyújtottak felvilágosításokat a királyi helytartónak a megyében folyó mezőgazdasági munkálatok rendjéről és általában egyéb munkálatok helyzetéről is. Tanácskozott a reggeli órákban a királyi helytartó Chirila Augustin nagyváradai polgármesterrel is a város különböző és legidőszerűbb problémáiról.

Délelőtt 10 órakor a királyi helytartó Todoru prefektus, valamint a helytartósági kabinetfőnökök kíséretében gépkocsin elutazott a megyébe. A déli órákban érkezett Tenkére, majd onnan folytatta útját Magyarcsékre. Ezeken a helyeken is a mezőgazdasági munkálatok menetét ellenőrizte. A megyéből este érkezett vissza Tataru helytartó, ahonnan valószínűleg csak ma, pénteken utazik vissza Kolozsvárra, miután itt megvárja a péntek reggel Váradra érkező Strat nemzetgazdasági minisztert.

A lapok munkatársainak, akik a királyi helytartó látogatása iránt érdeklődtek, dr. Tataru Coriolan többek között a következő nyilatkozatot tette:

— Mindenütt, ahol utam elvezetett, a békés munka áldásos megnyilatkozását láttam és az élet lüktetése vibrált a kalászos mezőn. Az elszakíthatatlan gyökér, amely a barázdákhöz fűzi az életet, meggyőzte a népet, hogy nyugodtan végezze teendőit anélkül, hogy ügyet vetne azokra az agitációkra és kószá hírekre, amelyek csak a nyugtalanság magvát akarják elhinteni. Szemben azokkal a bizonyos megnyilatkozásokkal, amelyek a sajtó és rádió útján a határon túlról beteges propagandában jelentkeznek, hogy olyan fantasztikus tények látszatával riasszák meg az embereket, amelyek a román földön mennének végbe, — hisszük, hogy amikor azokat méltatlanokdva utasítjuk vissza, a legjobb bír ebben a kérdésben maga a magyar kisebbség, amely összehasonlítást tehet a nyugalom és a helyzet objektív valóság között egyrészt és a visszavonás és gyűlölködés forrásainak méltatlan vádjai között másrészt.

Augusztus 1-én felemelt fizetést kapnak már a köztisztviselők

Bucuresti, július 26. (Rador). A köztisztviselők szövetsége I. O. Enescu pénzügyi államtitkárt ünnepelte csütörtökön. Ez alkalomból Enescu államtitkár bejelentette, hogy fel van hatalmazva a kormány részéről annak közlésére, hogy augusztus 1-től a tisztviselők a II. Károly királyi tisztviselői törvénynek megfelelő felemelt fizetéseket fogják kapni.

A fővárosi lapok értesülése szerint, az összes minisztériumok tanulmányozzák a tisztviselők nyári szabadságának ugynevezett forgó rendszerrel való megoldásának kérdését.

HIREK

Váltott rendszerrel szabadságolják a pénzügyi és földművelésügyi minisztérium alkalmazottait. Bucurestiből jelenti a Rador: Leon nemzeti gazdasági, ideiglenes földművelésügyi és pénzügyminiszter elhatározta, hogy váltott (rotációs) rendszerrel fogja biztosítani a vezetése alatti minisztériumok tisztviselőinek nyári pihenő szabadságát.

A harmadik kerületi lakók figyelmébe! A harmadik közigazgatási kerület főnöke közli az érdekelt lakosokkal, hogy hétfőn délután 5 órakor a Paris uccai állami elemi iskolában ismét megkezdik a gázvédelmi tanfolyamot. A tanfolyamra jelentkezzenek mindazok a harmadik kerületi lakosok, akik az eddigi tanfolyamokon nem vettek részt.

Ujabb zsidó köztisztviselőket bocsátottak el Temesváron. Temesvárról jelentik: Minisztériumi rendelet alapján a temesvári betegpénztártól is elbocsátották a zsidó orvosokat, illetve alkalmazottakat. Ez az intézkedés két orvosra és három alkalmazottra vonatkozik. A megyei főorvosi hivatal felosztotta a hatáskörébe tartozó körorvosokat, hogy nyújtsák be nyugdíjajánlatukat. A helytartóság és a megye területén alkalmazott zsidó közhivatalnokokat ugyanancsak rendelkezési állományba helyezték, összes négy megyei tisztviselőt. A városi és megyei elbocsátott zsidó tisztviselők nyugdíjajánlatára vonatkozóan a hatóságok semmiféle hivatalos értesítést nem kaptak és így az érdekelt helyzete egyelőre teljesen bizonytalan.

Legideálisabb hashajtó, vértisztító, epehajtó a dr. Földes-féle Solvo-pírula. Székrekedés, bélrenyheség, rossz emésztés, gyomorrontás, felfúvódás, gyomor- és bélfájalmaknál teljes gyógyulást nyújt. Egy doboz ára 25 lej. Minden városi és vidéki gyógyszerárban és drogeriában kapható.

Alkohollal követett el öngyilkosságot. Temesvárról jelentik: Radu Ion őcsanádi gazda szivbajban szenvedett és ezért az orvos eltiltotta az ivástól. A hetvennyolc éves ember, aki szenvedélyes alkoholista volt, annyira elkésztette a tilalom, hogy öngyilkosságra határozta el magát. Tegnap délután egy liter pálinkát vásárolt, bezárkózott szobájába és megitta az egész szeszt. Az idős gazda hirtelen rosszul lett, majd hangtalanul lefordult székéről és többé nem adott életjelet magáról. Hozzájáruló már csak a holttestet találták meg. Az orvosi vizsgálat megállapította, hogy halálát alkoholmérgezés következtében beállott szivbénulás okozta. Radu bucsulevelet is hagyott hátra, amelyben közölte hozzátartozóival, hogy betegsége nagyon elkésztette és ezért akart megválni életétől.

Pető Sándor, a „Magyar Nemzet“ főszerkesztője lemondott. Budapestről jelentik: Pető Sándor, a Budapesti megjelenő „Magyar Nemzet“ c. lap főszerkesztője, nyílt levélben közölte, hogy lemond főszerkesztői állásáról.

A temesvári katonai zónák lakóinak jelentkezése. Temesvárról jelentik: Annak idején közöltük, hogy a rendőrség július 20-ig adott határidőt a temesvári katonai zónák lakóinak, hogy személyazonossági igazolványukat láttamozás céljából benyújtsák. Ez a határidő rövidnek bizonyult, mert mindazok, akik 1938. december 16-ika előtt nem laktak a katonai zónának nyilvánított területen, a személyazonossági igazolvánnyal egyidejűleg születési kivonatot, adóbizonyslatot, ügyvétségi igazolványt, állampolgársági okiratot és etnikai tanúsítványt kötelesek beszerezni és láttamozás céljára benyújtani. A jelentős költségeken kívül eme iratok beszerzése hosszabb időt igényel és ezért a jelzett határidőre csak az érdekelt egy része tudta benyújtani az okmányokat. Erre való tekintettel a rendőrség továbbra is átveszi a szükséges okmányokat, a katonai hatóságok utólagos jóváhagyása reményében. A benyújtott okmányok ellenében az érdekelt egy ideiglenes vényet kapnak, ami a személyazonossági bizonyítványt helyettesíti mindaddig, amíg a katonai hatóságok visszaadják a már láttamozott személyazonossági igazolványokat. Felmerült azonban az a kérdés, hogy eme ideiglenes vények birtokában miként lehet utazni, mert egy ilyen vény fénykép hiányában nem igazolja kellőképpen tulajdonosát. A közönség tájékoztatására közöljük, hogy ilyen esetekben, ha valaki utazni akar, fényképet ragaszt a vényre és annak azonosságát a kerületi rendőrség igazolhatja. A fényképpel és rendőrségi pecséttel ellátott vények utazás alkalmával is teljes értékű személyazonossági igazolványnak számítanak. A személyazonossági igazolványok visszaszolgáltatásának időpontjáról egyébként a rendőrség majd értesíteni fogja a közönséget.

Cáfolat. Bucurestiből jelenti a Rador: Az igazságügyminisztérium közli, egyik lap azon híre, amely szerint Ion Matei Botez, a legfelsőbb közigazgatási bíróság elnöke kikeresztelkedett zsidó volna, nem felel meg a valóságnak.

Szeptember 30-ig meghosszabbították a tűzifa kedvezményes szeszontarifaját. A CFR vezérigazgatósága a tűzifa szállítványokra a 85. cikk szerinti kedvezményes tarifát engedélyezte, amely kedvezmény július 31-én lejárt volna. A nemzeti gazdasági miniszter közbenjárására a CFR vezérigazgatósága ezt a kedvezményt szeptember 30-ig meghosszabbította.

A klimatikus gyógyhelyek fürdőinek belépődíjai mentesek a két százalékos nemzetvédelmi illeték alól. A klimatikus gyógyhelyek tulajdonosi akciót indítottak, hogy gyógyfürdők belépődíjait a kormány mentesítse a kétszázalékos nemzetvédelmi illeték alól. A pénzügyminiszter most küldte meg válaszával, amelyben közölte az érdekelttel, hogy kérésüket teljesítette.

Megdöbbentő gyilkosság a fővárosban. Bucurestiből jelenti a Seara: Eddig ismeretlen okból egy Const. Andreescu nevű egyén, aki a Catinca-uccában lakik, késszurásokkal megölte N. Ioan, Popa Stefan 50. szám alatt lakó mészáros. A gyilkosság a Ferentari uca 159-es számú ház előtt történt, ahol a mészáros még azelőtt meghalt, mielőtt orvosi segínyt nyújthattak volna neki, mert a szurások a szív tájékán érték. A gyilkosnak sikerült elmenekülnie. Most körözik.

Sírköavatás. Felejthetetlen, forrón szeretett gyermekünk, Jancsikáknak sírköavatása vasárnap d. e. fél 12 órakor lesz az új ort. zsidó temetőben. Blum Sándor és családja.

Csak a törvényszéki orvosi intézetek jogosultak bebalzsamozásokat végezni. Az egészségügyi vezérigazgatóság, illetve az egészségügyi minisztérium közüldömásra hozza, hogy a II. Károly király öfelségéről elnevezett büntető törvénykönyv 484. szakaszának tekintetbe vételével és a hivatalos lap 1940. április 15-iki 90-ik számában közzétett rendelet szerint holttestek bebalzsamozásait, csak a családok kérésére a törvényszéki orvosi szolgálatok, a bonctani intézetek és az egyetemek megfelelő orvosi személyzetei végezhetnek a vonatkozó hatóságok engedélye mellett. Kezelőorvosoknak és sebészeknek nem áll jogukban ilyen bebalzsamozásokat végezni.

Fiatal leány öngyilkossági kísérlete a nyílt uccán. Megdöbbentő öngyilkossági kísérlet játszódtott le tegnap este a Mojlilor uton. Sipoș Ilona Sfântul Gheorge uca 39. szám alatt lakó 18 éves leány öngyilkossági szándékból tegnap este a Mojlilor ut 111. szám alatti ház előtt 20 eddig még ismeretlen méregepasztillát vett be és teljesen elvesztette eszméletét és összeesett. Az egyik járőrel értesítette a mentőket és a kiszállított mentő orvos, miután két injekcióval magához térítette, illetve elsősegélyben részesítette, beállította a belgyógyászati klinikára. Az életunt fiatal leány állapota súlyos, de nem életveszélyes. Bucsulevelet nem hagyott hátra és a kihallgatására kiszállított rendőrszolgák sem volt hajlandó tettének okáról felvilágosítást adni.

Engedélyezték a szerencsejátékokat a fürdőhelyeken. Bucurestiből jelenti a Seara: Minisztériumi naplóval erre az évre engedélyezték, hogy Mamaia, Eforia, Carmen Sylva, Herkulesfürdő, Szováta, Lacul Sărat, Olanesti és Vizakna községek primári hivatalai saját kezelésben kihasználhassák a szerencsejáték engedélyeket olyanformán, hogy az engedélyeket bérbeadhassák.

Aránylag nyugodt a bánási bankpiac

Temesvárról jelentik: Az utóbbi hetek eseményei után a bánási bankpiacon aránylagos nyugalom észlelhető. A pénzintézetek az utóbbi hónapokban megszüntetett mederben folytatják tevékenységüket, amit általában a kötelező óvatosság és a kezdeményezés hiánya jellemez. Az inkasszó-lehetőségek némiképpen megjavultak, újabb kihitelezések azonban csak egészen kis mértékben történtek. Az értékpapírok forgalma továbbra is pang, míg a váltóforgalomban kismértékű növekedés észlelhető. A pénzintézetek betéti állaga változatlan, a közönség elenyésző kivételétől eltekintve, nem mutat bizalmatlanságot tőkét illetően, de újabb betéteket csak kis összegekben hoztak. A magánforgalomban viszont történtek nagyobb kihitelezések is, főként ingatlanokra való elsőrendű bekebelezésre és vállalatokba való részesedés ellenében. Ettől eltekintve azonban a vállalkozási kedv változatlanul gyenge.

Dr. Buteanu Aurel és dr. Pavel Pavel pénzügyminisztériumi tanácsosok. Az erdélyi értelmiségi ifjuság öfelségéhez intézett hódoló táviratát, amelyben bejelentették a Nemzeti Pártjához való csatlakozást, elsőnek dr. Buteanu Aurel, a volt Patria főszerkesztője és dr. Pavel Pavel ügyvéd, volt nemzeti pártzártsági képviselő írták alá. A hivatalos lap most közli, hogy a kormány dr. Buteanu Aurel és dr. Pavel Pavelt a pénzügyminisztérium tanácsosaivá nevezte ki. Dr. Buteanu Aurel kinevezése alkalmából számosan ke-resték fel szerencsevívátaikkal nagyszámú kolozsvári barátai közül.

Négy embert ölt meg a villámcsapás Biharmegyében. Tegnapelőtt orkánzerű vihar vonult végig Biharmegye felett. A vihar-nak négy emberáldozata is van. Felek községben a 20 éves Marián Mária és a 16 éves Bódis Virágot sújtotta halálra a villám. Căbăști községben Felecan Mária 6 éves leányt, Lazurea községben pedig Purza Traian 36 éves gazdaembert ölte meg a villámcsapás.

Vizbeült magát az idegbeteg nő. Naszódóról jelentik: Martelmes Karolina 70 éves nő, Henrich Rudolf egészségügyi tisztviselő nagynénje, idegbetegsége miatt elkeseredésben a Beszerce folyóba ölte magát. Az öngyilkos matróna holttestét néhány órával később megtalálták. Martelmes Karolina bucsulevelet hagyott hátra, amelyben gyógyíthatatlan idegbetegségével okolja meg elhatározását.

Az újságírók légvédelmi tanfolyamán résztvettek figyelmébe! A Romániai Népkisebbségi Újságíró Egyesület által rendezett légvédelmi tanfolyamon résztvettek ellenőrzési könyvecskéi átvehetőek minden nap d. u. 6-7 óra között Bakos Aladár egyesületi jegyzőnél. Ellenlék szerkesztőségében, Calea Mojlilor 4. I. em.

Doktorrá avatás. Varga Ilona Viktoriát, dr. Dobó Jenő lugosi ügyvédnek, a helybeli hitközség éveken keresztül volt elnökének leányát a közelmúltban a cluj egyetemen a jogi tudományok doktorává avatták.

Házasság. Kincs Anny és Deixner György e hó 21-én, vasárnap, Timisoaran házasságot kötöttek.

Eljegyzés. Rosenfeld Böske, Budus és Farkas Izák, Bistrița, jegyesek. (Mindem külön értesítés helyett.)

Hetven éves angol nő az ejtőernyősök elleni ostromban. A „Daily Telegraph“ jelentése szerint egy kis suffolki községben speciális női megfigyelő osztagot állítottak fel, amelynek feladata éjszaka az ejtőernyősökre való leselkedés. A női osztag legidősebb tagja 70 éves, a legfiatalabb 17 éves.

A nagyváradi-szatmári püspök látogatása a pápai nunciussnál. Cassulo András, a szentszék romániai követe magához kérte Napholcz Pál nagyváradi-szatmári megyéspüspököt. A püspököt már fogadta is a nuncius, akivel az egyházmegye vezetésének átvételére vonatkozólag folytatott megbeszéléseket.

Négyszáz ezer lejes pénzbüntetés — egy fél lóerőért. A kolozsvári pénzügyigazgatóság közgei a napokban ellenőrző szemlést tartottak egy kolozsvári kisiparosnál. A pénzügyigazgatóság közgei megállapították, hogy hogy bár 5.5 lóerőt használ fel üzemeiben, nem fizet forgalmi adót s ezért 400 ezer lej pénzbüntetéssel sújtották, mert a fennálló törvények értelmében csak azok az iparosok mentesek a forgalmi adó fizetése alól, akik legfeljebb öt lóerő hajtóerőt használnak fel. Az iparos azzal védekezett, hogy bár üzeme öt és fél lóerőre van berendezve, ezt nem használta ki. A pénzügyi közgei azonban védekezését nem vették figyelembe. A meg-büntetett iparos a törvényszékhez fellebbezett.

Ronald Colman megőrült. Newyorkból jelentik: Ronald Colman, az ismert filmszínész megőrült. A világszerte ismert sztár az elmúlt napokban az egyik hollywoodi étteremben ült, amikor valaki nagyon rossz hírt hozott feleségével kapcsolatban. A hír olyan hatással volt a filmszínészre, hogy idegrohamot kapott és szanatóriumba kellett szállítani. A legutóbb kiadott orvosi jelentés szerint elméje elborult és állapota továbbra is nagyon súlyos.

Ha repülőgépek jelennek meg a futballpálya felett. A berlini német-román válogatott mérkőzés egy érdekes epizódját közlik most a fővárosi lapok: Tudvalevő, hogy a román csapat harmadik vizsgálója tizenegyes büntetőrúgásból esett. A faultot azonban, amely miatt Scorzon olasz bíró a büntetőt megítélte, a bírón és a fault aktív és passzív résztvevőjén kívül senki sem látta. Abban a pillanatban ugyanis, amikor a fault történt, néhány Messerschmidt vadászrepülőgép jelent meg a stadion felett. A nézősereg és a játékosok a repülőgépekre figyeltek. Légiriadótól tartottak és készek voltak, hogy a stadion alatti légvédelmi fedezékekbe vonuljanak. A repülőgépek azonban elvonultak, a légvédelmi szirénák nem szólaltak meg. A közönség újból a pályára tekintett és legnagyobb meglepetéssel látta, hogy Barátky már lövi is be a tizenegyes büntetőrúgást.

SPORT

Megkezdődött a KAC országos tenisversenye

A KAC végleg megnyerte az Ifjusági Kupát

Cluj, július 26. (Az Uj Kelet tud.) A KAC országos tenisversenye igen népes mezőnyökkel, tegnap megkezdődött. Az eddigi lejártszott mérkőzések legérdekesebb eredményét az Ifjusági Kupa küzdelem során a KAC II-TC mérkőzés hozta, amelynek során a KAC ifjusági gárdája — a második garnitúra — legyőzte a TC csapatát, így a döntőt a KAC két csapata vivja és a kupa véglegesen a kolozsvári atléták birtokába megy át. Az Ifjusági Kupa mérkőzések eredményei a következők (a KAC három csapatot, a TC kettőt, a Haggibbor egyet indított):

Haggibbor—KAC III 6:1. Részeredmények: Blatt I. H—Lám KAC 6:3, 6:3, Farkas H—Zilahy KAC 3:6, 6:4, 6:3, Szász, Lám KAC—Blatt I., Blatt II. H 7:5, w. o. Havas H—Weress KAC 7:5, 6:3. A többi számot a KAC feladta.

TC II—KAC II 4:3. Thury KAC—Holicska II. TC 6:3, 6:0, Jakab TC—Orlold KAC 6:8, 6:4, 6:4, Clepsa CT—Kovács TC 6:4, 6:2, Balogh TC—Póczy KAC 6:3, 4:6, 9:7, Thury, Kun KAC—Jakab, Holicska TC 6:3, 6:4, Póczy, Kovács KAC—Balogh, Clepsa TC 3:6, 7:5, 6:1.

KAC I—Haggibbor 5:2. Theil KAC—Blatt I. 6:0, 6:2, Vásárhelyi KAC—Farkas H. 6:3, 6:4, Selényi KAC—Havas H. 6:3, 3:6, 6:2, Benedek KAC—Erdős H. 10:8, 6:3 (szép játék!), Vásárhelyi Theil KAC—Blatt, Blatt H. 6:1, 6:2.

KAC II—TC II 4:3. Kovács Kató, Thury György KAC—Clepsa, Jakab TC 6:4, 9:11, 7:5.

KAC II—TC I 4:3. Részeredmények: Thury KAC—Paulini TC 6:2, 7:9, 6:3, Diamant TC—Szabó KAC 6:0, 6:1, Stark TC—Kovács KAC 6:3, 6:4, Trenka TC—Póczy KAC 6:3, 6:3. (A TC már 3:1-re vezetett és biztos győztesnek látszott, amikor a KAC ifjuságiak pompás játékkal kiegyenlítették és győztek.) Póczy, Kovács KAC—Trenka, Kővé 6:4, 6:3, Kun, Thury KAC—Diamant, Paulini TC 10:8, 6:3, Kovács, Thury KAC—Stark, Paulini TC 6:4, 7:5. A KAC I. és —KAC II. ma délelőtt játszik le a döntőt.

Az egyéni számok küzdelmei során a következő versenyzőket emelték ki:

I. o. férfi egyes: Tanasescu, Caraliuș, Pusztay, Erős, Badin, Ovics, Viziru.

I. o. női egyes: Bereczky, Liszka, Baatzné, R. Erdős Lilly.

II. o. férfi egyes: Viziru, Dolha, Albon, Fröchlich, Dóczy, Komoróczy, Radó.

II. o. női egyes: Haasné, Gaál Eva, Koros, Földessy.

A II. osztályú számok eddigi eredményei: Férfiaknál: Komoróczy TC—Nitescu U. 6:2, 5:7, 6:3. Hecht KAC—Zilahy KAC 6:2, 6:4. Dunky KAC—Lám KAC 6:3, 6:4, Radó Echo—Dunky KAC 6:1, 7:5. Női egyes: Erdős H.—Weress KAC 7:5, 6:4.

Rövid sporthírek

Az 1942-ik évi futballvilágbajnokság rendezési jogát Németország kéri.

A Beszarábiából és Bukovinából menekült sportolók Bucurestiben társaskört alakítottak: „Cercul sportiv basarabean—bucovineaz Gloria“ címen.

Bucuresti hírek szerint a Nemzeti Bajnokság A)-ba való bejutásért a jövőben nem lesznek minősítő mérkőzések.

Illetékes körökben Németország—Románia válogatott mérkőzésről tárgyalnak. A mérkőzés Bucurestiben lenne.

Electrica—Kadima 3:2. Camarasescu-kupa mérkőzés Temesvárt (Bánási zóna). Az Electrica következő ellenfele a lupényi Minerul.

BUDAPESTEN
CONTINENTAL
SZALLO
 NO SZOK MINDEN AKCIÓORÁM
 TITEL-GARANCIA

A je

A Nemzetk

tősége 1940 r
fenziva megir
ciaoorszába h
annak idején
Bankja (B. I.
pet játszó né
tagjai ellenz
ellenzések má
zásaira törté
vezetősége N
lyét, de félh
dig Baselben
csökkentett k
azóta történt

Hogy ez az
formájában f
gét, az egyé
ferencián fog
hogy a német
még május 1
dolgoztak, az
téményt meg
ka sem akarj
ért, mert egy
zójé dr. Hjal
jeienlegi (rea
volt, hanem i
téményt meg
politikusai se
nik.

Tény viszon
— bármelyik
bourban — n
gesség, azon
pos revizióra
az, hogy ama
lyek eme inté
vatívabb pénz
dig szükséges
eme politikáj
hívei nemcsak
gyatkoztak, h
tüntek. Bizony
tervezett refor
boru alatt ak
gol kormány

A heizet j
felsorolnunk
ményt megal
hogy ez az in
konferencián
értekezleten,
kából, Eduárd
France részér
a Népszövets
Montague No
és dr. Hjalma
kormány dele
ken kívül me
duce professz
valamint a be
megbizottjai
jén egyedül a
olyan indokl
fent felsorolt
szükségessége
ezen az alapo
kult az össze
részvételével.

Az alapelve
dott ki, hogy
lamban függ
litikától, éppe
dekében. Ez
dozata lett er
tek eme elvei
tők is, amit a

A főalapító
sült Államok
litikusa. Ma s
be hatalmas t
tized esemény
doktrinára. I
kor hatalmas
ként számít n
világszerte. D
keresztül mell
szágbán és cs
ugyanazokat
most is, vagy
tünni. Eduard
Rothschild ház
ce akkori vez
1936-ban, a B
idején megszü

A jegybankok reformja

A Nemzetközi Fizetések Bankja vezetése 1940 május 12-én — a német offenzíva megindulása után — elhatározta, hogy baseli székhelyét Baseltől Délfranciaországba helyezi át. Ezt a határozatot annak idején a Nemzetközi Fizetések Bankja (B. I. Z.) még akkor aktív szerepet játszó német és olasz igazgatósági tagjai elleneztek ugyan, azonban ezek az ellenzések már a berlini politika sugalmazásaira történtek. Junius 15-én a B. I. Z. vezetősége Newyorkba tette át a székhelyét, de félhivatalosan a központ még mindig Baselen működött, ha nagyon is lecsökkentett keretek között. Ami aztán azóta történt, az közsímsert.

Hogy ez az intézmény eredeti, vagy más formájában folytatja-e majd tevékenységét, az egyelőre kérdéses és a békekonzferencián fog eldőlni. Az a tény azonban, hogy a német és olasz igazgatósági tagok még május 12-én is Baselen hivatalosan dolgoztak, azt mutatja, hogy ezt az intézményt még a berlini gazdasági politika sem akarja eltávolítani, nem annyira azért, mert egyik legfontosabb kezdeményezője dr. Hjalmar Schacht, Németország jelenlegi (reaktívált) gazdasági diktátora volt, hanem inkább azért, mert ezt az intézményt még a totális államok gazdaságpolitikusai sem tartják nélkülözhetetlennek.

Tény viszont az, hogy ez az intézmény — bármelyik fél is győzzön ebben a háboruban — ma már nemzetközi szükségesség, azonban működése nagyon is alapos revízióra fog szorulni. Bizonyítja ezt az, hogy ama államok jegybankjai, amelyek eme intézmény számára a legkonzervatívabb pénzügyi politikát tartották eddig szükségesnek, maguk is revidálták eme politikájukat és így a régi rendszer hívei nemcsak, hogy nagyon is megfogytak, hanem majdnem teljesen eltűntek. Bizonyítja ezt a Bank of England tervezett reformja is, amelyet most a háboru alatt akarnak keresztülvinni az angol kormány munkaspárti tagjai.

A helyzet jobb megértéséhez szükséges felsorolnunk azokat, akik ezt az intézményt megalapították. Közsímsert tény, hogy ez az intézmény az 1928. évi hágai konferencián alakult meg, ama szakértői értekezleten, amelyen: Morgan (Amerikából), Eduárd de Rothschild, a Banque de France részéről, Owen Young (U. S. A.), a Népszövetség hivatalos delegátusaként, Montague Normann, a Bank of England és dr. Hjalmar Schacht a weimari német kormány delegátusaként vett részt. Ezeket kivül megfigyelőként ott volt Beneduce professzor, Mussolini megbízásából valamint a belga és holland jegybankok megbízottjai is. Az intézményt annak idején egyedül az oroszok elleneztek, ugyanolyan indokokból, mint ma. Viszont a fent felsoroltak mindegyike az intézmény szükségessége mellett kardoskodott és ezen az alapon igen gyorsan meg is alakult az összes államok jegybankjainak részvételével.

Az alapelve ekkor akörül kristályosodott ki, hogy valuta politikát minden államban függetlenül kell a kormánypolitikától, éppen a gazdasági szabadság érdekében. Ez az az elv, amely legelső áldozata lett ennek a háborúnak, de eltűntek eme elveik egyúttal maguk az alapítók is, amit a következők is bizonyítanak: A főalapító: Owen Young, ma az Egyesült Államok egyik elfeledett gazdaságpolitikusa. Ma sem vonja senkinek kétségbe hatalmas tudását, azonban az elmúlt év tízed eseményei hatalmasan rácafoitak doktrínáira. Legfőbb munkatársa az akkor hatalmas Morgan, ma bukott bankárként számít nemcsak Amerikában, hanem világszerte. Dr. Hjalmar Schacht éveken keresztül mellőzött ember volt Németországban és csak most reaktiválták. Hogy ugyanazokat a pénzügyi elveket vallja-e most is, vagy sem, az csak később fog kiderülni. Eduárd de Rothschild, a párisi Rothschild ház feje és a Banque de France akkori vezérigazgatója, ma emigráns. 1936-ban, a Banque de France reformja idején megszűnt a francia pénzügyek in-

tézmények legyenek. Ehhez abban az időben egyaránt görcsösen ragaszkodott Montague Normann, Eduárd de Rothschild, Hjalmar Schacht és Beneduce professzor, nem is szólva Morganról, vagy Owen Youngról. Bár az intézmény a mai napig eredeti program és az 1928. évi alapszabály szerint működik, ma már egyik alapító sem tudja aktíven kifejteni, vagy védeni akkori programját és így egészen bizonyos, hogy ez a nemzetközi intézmény lesz az, amelyet éppen az alapítók megbízói fognak a leggyökeresebb változásokon keresztülvinni.

Mint ismeretes, azóta mindegyik alapító állam jegybankja letért az aranyalapról. Dr. Hjalmar Schacht, illetve a német Reichsbank és Beneduce, illetve az olasz jegybank azóta teljesen eltörölte az arany alapot is. A Banque de France 1936. évi reformja idején kivált a banktól Eduárd de Rothschild és azóta a Banque de France valuta és pénzügyi politikája több módosuláson ment keresztül, sőt a jelenlegi pénzügyi politikája sem végleges. Morgan és Owen Young, mint bukott emberek, doktrínáikkal a múlt embereinek tekinthetők, míg most Montague Normann bukott meg, pénzügyi politikájával együtt, amely

intézmények legyenek. Ehhez abban az időben egyaránt görcsösen ragaszkodott Montague Normann, Eduárd de Rothschild, Hjalmar Schacht és Beneduce professzor, nem is szólva Morganról, vagy Owen Youngról. Bár az intézmény a mai napig eredeti program és az 1928. évi alapszabály szerint működik, ma már egyik alapító sem tudja aktíven kifejteni, vagy védeni akkori programját és így egészen bizonyos, hogy ez a nemzetközi intézmény lesz az, amelyet éppen az alapítók megbízói fognak a leggyökeresebb változásokon keresztülvinni.

Az ittas fiatal magurai legény megdöböntő tette

Cluj, július 26. Halálos kimeneteli erőkölcstelen merénylet ügye foglalkoztatja a helybeli bünygyi hatóságokat. Negra Nicolae, a közeli Magura községbeli 25 éves fiatalember ittas állapotban felkereste Stan Anna 72 éves helybeli nőismerősét, kinek, annak legnagyobb megdöbbenésére, udvarolni kezdett. Amikor az öregasszony előbb szépszóval, majd erőyes hangon rendreutasította, az erősen ittas állapotban levő férfi hirtelen bezárta a lakás ajtaját, a kulcsot zsebre tette, aztán elkövette felháborító bűntettét, majd hazament a lakására.

A szerencsétlen öregasszony néhány perc múlva teljesen elvesztette eszméletét. Egyik szomszédja, illetve hozzátartozója, aki történetesen felfedezte a bűncselekményt, az eszméletlen asszonyt azonnal feltette egy gépkocsira és beszállította a kolozsvári klinikára. A brutális merényletnek áldozatul esett matróna, azonban belső vérzés következtében ma délelőtt kiszáradt.

A bünygyi hatóságok az elvetemedett férfit hosszú és iázás nyomozás után elfogták és megindult ügyében a vizsgálat.

A fényképezés, festés és rajzolás új szabályozása

A nemzetvédelmi minisztérium rendelete

Bucuresti, július 26. A nemzetvédelmi minisztérium — mint a Timpul közli — rendeletet adott ki. A román állampolgárok és külföldiek számára a következő körülmények között engedélyezik a fényképezést, festést és a rajzolását.

Román állampolgárok fényképezhetnek, rajzolhatnak, festhetnek az egész ország területén, minden előzetes engedély nélkül, ha betartják a jelen rendelet negyedik szakaszában foglalt előírásokat.

Idegen állampolgárok nem fényképezhetnek, rajzolhatnak, festhetnek sehol az ország területén.

Idegen állampolgárságu filmoperatőrök dolgozhatnak román filmfelvevők csoportjában, ha a propagandaminisztériumtól írásbeli engedélyük van és a Nagyvezérkar is láttaozta azt.

A kereskedelmi reklám-filmeket, amelyeket akár hatóságok, vagy román társaságok, vagy román állampolgárok készítenek el, ehhez előzetes engedélyt kell kérni a propagandaminisztérium Mozgófényképek Igazgatóságától és láttamozni kell ezt az engedélyt a filmcenzura bizottságban heiyet foglaló Nagyvezérkar megbízottjának is.

Intézkedik ezután a rendelet az engedélyek megszerzéséről, majd közli azokat a megszorításokat, ahol nem szabad sem fényképezni, sem rajzolni, vagy festeni. Ez van a negyedik szakaszban, amelyre cikkünk elején már hivatkoztunk.

Tilos fényképezni, rajzolni, festeni: 1. az erődítések övezetében; 2. a katonai övezetekben ugy, ahogy azt a Monitorul Oficial 177—1939, 8—1940, 91—1940 számában megjelent törvény előírja s később megjelent rendeletek is közzölték. Kivételt képeznek az időszaki vásárok, nyilvános parkok, valamint strandok, amikor nem folynak ott katonai jellegű munkák. 3. A petróleum területeken. 4. Művészeti munká-

kat, vasutállomásokat, CFR vonalépítési munkákat, utakat, kikötőket, katonai, vagy polgári repülőtereket, amelyeket fegyveres őrség őriz. 5. Hadiüzemeket, akár katonai, akár polgári is legyen az, ha a hadseregnek dolgoznak, valamint a hadsereghez tartozó raktárakat és berendezéseket. 6. Semmiféle üzemet, gyárat, finomított, tartályt, amelyet katonai őrszem őriz. 7. Az olyan üzemet, amelyet nem őriz ugyan katonai őrszem, de ajtajában felírás van: Tilos a fényképezés. 8. A gyárak beisejében tilos a fényképezés. (A különböző üzemek belső életéről a propagandát szolgáló fényképalbumot be kell mutatni ellenőrzés végett az üzem katonai bizottságának. Ahol nincs ilyen bizottság, ott a hadfelszerelési miniszternek.) 9. Tilos fényképezni katonai alakulatokat menetelés, pihenés vagy gyakorlatozás közben. 10. Semmiféle katonai felszerelést. 11. Hadihajót, vagy katonai repülőgépet. 12. Tilos fényképezni, festeni, vagy rajzolni mindenféle tárgyat, amelyről feltehető, hogy a nemzetvédelemnek kárára van, vagy az állambiztonságnak, vagy nemzeti propagandának. 13. Tilos fényképezni a városokban az utcákon, a városok belső területén és a községekben. Kivételt képeznek a lapok állandó fotóriporterei. Ezeknek írásbeli engedélyre van szükségük a propagandaminisztériumtól. 14. Idegen állampolgárok nem tarthatnak maguknál fényképezőgépet, vagy filmfelvevő készüléket. Amikor az idegen állampolgár megérkezik az országba és fényképezőgépet hoz magával, köteles azt bejelenteni a hatóságnak. 15. Idegen állampolgár nem kérhet kölcsön fényképező, vagy filmfelvevő gépet, hogy azt az országban használja. 16. Tilos akár állami, vagy magán-cégnak, vagy román állampolgárnak eladni fényképező gépet idegen állampolgárnak. 17. Tilos fénykép, filmfelvételeket

nyiben az angol kormány is a Bank of England államotását tervezi. Mindezekhez hozzájárul még az is, hogy a BIZ-t alapító többi jegybankok — az amerikai és az angol dominionok jegybankjainak kivételével — szintén teljesen feladták az aranyalapot és az 1928. évi pénzügyi politikájukat.

Bár a B. I. Z. ma még hivatalosan működik, sőt egyes államok között igen fontos pénzügyi eszámolásokat bonyolít le, politikáját illetően bukottnak tekinthető. Hogy aztán a háboru után lesz-e redivivus, vagy sem, újjáélednek-e azok a doktrínák, amelyeknek egykor oly szimbólikus kifejezője volt, vagy sem, azt a békekonzferencia fogja megmutatni. Tény az, hogy azok a hatalmas aranykészletek, melyek egykor a tagintézeti birtokában, e hatalmas intézmény támogatói voltak, ma nyolcvan százalékban az Egyesült Államokban vannak. Hogy ez az aranykészlet még egyszer visszakerül-e az óceánon innen és annak elosztója még egyszer a B. I. Z. lesz-e, az a jövő titka. Mindez a kérdés abból az alkalomból lett aktuális, amidőn a legbiztosabb pozícióju Montague Normann is kénytelen volt otthagyni jegybank einöki tisztjét. (Ö. A.)

átadni, amelyek ellentétben állnak ezzel a rendelkezéssel.

Végül felsorolja a rendelet a büntetéseket, amelyeket a jelen rendelet ellen vétőkkel szemben alkalmaznak.

Haifa bombázása

Jóllehet semleges országban élünk, melyet elkerültek eddig — és remélhetőleg ezentul is el fognak kerülni — a háboru közvetlen borzalmi, emberi szívünket és gondolatainkat mégis megrázza minden hír, amely bombázásokról, házak és templomok rombadőléséről, emberek pusztulásáról szól. A mozivásznak futó háborus képezhíradók — legyen az angol, vagy német — borzongással tölti el lelkiünket és elsötétíti látásunkat.

Néhány hét óta új, fokozott remegés fogja el a zsidó szíveket szerte a világon. Haifa első bombázása óta Erec Jiszraéli felé fordul a mélységes részvét félelmes érzete. Mindannyiunkat elfogta ez az érzés, amikor a rádió hadijelentései között Haifa nevére dobbant a szívünk. Tegnap este újra Haifa nevé hallatta a háborus krónika. Haifa második bombázása. Ez alkalommal számos áldozat is volt. Hogy hová estek a bombák, erről nincs szó az eddigi jelentésekben. De ismerjük nagyjában Haifa fekvését. A támadók célpontja a petróleum-üzemek voltak, amelyek meglehetősen távolsgában vannak a várostól. Viszont nincsenek messze a külterületektől, Kirjat Bialiktól, Kirjat Motzkin-tól, ahol nagy munkásteipítések vannak és főleg az arab külvárostól. Ezeket a negyedeket fenyegetik a petróleum-finomítók ellen irányított bombázások, jóllehet Haifa légitámadás elleni védelme kitünően van megszervezve. Az is kézenfekvő, hogy magukban a petróleum-üzemekben is sok ember dolgozik és a támadás elsősorban innen szedheti áldozatait, ha a bombák nem tévesztik el céljukat.

A Jisuv három éves zavargásokban edződött meg lelkiileg és fizikailag a háborus megpróbáltatásokra. Fel volt készüve arra, hogy a háboru újabb megpróbáltatásokat fognak jelenteni számára és első-sorban Haifa lesz kitéve válságos pillanatoknak. A palesztinai zsidó szív keményebb, mint a galuti és bizonyosan más az a fájdalom és részvét, amely a jisuvot és az, amely a galut zsidóit tölti el Haifa újabb bombázásának hírére. Haifa szenvedését és áldozatait az egész jisuv a nemzeti jövőért való küzdelem egyik etapjának tekinti, akárcsak a zavargásoké és ha akadtak mifelénk elvakult emberek, akik arra használták fel Haifa bombázásának hírére, hogy kaján módon lássák igazolva jóslatukat: „ugye megmondtuk...” — ezekre a „profétákra” csak megvetéssel néz a zsidó világ, mely nemcsak a fájdalom, hanem a remény és a hit együtterzésével is összeforr a palesztinai zsidó építőkkal, akik áldozatok és harc árán ugyan, a jobb zsidó jövő ígérését jelentik a szenvedők millióinak.

KÖZGAZDASÁG

Az ezévi számlatömbök augusztus 15-ig láttamoztatandók a pénzügyigazgatóságon

Ujabb pénzügyminiszteri rendeletek

Bucuresti, július 26. Megirtuk, hogy a kétszázalékos nemzetvédelmi illetékek ellenőrzésével kapcsolatban a pénzügyminiszter a számlatömbök előzetes láttamoztatását rendelte el. Ennek alapján az 1940. április 1. óta kiállított számlatömbök láttamoztatandók a pénzügyigazgatóságon, augusztus 15-ig, amely határidő eltelté után a nem láttamoztatott számlatömbök miatt kihágási jegyzőkönyveket vesznek fel.

A pénzügyminiszter eme rendelete szabályozta azt a kérdést is, hogy a számlatömbök mely időtől kezdve számozandók. Ujabb rendelet szerint minden vállalat a naptári év elejétől — január 1-től kez-

dődően egyes sorszámmal köteles megkezdni számlatömbjeit és december 31-ig folytatni kell a sorszámozást. Minden betelt számlatömböt záróláttamoztatással kell eljáratni a pénzügyigazgatóságon, viszont az ujonnan megkezdett tömböket előzetesen láttamoztatni kell.

Egy másik rendeletben a pénzügyigazgatók utasítást kaptak, hogy jelenjenek meg a vágóhídon, ellenőrizték az állatok eredetét s ha az állatok nem parasztlóktól származnak, úgy szedjék be a kétszázalékos nemzetvédelmi hozzájárulást. Megállapítja a rendelet, hogy a makuiaturaként eladott lapok és folyóiratok ugyancsak kétszázalékos adó alá esnek.

Ipari és kereskedelmi vállalati hírek

A Grödl konszern érdekelttségébe tartozó „Carpatina“ S. A. pt. Industria Forestiera, Bucuresti, legutóbbi közgyűlésén 14.9 százalékos osztalék fizetését határozták el.

Az Industria Română de Tesături Imprimare S. A. (I. R. T. I.) Bucuresti—Medias, közgyűlésén 12 százalékos osztalék fizetését határozták el.

A Fabrica de Sticla Ardeana S. A., Bucuresti—Diciosanmartin, közgyűlésén négy százalékos osztalék fizetését határozták el.

Az aradi Nagy Farkas Rt. augusztus 15-én közgyűlést tart, amelyen a 10 millió lejes részvényeket 6 millió lejre szállítják le, 800 arab 5000 lej névértékű részvény visszavásárlása és bevonása által.

A clujai Prima Fabrica de Montaj N. B. Perry-Porajiu S. A. augusztus 4-én közgyűlést tart, amelyen az igazgatóság a vállalat felszámolására tesz indítványt.

A „Calep“ S. A. pt. Industria Forestiera, Brasov, legutóbbi közgyűlésén az egymillió részvénytőket 3 millió lejre emelték fel.

A Iuliu Meinel S. A. R. pt. Import de Cafea si Produse Alimentare, Bucuresti, 1939. évi mérlegében 15 millió lej részvénytőke és 5,511,781 lej tartalékalap mellett 9,317,491 lej tisztanyereséget mutat, ami a tőkék 48 százalékos jövedelmezőségének felel meg. A mérleg főösszege 89,921,620 lej. A közgyűlés a fenti nyereségből 8 százalékos osztalék fizetését határozta el.

A „Stoiceni“ S. A. szamosujvári felszámolás alatt álló vállalat felszámolója a hitelezőket követeléseik bejelentésére hívják fel.

A Minele de Aur „Breaza—Zlatna“ S. A. R. Mineră, Zlatna, 1939. évi mérlegében 12 millió lej részvénytőke mellett 22,273 lej veszteséget mutat ki. A mérleg főösszege 77,411,250 lej.

van. Tekintve, hogy a palesztinai ipar számos olyant állít elő, amikre a szomszédos országoknak multhatatlan szükségük van, biztosra vehető, hogy az ellenőrzött export alapján számos behozatali lehetőség fog megnyílni az ország előtt.

A létfenntartás költségei 12.4 százalékkal emelkedtek Palesztinában a háboru kitérése óta, egy statisztikai felvétel szerint, amit a Jewish Agency szakosztálya állított össze. A legolcsóbb város Jeruzsálem, ahol 9.4%-os a drágulás, a legdrágább Haifa, ahol 13.3%-kal drágult átlagosan az élelmiszer, a ruházatkodás, a lakás, az orvosság és az adóteher. Tel-Aviv, amely a háboru kezdő hónapjaiban Palesztina legolcsóbb városa volt, most jó volt drágább, mint Jeruzsálem és majdnem egy szinten mozog Haifával: 12.8%-os a drágulásának aránya, tehát meghaladja az országos átlagot.

Az építőmunka tovább folyik. Petach Tikva közelében hal-liszt gyárat helyeztek üzembe. Eddig a külföldről importáltak ezt a cikket, amely nagyfotosságu a tyukentés és szem-pontjából. A gyár alapításában a Másbir, a Híztudatru beszerzési szövetkezete is részt vett. — Az Émek-Chéferbeli Gán-Chéferben a „Rasco“ 25 ház építésébe fogott. A telepen csehszlovák eredetű zsidók laknak, akiknek egy-egy mezőgazdasági üzeme 800—1000 font beruházást igényel. (B. I.)

Pénzügyi hírek

A Szatmármegyei Takarékpénztár Rt., Satu-Mare, az 1940. első félévi mérlegében 7,041,062 lej bruttó jövedelmet realizált, míg a költségek, passzív kamatok, stb. összege 5,881,502 lej. A mérleg főösszege 163,868,625 lej.

A Banca de Păstrare si de Credit S. A., Medias, félévi mérlegében 1,221,771 lej bruttó jövedelmet realizált, míg a költségek és passzív kamatok összege 720,805 lej. A mérleg főösszege 38,510,223 lej.

A Dicsőszentmártoni Általános Hitelbank Rt., Diciosanmartin, félévi mérlegében 453,338 lej bruttó jövedelmet realizált, míg a költségek és passzív kamatok összege 274,237 lej. A mérleg főösszege 13,545,930 lej.

A Banca Chrissoveloni S. A. R., Bucuresti, augusztus 5-én rendkívüli közgyűlést tart, amelyen új igazgatóságot választanak.

A Banca Economica S. A., Deva, legutóbbi közgyűlésén a bank felszámolását határozták el. Felszámolók: Dr. Romulus Miocu és Lazar Dănsoreanu, akik Bramberger Anton cégjegyzési jogosultságát fenntartották a felszámolás idejére.

Cégbejegyzések

A Gyapjúipar Rt., Temesvár, közgyűlésén az igazgatóság elnökévé dr. Victor Vălcovici professzort, alelnökökké: Mocsonyi Antalt és báró Hatvani Pált, az igazgatóság többi tagjaivá a következőket választották meg: Octav Ullea, Victor Dimitriu, Costea Nicolae, Predescu Iulian, dr. Iuliu Coste, dr. Brozik Félix, general Gh. Domasneanu, N. Bădescu-Rosiari és Opran August, akiket a törvényszék bejegyezt.

Az Industria Textila S. A. — Ehrlich & Auscher, Timisoara, közgyűlésén az igazgatóságba választottak: Auscher Victor, Aman Ferenc, Licaretu Iosif, Golumba Traian és Auscher Gizella, akiket a céghivatal bejegyezt.

A clujai „Stefag“ S. A. pt. Industria Lemnului közgyűlésén Dascalovici Nicolaet az igazgatóság tagjává választották. Ugyanakkor újraavasztottak: Nobel István, Hirsch Vilmos és Lanczet Móric.

A Fortuna S. A., Timisoara, közgyűlésén az igazgatóságba újra választottak: Kanizsa Lipót, Csendes Tibor és dr. Cosma Aurel.

A Zabala S. A. pt. Industria Forestiera, Brasov, legutóbbi közgyűlésén felszámolókul továbbra is Gh. A. Mincut és Stuckert Alfredet választották meg.

Nagyszerű lentermesre van kilátás

Bucuresti, július 26. (Rador.) Az Argus című lap értesülése szerint a lentermes kitünő eredményt ígér. Az új termés felveszi a versenyt a németországi, lettországi és hollandiai termékkel. A tizenegyezer bevetett hektár körülbelül ezerkétszáznegyvenegy vagonnyi termést hoz, vagyis kivételesen jó. A kedvezőtlen idő késleltette a gyapot növekedését. Valószínű, hogy a huszonkétezer hektárral bevetett terület ezerhatszázötven vagon fog eredményezni.

A ROMAN NEMZETI BANK HIVATALOS DEVIZAARFOLYAMAI:

107% felárral:	
Dollár	211.65—217.87
font	851.80—877.34
palesztinai font	852.84—878.40
egyiptomi font	873.54—899.78
svájci frank	47.71—49.27
58% felárral:	
font	567.87—584.91
svájci frank	31.88—32.64
francia frank	8.24—8.31
márka	49—50
olasz líra	7.17—8.25—9.50
pengő	26.50—27
csehszlovák korona	4.68—4.77
szlovák korona	4.68—4.77
török líra	92.—
finár	1.898—3.08

A SZABADFORGALMI DEVIZAFOLYAMAI:

(70%-os kvóták)	
Angol font	973.50
palesztinai font	974.50
egyiptomi font	997.80
dollár	241.90
svájci frank	54.23
francia frank	5.50
svéd korona	57.69
török líra	192
angol font, 40%-os kvóta	1023
angol font, 20%-os kvóta	1078

A B) lista kompenzációs árfolyamai:
font, angliai árukra 1.000
font, angol gyarmatok áruira 890

APRÓ HIRDETÉSEK

Szavanként 2 lej, legkisebb apróhirdetés 20 lej. Alláshirdetések, üdülőhelyek és fürdők hirdetései, továbbá elvesztett, eltűnt tárgyak miatti hirdetések szavanként 1 lej. Apróhirdetéseket csakis előfizetés mellett közlünk. Jelítség levelekre, megkeresésekre csak válaszlevegely ellenében válaszolunk és csak portózzal leveleket továbbítunk.

Vegetáriánus kóser koszt kihordásra is kapható. Cotita 5, emelet 9.

Teljes ellátást üres külön szobával helyben, havi előre díjazással keresek özvegy asszonynál. Ajánlatokat „Özvegy“ jelígre továbbít a kiadó.

Központban kiadó szép szoba mosdóval, garszoniérnek, irodának. Memorandului 6.

Kapualatti világos szoba kiadó zajtalan üzemnek, üzlethelyiségnek. Memorandului 6.

Anyaroztot veszünk legmagasabb napiáron. Fabrica „Vesta“ Oradea, Piața Iosia 5.

Női kalap vagy rövidáru üzlet önálló vezetését vállalja jómegjelenésű, négy nyelvet beszélő urilány. Ajánlatokat „12 éves praktisz“ jelígre a kiadóba kérek.

Fogorvos asszisztensnő, öt évi praktiszsal, állást keres. Szíves ajánlatokat „Jó munkakerő“ jelígre a kiadóba kér.

Házvezetőnőnek elmenne 37 éves, jómegjelenésű, tiszta magános asszony, jól főz. Vidékre is megy. Címe: Reichmann Sári, Str. Masaryk 36.

MINDENNEMÜ felvágott és tejtermékek, valamint kitünő konyha ügy beutóztatására, mint kihordásra. Tegyen egy próbát és állandó fogyasztónk marad. „BRISTOL“ ort. kóser étterem és bodega Cluj, Regele Ferdinand 37. Az ort. rabbinátus felügyelete alatt.

Kereskedelmi malom keres bevezetett, komoly, garanciaképes lisztutazót. Referenciával ellátott ajánlatokat „Utazó“ jelígre a kiadóhivatali továbbít.

Főzni tudó zsidó lány alkalmazást keres jobb zsidó családnál, mindenesnek is ajánlkozik. Cím a kiadóban.

Különbejárati butorozott szoba fürdőszobahasználattal kiadó. Piața Unirii 13. Apart. 23.

Középiszkolás diákokat magán- és pót-vizsgákra előkészítik. Cím: Kohányi, Regele Ferdinand 70.

Keresek azonnali belépésre gépmestert Cotten-harisnyagéphez (Längemacher-Maschine) magas fizetést és állandó munkát adok. Cím: Rudolf Mosse Cluj.

Közgazdasági hírek Palesztinából

Tel-Aviv, 1940. júliusában a basrai kikötő szerepe Palesztina ellátásában. Amíg a Földközi tengeren, a Vörös-tengeren és a suezai csatornában korlátozott a hajóközlekedés, az iraki Basra kikötő fog vezető szerepet betölteni Palesztina ellátásában. Palesztina több, mint egymillió tonna árut importált a tavaly. Vagy 400 ezer tonna fontos élelmiszer (liszt, buza, cukor, stb.) és az ipar számára nélkülözhetetlen nyersanyag volt közte. Ezt az árumennyiséget most a megzavartalanabbul a perzsi partján lévő Basrából hozhatjuk be. Basrával nem állott eddig összeköttetésben Palesztina; ellenben elég szoros kapcsolat állott fenn Palesztina és Irák fővárosa, Bagdad között. Basra 570 km. távolságra fekszik Bagdadtól és naponta kétszer vasutal és folyami gőzökkel közelíthető meg. Viszont Bagdad mintegy 1100 km. távolságra esik Palesztinától és a legcélravezetőbben gépkocsin bonyolítottó le vele a forgalom. A zsidók vagy ezer vagy teherkocsival rendelkeznek Palesztinában. Ezeknek mintegy fele bagdad—palesztinai összeköttetés szolgáltatába lenne állítható, megérintve az arab gépkocsikkal, amelyek eddig is hoztak halat, datolyát és szárnyast a kikötőből. Tel-Aviv importőrjei delegátust megkértek Irákba, hogy tájékozzódják a szállás lehetőségéről, időtartamáról s a hatóságok magatartásáról a tranzitforgalom kérdésével szemben. A kiküldött jelentésén munk, hogy milyen mértékben és alakban vetődjenek fel a kapcsolat Basrával.

Az élelmiszer-elosztás kérdése. A palesztinai kormány nem tartja célravezetőnek az élelmiszer-jegy rendszer életbeléptetését Palesztinában. Felfogását könnyű megérteni. Mindenekelőtt hiányzik a jegy-elosztás alapja, a bejelentési kötelezettség. De ez nem a fő szerepű körülmény. Sokkal fontosabb, hogy a palesztinai lakosság erősen heterogen, nagyon különböző igényű rétegekből tevődik össze, amiket nehéz, talán egyenesen lehetetlen az ellátás kérdésében közös nevezőre hozni. A kormány ennek folytán a következőt választja. Felügyelet alatt tartja a be-

hozatalt és engedélyeivel szabályozza az egyes cikkek mennyiségét. Azután — ha valamilyen nem egészen fontos, vagy legalább is nem életbevágóan fontos cikkben korlátozásoknak akarja alávetni a fogyasztást — mondjuk felére szállítja le az engedélyezett kvantumot és meghagyja az importőrnek, hogy ezentul az eddigi átvételeknek felét szolgáltatssa ki a nagykereskedőnek. A nagykereskedő a maga részéről ugyanilyen korlátozásoknak veti alá a szatocsot és ez a fogyasztóját. Eddig egyetlen cikket tett a hatóság próbát: az importált vajjal, amelyből még nagy mennyiség áll rendelkezésre, amely belföldi vaj és margarin-készítményekkel pótolható, nemkülönben olajjal. Mégis ez a cikk rövidesen kísérletli nyúlhat válhat. Rövidesen megmutathatja, hogy beválik-e a hatóság felfogása, vagy sem. Tel-Aviv városa már kísérletezett a háboru kitérését követő kapcsolásban, élelmiszer-halmozásban ezzel a rendszerrel. Ahogy közlélemzési tanácsosa, dr. Nathan Ben-Nathan a „Háárec“-ben elmondja, a tavaly októberben központosította a cukor és a liszt eladását és arányosan álltatta a kiskereskedőket az összlakosság jogos áruigényével. A kiérlet balul ütött ki, mert ellenőrzés híjján a mozgékony háziasszonyok négy-öt kereskedőnél is vásároltak, a lassabb mozgásuaknak viszont semmi sem jutott. Rövidesen kitudódik, hogy a kormánynak szerencsés-e a keze.

Export-tilalom. A kormány általános kivételi tilalmat léptetett életbe, amely alól csak a központi hatóság adhat felmentést. Szak-körökben a következőképpen vélekednek a rendelkezésről: A cél nyilvánvaló; meg akarják védeni a belföldi készletet, ha életszükséglet kielégítésére alkalmas. Viszont engedélyezni fogják azoknak az anyagoknak és cikkeknek kivételét, amelyek elegendő mennyiségben állanak rendelkezésre, vagy amelyekből egyenesen kikapadhatatlan források állanak az ország rendelkezésére. A hatóságoknak arra is gondoljuk lesz, hogy a kivitt árucikkek helyébe olyan cikkek kerüljenek az országba csereképpen, amikre itt szükség

UJ KELET Legújabb hírek

Hitler kancellár fogadta a román államférfiakat

Péntek este Rómába utazott Gigurtu és Manoilescu

Salzburg, július 26. (Rador). A német távirati iroda a következőket jelenti Gigurtu miniszterelnök és Manoilescu külügyminiszter Salzburgba való megérkezéséről:

A különvonat megérkezése előtt Ribbentrop külügyminiszter, Gauss államtitkár, von Dörnberg protokollfőnök, számos előkelő személyiség, valamint a nemzeti szocialista párt és a hadsereg képviselői megérkeztek az állomás perronjára. A különvonat 10 óra 15 perckor futott be az állomásra, Fabricius bucaresti német követ, aki salzburgi utjukra elkísérte a román államférfiakat, jelentette Gigurtu miniszterelnök és Manoilescu külügyminiszter megérkezését. Ribbentrop külügyminiszter a vendégek elébe sietett, akiket melegen üdvözölt.

A pályaudvart ebből az alkalomból a német és a román nemzeti zászlókkal lobogózták fel. 11 óra 30 perckor Gigurtu és Manoilescu Ribbentrop, valamint von Dörnberg protokollfőnök kíséretében gépkocsin Fuschiba hajtottak, Ribbentrop kastélyába, ahol a lakosság lelkesen éljenzte őket. Itt beható tanácskozás folyt le az államférfiak között.

Berchtesgaden, július 26. (Rador). Péntek délután négy órakor fogadta Hitler kancellár Gigurtu miniszterelnököt és Manoilescu külügyminisztert. Berghofba Fabricius bucaresti német követ, von Dörnberg protokollfőnök és Schmidt miniszter kísérték el a román államférfiakat. Itt Ribbentrop fogadta őket, egy díszkülönítmény tisztelgése közepette. Gigurtu miniszterelnöknek a palotába való megérkezése után Ribbentrop külügyminiszter, Romulo berlini román követ, valamint Fabricius bucaresti német követ je-

lenlétében azonnal megkezdődtek a tanácskozások.

Gigurtu miniszterelnök és Manoilescu külügyminiszter péntek este folytatták utjukat Salzburgból Rómába.

Szofia, július 26. (Rador). Filoff professzor bolgár miniszterelnök és Popof külügyminiszter von Richthofen szófiai német követ kíséretében külön repülőgépen Bécsbe utaztak, ahonnan vonaton folytatták utjukat Salzburg felé.

London, július 26. (Rador). A Reuter ügynökség diplomáciai szerkesztője a következőket írja: Mindaddig, amíg Hitler és von Ribbentrop nem fogadták a bolgár, román és szlovák kiküldötteket, mindaz, amit irnak, vagy beszélnek, a gyanítások birodalmába tartozik. A német rádióállomások gazdasági kérdésekről, élelmiszerellátásról és közlekedésről szóló terveket kevésbé látszanak igazolni a jelenlegi balkáni kilátások, főképpen, mert nem tudni, milyen véleménye van Moszkvának ezekről a képzeltalkotta tervekéről. Fejtételezni lehet azonban, hogy Oroszország közvetlenül érdekelve van ezekben a kérdésekben s úgy tűnik tehát, hogy a német rádióállomások azon állításai, hogy Salzburgban gazdasági kérdésekről lesz szó, valószínűleg közel állanak az igazsághoz. Magyarországot és Bulgáriát azonban meg kell nyugtatni és előre lehet látni, hogy nem biztosítékok által támogatott biztosítékokat fognak kapni. Meglepetésmásrészt, hogy Jugoszlávia kívül maradt ezeken a tárgyalásokon és ezért valószínűleg lehet venni, hogy miniszterei rövidesen meghívást kapnak.

Londonból eddig kétszázhuszezer gyermeket telepítettek ki Anglia veszélytelenebb vidékeire

Miért vonta vissza Anglia szélsőkeleti tengeri erejét?

Bucaresti, július 26. Az „Evenimentul” stockholmi jelentése szerint Londonból eddig 220.000 angol gyermeket szállítottak el az ország biztosabb vidékeire.

A bukaresti rádió jelenti, hogy a német sajtó behatárolt foglalkozik Anglia tengeri haderejének kérdésével azzal a hírrel kapcsolatban, hogy a távolkeleti vizekről csaknem valamennyi angol hajót visszavonták, valószínűleg a Földközi tenger védelmére. Ennek ellenére Duff Cooper még mindig azt hangtatja, hogy Ang-

lia a tengerek ura. A Deutsche Allgemeine Zeitung megállapítja, hogy Németország egyre erősebb csapásokat mér az angol tengerészetre és ez gyors intézkedésekre kényszerítette az angol admiralitást. El kellett zárnia a Szent György csatornát és ezzel meg kellett nehezítenie a Nyugat felőli angol hajózást és el kellett vonnia Singaporeból hajóit, úgy, hogy most a távolkeleti angol birtokok jóformán védelem nélkül vannak.

Ezer angol gyermeket helyeznek el Amerikában

London, július 26. (Rador.) A Daily Mail közlése szerint az angolok megsegítésére alakult amerikai bizottság táviratilag közölte az angol kormánnyal, hogy kész ezer angol gyermeket elhelyezni

Amerikában. A bizottság közölte azt is, hogyamennyiben Angliának nem állna módjában fedezni az ezer gyermek utazási költségeit, úgy azt a bizottság folyósítja.

Dr. Funk német nemzetgazdasági miniszter nyilatkozata az új európai tervgazdasági rendszerről

Nemzetközi kliringrendszert létesítenek az árucseréforgalom elszámolására

Berlin, július 26. (Rador.) A DNB jelenti: A német márka Európa uralkodó pénzegysége — mondotta dr. Funk német nemzetgazdasági miniszter, aki ismertette a sajtóval Németország és Európa háborúutáni újjáépítésére vonatkozó terveit. Funk hangsúlyozta, hogy a német terveket nem befolyásolja merev dogmatizmus s hogy mély kihatásuk lesz a világgazdasági életre. Az olasz-német együttműködés csoportja fogja kötni az összes erőket Európa újjáépítésére. Nincsen szó monetáris unióról, ami vámszövetséget tételezne fel. A műveletek alapján a clearing-rendszer fog állani, tehát minden állam szabályos gazdasági kapcsolatokat folytathat. Nem főrekszünk feltétlen európai önállóságra.

Oroszország fejleszteni fogja nyersanyag-szállítói és német kézműipari termékek vásárlójának szerepét. Dél-, Észak-Amerikával ismét feivesszük a kapcsolatot az angol kalózkodás megszűnése után. Következtetésképpen hosszú lejáratu gazdasági szerződéseket fogunk előnyben részesíteni az európai államok között a német piac hoz való igazodás mellett. Hosszu időre szóló termelési tervekre és az európai termelés fokozására van szükség. Gördülékeny módszer fogja biztosítani az európai lakosság kollektív rendszerének működését. Nem fogjuk eltérni, hogy Európán kívüli erők valamilyen befolyást gyakoroljanak erre a rendszerre.

Élénk légitelvékenység nyugaton és keleten

A németek 14 angol kereskedelmi hajó elsüllyesztését, az angolok 28 német repülőgépet leterítését jelentik

London, július 26. (Rador). A légügyi minisztérium közli: A viharok és zivatarok, melyek jégképződést idéztek elő, tegnap este akadályozták bombavető alakulataink tevékenységét. Ennek dacára repülőink támadták az emdeni, wilhelmshafeni és hamburgi dokkokat, valamint a wiesenthaui, borkumi és techselli gyárakat. Összes gépeink sértetlenül tértek vissza.

London, július 26. (Rador). Csütörtökön hajnaltól késő éjjelig harcoltak angol vadászrepülők angol hajómenetek ellen támadással próbálkozó ellenséges légitalakatokkal. György király kénytelen volt légtalalmi menedékhelyre vonulni egy ellenséges támadás idején. A német repülők mérsékelt tevékenységet fejtettek ki Anglia és Wales délkeleti és délnyugati részeiben. Néhány bombát dobtak egy nyugatangliai városra. Kárt vagy emberáldozatot nem jeleztek. A többi lefőtt ellenséges repülők mellett még három elpusztítottak. A német repülővesztesség száma csütörtökön 23 volt.

Róma, július 26. (Rador). Az olasz főhadiszállás 47. számú hadijelentése. Bombavető repülőgépeink éjszakai utjuk során hatáson bombázták Gibraltárt. Összes repülőgépeink sértetlenül visszatértek támaszpontjukra. Észak-Afrikában támadást intéztek Berma helység ellen. A bombák nem okoztak károkat. Egy angol repülőgépet leterítettünk.

A haifai támpont elleni bombázás jelentékeny károkat okozott.

Róma, július 26. (Rador). Az alábbi részleteket közli Haifa bombázásáról: Az olasz repülők közel kétszáz bombát dobtak le, amelyek nagy tüzeket okoztak. Eleinte felhős volt az ég, de a fellegek csakhamar eloszlottak és lehetővé tették a pontos célzást. Raktárak, olajfinomítók és vasúti vonalak semmisültek meg.

Berlin, július 26. (Rador). A német főhadiszállás jelenti: A német repülők közepangliai repülőtereket bombáztak, valamint megtámadtak egy 23 hajóból álló menetet, amelyből 11 kereskedelmi hajót, összesen 43 ezer

tonna ártalommal elsüllyesztettek. Ezenkívül elsüllyesztettek még három hajót, valamint egy gőzöst Wight sziget közelében. Légi harcok során 9 angol repülőgépet terítették le, 2 német gép hiányzik. Ezen a napon összesen 23 gépet vesztettek az angolok, 9 német gép hiányzik.

London, július 26. (Rador). A légügyi minisztérium jelenti: A tegnapi nap folyamán az eddig jelentettekön kívül még 5 német gépet terítették le az angolok. Így a német veszteségek száma ezen a napon: 28 repülőgép. Péntek délelőtt Anglia délkeleti partjainak közelében még egy német bombavetőt semmisítették meg.

Róma, július 26. (Rador). A Stefani jelenti, hogy az olasz légitelvékenység fokozódott az utóbbi napokban. A gibraltári, alexandriai és haifai támaszpontokat bombázták. Haifában azokat a célpontokat támadták meg, melyeket az első olasz légitámadás sértetlenül hagyott. Ugy látszik, hogy az egyik nagy közlekedési útvonal eltalált.

A Times közli a Detroit News légügyi szakértőjének egyik cikkét, aki összehasonlítást tesz az angol Wickers repülőgépek és a német repülőgépek között. A légügyi szakértőnek alkalmá volt résztvenni egy légi-harcban, amely hat angol Hurricane és 12 német Messerschmidt repülőgép között folyt le. A harc során — írja a légügyi szakértő — minden kétséget kizáróan bebizonyosodott az, hogy az angol gépek gyorsabban és könnyebben kezelhetők a német repülőgépeknél, amelyeket tulajdejük ellenére, rövid idő alatt elűztek.

A kanadai sajtó rámutat arra, hogy az amerikai hadiüzemek máris elérték a legmagasabb termelési képességet. Kedden Anglia 250 millió fontsterling értékben rendelt löszert és hadianyagot Amerikából. A rendelés megejtése után néhány órával newyorki pénzügyminiszternek letétbe helyezték a rendelés összegét és azonnal megkezdtek a gyártást.

Az ausztráliai kormány elhatározta, hogy két hét alatt 12 új repülőteret létesít Ausztrália területén. Ugyanakkor egy bombavető és két pilóta-kiképző iskolát alapítanak.

Szamos-lartomány királyi helytartóságának közleménye

Szamoslartomány királyi helytartósága közli 23306—1940. szám alatt: A belügyminisztérium 231. számú táviratrendeletében a következőket rendelte el:

1. Azok az etnikai német eredetű román állampolgárok, akik a Szovjetuniónak átengedett területekről elmenekültek, kötelesek jelentkezni a legközelebbi német népközségi hivatalnál, abból a célból, hogy segélyben részesülhessenek repatriálásuk idejéig.

2. Azok az etnikai német eredetű román állampolgárok, akik ideiglenes, vagy állandó jelleggel román területen tartózkodnak, a repatriálásra vonatkozó intézkedés meghozataláig a jelenlegi lakhelyükön maradhatnak. A közleményt Victor Hodor vezértitkár, Szamoslartomány királyi helytartójának helyettese írta alá.

Magyar kereskedelmi küldöttség megy Moszkvába

Budapest, július 26. (Rador). A DNE jelentése szerint Nickl Alfréd magyar meghatalmazott miniszter egy gazdasági bizottság élén rövidesen Moszkvába utazik kereskedelmi tárgyalások lefolytatása végett.

Maisky és Halifax tárgyalásai

London, július 26. (Rador). Maisky londoni szovjet nagykövet csütörtökön kihallgatáson volt Halifax lordnál.

LEMONDOTT A NÉPSZÖVETSÉG FŐTITKÁRA

Genf, július 26. (Rador). A Népszövetség főtitkára lemondott tisztségéről. A Népszövetség főtitkárságát három tagú bizottság veszi át.

Spanyol tiltakozás Londonban

Madrid, július 26. (Rador). A londoni spanyol nagykövet tiltakozott az angol sajtó spanyolelles cikkei ellen. Az „ABC” című spanyol lap szót emelt azon angol próbálkozások ellen, amelyeknek célja beavatkozni Spanyolország belügyeibe és főleg a News Chronicle ellen, mely igyekszik rávenni az angol kormányt Spanyolország zárolására.

Negyven japán képviselő kilépett a kormánypartból

Tokió, július 26. (Rador). A Reuter iroda jelentése szerint negyven képviselő kilépett Japán legnagyobb pártjából, a Minseito pártból. A Domej iroda szerint a kilépést az okozta, hogy a képviselők elégedetlenek a kormány által elfoglalt várakozási állapottal. A kilépettek vezetője Nagai, a múlt évi Abe-kormány és az 1936. évi Konoye-kormány egyik volt minisztere.

FRATERNITAS Könyv- és Lapkiadó K. T. nyomása Cluj, Strada Baron L. Pop 18. Telefon: 18-60.

Az ÚJ KELET Zombolya

AZ ÚJ KELET HETI MELLÉKLETE

Herzl emberi és cionista nagysága

Írta: NAHUM SZOKOLOV

Az alábbi cikket egy héber folyóiratban írta évekkkel ezelőtt Szokolov.

Eszembe jut az a benyomás, amelyet Herzl Tivadar halála tett reám. Halálának híre azt a szomorúságot váltotta ki belőlem, amelyet Walter Scott olyan költőien fejezett ki, amidőn Byron halálának hatását egy olyan csillag váratlan kialakásával hasonlította össze, amely beragyogja és megvilágítja a földet. Herzl valóban bevilágította egy időn át a zsidó életet és az egész zsidóságnak hosszu, nagyon hosszu ideig kell gyászolnia ezt az embert, akinek a milliomosok nagy vagyonainál és a vallási közösségek szervezőinél erősebb géniusza hatása alatt tartotta az egész zsidó világot és új területeket hódított meg a nemzeti gondolatnak.

Azt, amit Jelinek, a nyugati szellemű ember állított a mi Pinskerünkről, hogy nem csupán az orosz zsidóság, hanem az egész zsidó nép fia, azt joggal elmondhatjuk Herzlről is. Ami azonban kétségtelen, az, hogy az összes nyugati cionisták közül Herzl illeszkedett be a legkönnyebben köztünk, keleti zsidók közé és hogy a legkönnyebben győzte le a különböző előítéletek korlátait. Egyetlen közös vonása nem volt a poroszokhoz, vagy az osztrákokhoz asszimilálódott zsidók típusával.

Előnélsége, mély emberismerete, hamarosan világraszóló zsidó népszerűséget szerzett neki. Amidőn a cionizmus apostolává vált, óriási tevékenységet és páratlan szóbeli képességet helyezett az ügy szolgálatába.

Itt-ott elmondott első beszédei, amelyek a nemzet és annak jövője iránti forró szeretet szenvedélyes hangjával elbűvölték a tömegeket, mégis csak egy gyenge kisebbséget tudtak meggyőzni a cionizmus szükségességéről.

Herzl a cionista kongresszusokon érkezett el néptribuni hírnevének csúcására. Az, akit azelőtt politikai képességek híján való, tiszta ideálistának tekintettek, határtalan nemzet szeretetével, valamint diplomáciai készségével tűnt fel. Ezek a képességek azonban kevésbé értékesek, mint lényének legfőbb kválitása: az alkotó készség.

A már létező cionizmus megszervezése többé-kevésbé bürokratikus munka volt. Ez nem elegendő.

Herzl megmutatta nekünk azt, hogyan kell cionizmust teremteni.

Lenyűgöző művésztérmetével, buján pompázó képzelő erejével Herzl ragyogó író volt anélkül, hogy ugyanakkor mély is lett volna. Irodalmi nevelése tisztán akadémiai természetű volt és nála a tartalom mindenkor a szépség mögött maradt. Az írányak kevés olyan csiszolója akad az egész ujjabkori irodalomban, mint amilyen ő volt. Rendkívüli gondallal kultiválta a szóbeli művészetet, noha nem volt annyira par excellence szóbeli, mint Nordau.

Szavai, amelyeket csodálatos organuma támogatott, ellenállhatatlan hatást tettek hallgatóira. Magasztos költői nyelvezete gyakran a csúcokig szárnyalt. A hallgató-ságot lenyűgöző ritka adottsággal rendelkezett még legádázabb ellenfeleivel szemben is. Ez az adottsága versenytárs nélküli szóbeli-ká emelte Herzlt. Gyermeteg báj, rendkívüli érzékenység, egyszerűség, magával ragadó ékesszólás, szárnyaló nyelvezet, költői gondolatok, telve melegséggel, utólrhetetlen meggyőző erővel, — ez jellemezte Herzlt.

Herzl, aki azzal a ritka és különleges tehetséggel rendelkezett, hogy nehéz időkben alkalmazkodni tudott a körülményekhez, egyedülálló és kiváló lénynek tekintették. Szelleme, eleganciája, sajátosság beszédmodora, egyszerűen ezek a tulajdonságai hallatlan tekintélyt szereztek neki.

„Csak a gazdagnak kölcsönöznek” — mondja egy közmondás. Eletrajzírói ugyan-ezen a véleményen voltak, amikor egymás

ellenőrzése nélkül utánozva le egymást, olyan tetteket tulajdonítottak Herzlnek, amelyeket csak az ő dicsősége tudott elviselni.

A cionista vezérrel foglalkozó számos lap és folyóirat szüntelenül azt állította, hogy Herzl alapította a cionizmust és ő agyalta ki megvalósításának modern eszméjét. Ahány állítás, annyi tévedés, amelyek helyreigazítása nemcsak a történelmi igazság kedvéért, de Herzl érdekében is szükséges. Herzl nem kell azonosítani valamely legendás személyiséggel, aki csupán a kíváncsiságot táplálja. Az az ember, aki egész életét a nemzeti ügyért áldozta fel, több figyelmet érdemel.

A cionizmus már Herzl előtt is létezett és a valóságban Pinsker volt az, aki jóval Herzl előtt kezdeményezője volt a modern cionizmusnak. Am Herzl volt az, aki az eszmének lendületet, formát és rendszert adott. „A félnépek, a doktrinerek máshol próbálkoznak szolgalelkűségükkel és szegénységükkel. A zsidó nép valóban testvére akar lenni a többi népeknek, de emelt fővel. A zsidó nép nem akarja kikoldulni a szabadságát és nem akar mások alárendeltje lenni” — ezeket írja Herzl egyik cikkében. Mindez szép, mindez lovagias lendületű, de mégis csupán epizód. Elbűvölő, nagyszerű, csodálatos, halhatatlan epizód, de mégis csak epizód. Nem kell eltolni ezen epizód értékét. Minden túlzás ellenkező túlzást szül. A tekintélyt felnagyolni egyet jelent a csorbításra való kihívással. Azzal büszkélkedhetem, hogy az első perctől fogva egyike voltam Herzl legodaadóbb követőinek és éppen ezért tartom szükségesnek megvédeni őt a túlzásokkal, a csalhatalan Herzlről alkotott komikus felfogásokkal szemben. Ez hétköznapi és átlászó volna.

Bármennyire is csodáljuk Herzl nagy művét, ismerjük el, hogy némelykor tévedett és hogy rendszere nem volt egyéb töredékek, amelyeket sorozatos tapasztalatok alapján egészített ki. Bár műve hatalmas és megtalálható benne mindaz, ami szilárdat és nagyot alkotott csak a cionizmus, mégsem jelenti a végső szót. Herzl művét folytatni, kiegészíteni kell és befejezni az eszmét — mert az eszme mindenekelőtt áll — gondolkodók és költők, az egész világ segítségével.

Herzl emléke mindörökké drága, magasztos marad számunkra. Azokban az években, midőn Herzl még támadások érték, számtalan cikkben adtam kifejezést ezen érzelmemnek. De midőn észrevettem, hogy ez az érzés ugyszólván bálványimádásá fajul, emlékeztetnem kell Herzl szavaira: „A cionizmus visszatérés a zsidósághoz. A zsidóság nem tűr meg személyi imádatot”.

A többi népekkel, az ókorban, a halottak tiszteltéhez bizonyos ünnepélyes külsőségek járultak. Mi azonban „nem építünk emlékműveket az igazak számára, mert műveik alkotják az ő emlékművet”. Csak a chaszidizmus üzi ezt a kultuszt. Ismerjük-e Dávid, Jezsajas, Jeremiás, Ezekiel és Hillel évfordulóit? Kétes nagyomány szól Mózes születésének évfordulójáról. Adár 7-ikéről, de ki tekinti ezt ünnepnek?

Örizzük meg emléket annak a szép és átszellemült embernek, aki a mi Herzlünk volt. Sokra közülünk, akik szükségesnek éreztük az eszme megújítását, világosságot derített a Herzlből kiáradó fény.

Herzl előtt is voltak nacionalisták. Cionbarátok, gyakorlati Palesztina-pártiak, az asszimiláció és a filantropia ellenségei, akik a cionizmust megelőzték és követték, és akik odaadásukkal és kitartásukkal dolgoztak az eszme diadalra jutásáért.

A cionizmus olyan formula volt, amelyet mindenki a maga módján értelmezett.

Herzl magábanvéve nem rendelkezett azokkal a tulajdonságokkal, hogy „vezérünké” váljon, zsidó nemzeti és intellektuá-

lis szemszögből nézve, mert nem rendelkezett nemzetiségünk gyökereivel. De olyan volt mégis, mint egy régi kanaáni izraelita, mint valami Saul, mint valami Achitofel. Felemelte szavát az asszimiláció ellen, a lokalpatriotizmus ellen, a zsidó nép egységéért. Herzl egyike volt azon embereknek, akiket a nemzet géniusza odahaza keresett meg, hogy bábrall disztse fel, és aranyalásttal borítsa. Azon emberek közé tartozott, aki nem kereste a sugallatot, de akit a sugallat mégis hatalmába kerített. Nemzeti szellemét nem a bethamidrásban edzette meg. Nem a zsidó tudomány szárnyai alatt növekedett nagygyá. Hirtelen, büszkén, méltóságteljesen emelkedett ki, mint egy nemes növény, amely szembezáll a széllel és amely a nap sugarainak hatására kivirul.

Váratlanul tűnt fel. Gondolatvilágát csupán a nemzeti akarat nemes megnyilvánulásai nyugtázták le.

Költő volt és ez jogosította fel arra, hogy vezérünké váljék asszimiláns nevelése ellenére, amely nélkülözötte a zsidó tudomány és a zsidó élet ismeretét. Végső fokon nagy intellektuel volt, ha nem is zsidó intellektuel, de intellektuel. A szív embere, a tudás embere. Herzl hirtelen lenyűgözte azokat, akik ismerték. Soha nem fogom elfelejteni azt a benyomást, amelyet első látásra rám tett, az első kongresszuson. Szép feje, nagy, barna, étellel teli szemek, égő pillantása, lángoló szava, egyszerű és mégis magával ragadó beszédmódja.

És meghalt! Meghalt egész fiatalon, abban a korban, midőn ereje teljében érzi magát az ember, midőn a jövőről álmodozik. Meghalt negyvennégy éves korában. De szelleme nem halt meg. Gyakran lapozgatom hátra hagyott írásait. Milyen szomorú átfutni a sorokat. Ciprus csokor ez, minden oldalán a gyász érzik. Kezében virágokkal indult el, nemzetiségi eszméjét beoltotta a politikába, a nevelésbe, a zsidó lelkiismeretbe és Palesztina szépségébe. Azt remélte talán, hogy nem sokára látni fogja nagygyá női ezeket a virágokat és nem látta meg. Ezek a virágok ránkmaradtak, frissen és hajlékonyan. Gondozunk kell őket ugyanazzal a lelkesedéssel, ugyanazzal a szellemmel és ugyanazzal a szeretettel, amely Herzl nagyságát és egyben titkát is jelentette. Ezen erők nélkül a cionizmus szegény, homályos jövő.

Fejleszténünk kell ezt az erőt, ezt a lelkesedést egységes erőfeszítésekkel. Zsidó nemzeti értelemben véve így imádjuk mi Herzlt.

SALAMON LASZLÓ:

Tahiti messze már

Kéken izzva a lenge nap hevében
Tahiti hívott, ez a fény-sziget,
de elsütyedtek hajóink a mélyben
s a dermedt idő csapdát rejteget.

Hová csak álmodok szárnyain suhantam,
eltűntek a harmatos terek,
álmaimat magam mögött hagytam,
sivatag az, mire ébredtem.

Csókot temet és lelket öldös sorsunk
véres fejjel hullt a mélybe holdunk
s Tahiti messze, messze már —

Gyászruhát öltött lélek és határ.
A tenger habja vágyamig nem ér
s szemem a napba nézni fél.

Thamuz 20. és 21. HERZL és BIALIK

emlékezetének napjai

BIALIK

Írta: GÄRTNER MOSE

A halál hidján az emberi élet más szférákba emelkedik. Megtisztul, felmagasztosul. A zsidó felfogás szerint csupán a halál napja tud kiengesztelni bizonyos vétkeket. Mástülönben általános emberi igazság ez. Arnold, Michael Krämer festő fia — Gerhart Hauptmann szindarabjában — nem különösen sikerült fiu. És mégis, tulkorai halálának napján, apja ellenállhatatlan vágyat érez arra, hogy dicséző szavakból fonjon koronát fiának homioka köré. Az apa kissé indokolatlannak tűnő tirádáit hallgatjuk és felismerjük mégis a benne rejlő költői, — nem, való igazságot. Mi más magyarázhatná ezt, mint az, hogy a halállal való találkozás megváltoztatja az embereket, a világhoz való viszonyunkat. A halottal együtt mi magunk is más szférákba emelkedünk. Elkísérjük őt egy utszakasznyira az örökkévalóság világába és megajándékozunk saját lényünk szebb érzéseivel. Hajlamossá váunk az apológiára.

És ha igaz ez a hétköznapi emberek világában, méginkább igaz a rendkívüliek, a nemzedékek kiválasztottjainak esetében. Ezért kell velük szemben óvakodnunk a túlzásoktól, a felületes és édeskés szentimentalizmustól. Bialik pedig annyira nagy volt életében, annyira tiszta halálában, hogy szentégtörés lenne másként közelednünk feléje, mint amilyen volt és amilyen maradt most, hogy hat év távlatra még több fényt derített napsugaras alakjára.

A halál anyyala nemcsak öt lepte meg idő előtt. Bennünket is. Nem csoda, hogy hat esztendővel ezelőtt, amidőn a jisiv tizezrei a valóságban és a zsidó nép összes fiai gondolatainkban elkísérték őt utolsó földi útjára, akkor mélységesen levert, elárvult gyermekeknek éreztük magunkat. Am ez csak a tünő pillanat érzése lehetett. Akiknek megadott az a boldogító kiváltság, hogy még ezekben a napokban is fellapozzák az általa irt oldalakat, akik megértik gondolatainak dus vetését, azok nem kételkednek abban, hogy Bialik él, Bialik közöttünk maradt. A chaszidok igen jól tudják, hogy mit művelnek, amidőn mestérik lelkének égbeszállása napján baráti lakomát rendeznek. Ez az érzés is általános emberi. A Faust alkotója is bizonyos volt a lélek megmaradásában. Elképzelhetetlen volt számára az a gondolat, hogy a lélek, amely örök értékek teremtésén munkálkodott, egészen elmerülhet az enyészet kutjában és olybá válhat, mintha sohasem létezett volna. Mi sem hihetjük, hogy Bialik lelkét kitorbítotték az élők könyvéből, hogy megszünt létezni és élni. Ezért hagyjuk el a halott Bialikot, az élő kedvéért.

Bialik azért marad örökké élő, mert — ahogyan Viktor Kellner őt nevezte — a zsidó nép emlékezte volt. De nemcsak emlékezte népének, hanem szive is. „Elment számunkivetett testvérei közé, látta sanyaruságukat és megvettségüket, szenvedte mindannyiuk szenvedéseit és világgá kiáltotta kiáltásukat”. A költő, aki Wolhinia nyomorúságos kis falujában támadt és az orosz telepítési körzet szük zsidóuccájából indult el útjára, a zsidó nép tragikumának és dicsőségének megaláztatásának és büszkeségének, páthoszának és ethosának megtestestítője volt. Milyen csodálatos életpálya ez, amely Radiból és Zsitomirból, Volozsinon és Odesszán keresztül Tel-Avivba vezetett! Ez az életpálya nemcsak drámai szakaszal, nemcsak egy szeniális és alkotó egyéniség tévelygése és utkeresése miatt figyelemreméltó, hanem azért is, mert visszatérőzi az egész zsidó

nép utját a 19-ik században: az utat, amely a gettóból, a felvilágosodási mozgalmon keresztül a cionizmus, a talmudizmusnak a nagyvilágtól való elzárkózásától, a Hászklán keresztül a világ felé forduló, de mégis zsidó történelmi talajban gyökerező hebraizmushoz vezetett. Az utolsó évszázad zsidó sors-történetét — és az emancipáció vívmányainak eltakarítását, ami napjainkban a zsidóság általános világsorsává vált, — Bialik nemcsak megélt, hanem átélte. Egész szélességében és egész mélységében. Költői zsenije és egyedülálló nyelvtudományai által pedig szöszölője és hírnöke; valamint a zsidóság nemzeti szellemének megtestesítője lett.

Ez a magyarázata páratlan hatásának. Hiszen Bialik nem sokat írt. Alig egy kötetre való verset. Talán kevesebbet, mint költő-nemzedékének bármelyik jelentősebb alakja. Ennek ellenére egyetlen héber költő alkotása sem ölelte át annyira a nemzet életének összes arculatait, összes korszakait, mint Bialik költészete. Bár műve mennyiségileg kicsinynek tűnik, mégis megállapítható, hogy ez csupán megélt és megélt látás. Az aranygömb, aminek a felülete kicsiny, mégis nagymennyiségű nemesítést tartalmazhat, ha tömör. Ilyen Bialik költői és prózai alkotása is. Verseinek egyetlen kötege egész világokat tartalmaz. Még akkor is, ha kivonnánk belőle a költő személyes életére vonatkozó világot, egész természet költészetét és csak a nemzeti költészetet tartanánk meg: a tünő nemzedék nosztalgiját, a közelgő nemzedék reményeit, a mult gúniáját, a jövő hivatástudatát, a jelen összes vergődéseit, — akkor is milyen csodálatos gazdagságával találkozunk a lelkiismeretnek, a prófétai haragnak, a maró ironiának, a keserű szarkazmusnak és a megbékítő humorának!

Akar-e valaki beletekinteni Bialik lelki-gazdagságának hű tükröképébe? Akkor tanulmányozza egyszer figyelmesen — legalább képről — a nagy költő arcvonásait. Bialik széles és nyílt földműves arca száz ráncával és ráncoskájával valóságos piactere a hangulatoknak és az érzéseknek, amelyeknek skálája a féktelen derültől egészen a legmélyebb szomorúsáig terjedt. Arcán az a varázs és tisztaság, az az erő és hűség ömlik el, amelyen árnyék és életvidámság váltogatják egymást. Egyik képén naiv és az arc és csak a szemek árulják el az akaratot, egy másikon a teremtés gondolatai redőzik az arcot, egy harmadikon viszont életvidámság és boru kergetőznek. Nem lenne érdektelen tudni, hogy ez a haragosan ráncos arcot ábrázoló kép abból a korszakból származik-e, amidőn Bialik a „Harag dalait“ költötte, vagy hogy ez a napsugaras tekintet egyidejű-e a „Fény dalai“ orfikus akkordjainak papírra rögzítésével. Ehhez azonban külön tanulmányra lenne szükség. Tény, hogy Bialik számos nagy festő mintázta meg — köztük Max Liebermann is — de mindig panaszkodott, hogy egyik képben sem sikerült felfedeznie önmagát. Ennek oka nem lehet más, minthogy számtalan Bialik volt és arca, gazdag érzésvilágával együtt alakult át óráról-órára, sőt percről-percre. A megfigyelő szemé, de még inkább a fotográfus lenésze sohasem tudott mást, mint legfeljebb az egyik Bialikot megörökíteni. Ezért minden Bialik portré, minden fénykép felbecsülhetetlen értékű, mert egy-egy pillanatot rögzít meg ebből az egészen rendkívüli egyéniségből. Kár volna, ha egyetlen egy is elhaladna.

Mi, innen, a távolból, a fényképek Bialikján kívül közvetlenül csupán a költemények és a szépirodalom Bialikját ismerjük. Bialikot — a mult és a hagyományok költőjét, aki megdalolta azokat „a rejtett városokat, ahol bár nem lobog már a régi tűz, a parázsból még kilobban egy régi fény“ és aki a nép lelkének csodaforrását az ódon, pókhálókóló belepelt tanházakban látta; Bialikot, akinél senki sem ismerte jobban a héber szót hangszerelését és aki a modern héber rim és ritmus megteremtője; Bialikot — a „Harag dalai“-nak villámokot szóró prófétáját, aki megrázó erővel kiáltotta az Egék felé egy önnön vérebe fullasztott nemzet tragédiáját; Bialikot a népdalok költőjét, a zsidó anya könnyes szemű dalnokát és végül Bialikot, a héber szépirodalom mesterét, aki éppen azért, mert nagy lírikus költő volt, nem szerette a lírikus elbeszélést, s ha — amint Fichmann állítja — a vers Agádá, vagyis legenda volt számára, akkor arra törekedett, hogy legalább a prózája lehessen Háláchá, törvény, vagyis valóság.

Bialik költészetének és prózájának egymáshoz való viszonya igen sajátos. Míg költészete nyugtalan törekvés egyre feljebb és mélyebbre, a tapintatótól, a lelki és az elvont felé, vagyis titkok felfedezése, — addig prózája egészséges, friss naturalizmus, földi élet, meggyökerezés a talajban, amely bizonyosan nem csuszhat ki lábai alól, vagyis betakarás, menhely. És ha mi nem is megyünk oly messzire, hogy azt állítsuk, mint egyesek,

miszerint Bialik helyre akarta hozni prózájával azt, amit költészetével „hibázott“, mindenesetre megállapíthatjuk, hogy ez a viszony szükségszerűen ilyen és nem más. Lelkének mélyén gyökerezett az a meggyőződés, hogy a Háláchának és az Agadának ki kell egészíteniük egymást és hogy csak „az az ágádá értékes, amely a háláchához vezet“. Ebből a meggyőződésből fakadt Bialiknak az a grandiózus elgondolása, ami „Mifál Hákinusz“ elnevezés alatt ismeretes és amely a nemzedékek szellemi kincsének összegyűjtését célozta. A Mifál Hákinusz lényegében általánosítás, a szakadt részek megfoltozása, nemzedékek lelkiüregének betömése: a teremtő munka dicsőítése, az élet igenlése, a szellemiség chalucitja. Lényegében ez a „se-biktáv“, az írásbeli Bialik művének végső tanulsága. Magasztos tanulság.

Bialik a héber irodalom fejedelme volt. Ki-választottságát nemcsak azzal érdemelte ki, hogy korunk legnagyobb költője, hanem azzal is, hogy sohasem igyekezett költészetével tisztátalan lelkeket meghudítani, sohasem futott a tömeg után és a dicsímszók nem részegítették meg. Költő soha nem öltötte magára méltóságteljesebben palástját, mint Bialik tette. Mindig hűséges maradt sajátmagához, fájdalomhoz.

Nemcsak beszélni, hallgatni is tudott. Nem hiába képződött valóságos irodalom hallgatása körül. És valóban: Bialik hősies némaságában lehetetlen fel nem ismerni a mélyéges nemzeti és személyes tragikumot. Jabotinszki egy remek írásban Bialik hallgatását azzal magyarázta, hogy a költőnek össze kellett törnie lantját, mert hívószava a pusztában hangzott el, mert a próféta nem találta a felkiáltó nemzedékre, hanem kislelkű emberekre, páriákra. Az üllő nem felelt meg a kalapácsnak.

Bialik, az alkotó csak azt a gyümölcsöt becsülte meg, amely sokáig érett lelkének kertjében. Megvetette azt a zsákmányt, amely véletlenül került utjába. Elutasította

magától a könnyű győzelmeket. Ebben is eszményi példája maradt az igaz alkotónak.

Mint költő Bialik egy fél emberöltőn keresztül hallgatott. Holott kevesen tudtak úgy beszélni, ahogyan ő. Benne, a legtisztább chaszidikus környezet fiában újjászületett a cádikok tulardó közlekenysége, ami talán költői hallgatásának ideje alatt visszafajzott szellemiségének levezető csatornája volt. Széles tudás, gondolat mélység, szikrázó szellemesség és találékonyság jellemezték a csevegő Bialikot. Ez a „sebealpé“, ez a „szóbeli“ Bialik talán még drágább volt az „írásbeli“ Bialiknál. Egyetem tanár, iróbarát, vagy egyszerű chaluc — mind elnémultak, ha Bialik beszélni kezdett. Ilyenkor mindig élmény számba ment. Hugo Bergmann emleksi, hogy 1933-ban Palesztinában egy Spinóza emlékünnepelet rendeztek és ő megkérdezte a nagy költőt, hogy mi a véleménye az ünnepegről. Bialik először így felelt: „Nagyon rossz. Sokkal többet érne, ha ahelyett, hogy Spinózáról beszélne, megjelentetnének héberül valamelyik művét“ — majd a következő magyarázatot fűzte véleményéhez: „A keletiek betegesége, hogy öröklék csak beszélni. Vásárlóját meg az araboktól egész Palesztinát, nem fognak felháborodni. De mondjátok meg nekik, hogy meg akarjátok vásárolni az országot, azonban lázba fognak jönni. A zsidók is keletiek és számukra is többet ér Palesztina megvásárlásáról beszélni, mint az országot ténylegesen megvásárolni. A nyelv csak egy eszköz számukra a cselekvés megtakarításához... Egy jiddis közmondás is rávilágít erre a vonásra: Egy pofont el lehet feledni, egy szót nem. Már a Bibliában is így történik. Bárak nem azért hívja Bileamot, hogy segítsen neki, hanem, hogy elátkozza szavaival a zsidókat. Ugyanez látható Góliát és Dávid harcában is: A harc egy félórát tartott, de előtte 14 napon keresztül szidalmazták egymást“. Ilyen volt a „szóbeli“ Bialik.

Joigneau ur és a háború

Írta: SALAMON LÁSZLO

1. Unalomig elcsépett Wilde Oscar aforizmája, mely szerint az élet utánozza az irodalmat. Még merészebb volna egy olyan aforizma, amely azt állapítaná meg, hogy a történelem is az irodalomhoz igazodik. Pedig ebben a merész feltevésben van valami az igazságból, amire most jöttem rá, amikor — post festa — a francia összeomlás után, kezembe került Roger Martin du Gard, a Nobel-díjas francia író „Vén Európa“ című regénye. Kislelvezetű regény ez, hiányzik belőle a „Thibauld család“ lenyűgöző monumentális, az első világháború előtti eszmearlatok tökéletes bonctana, a hanyatló francia nagypolgárság életének szinte mikroszkopikus pontosságú felvázolása; az a zsufolt világ, a figuráknak az a gazdag rajza, mely Balzacra emlékezteti az olvasót.

Es mégis: ez a kis regény többet mond arról a Franciaországról, mely most katonailag és erkölcsileg összeomlott, mint a legtöbb tanulmány, mint a pontos és csalhatatlannak hirdetett statisztikák tömege, amelyek — mint utólag látjuk — csak arra voltak jók, hogy megtevésszenek bennünket a világháború utáni Franciaország gazdasági és erkölcsi alkatatát illetően.

A „Vén Európa“ a korhadó Nyugateurópa regénye. Főhőse: Joigneau ur, a levélhordó és szölobirtokos, a „baloldali“ pártok egyikének agitátora, aki már szinte nem is személy, hanem szimbólum: a lapos, ideálók nélküli, az anyagelvűséget az élet minden vonalán érvényesítő kispolgár. Joigneau ur és a regényben szereplő francia kisváros csaknem minden más alakja haladás alatt a vagyoni előbbrejutást érti, az önzés jogát az állammal és a társadalommal szemben, a hit megvetését és a realitások tulbecsülését.

Sivár és vigasztalan kép az, amelyet Roger Martin du Gard pártatlan esztétje élénk tár ebben a regényben. Eszközben nem tudományosak, nem is túlságosan művésziek, de olyan dermesztő lényeg-mutatók, hogy az összeomlás előtti Franciaország társadalmi szerkezetét élesebben világítják meg, mint a leghidegebb és legelvontabb szociológiai művek.

2. Ez a regény fölöttébb igazolja az írókat és az irodalmat, helyesebben azt az esztétikai megállapítást, hogy az irodalom, vagy legalább is az igazi irodalom: az élet igazi tükré, amelyben a kor tisztában tükröződik, mint a tudományos megállapításokban, mert az író anyaga nem az elvont élet, hanem az élő valóság, nem általánosítottok szövevénye, hanem egyének rajza, amelyekből az általánosításokat rendszerint mindig halványan és a valóságot csak megközelítően vonják le.

A világháború utáni Franciaország és a francia társadalom képét mindannyian a

francia politikából és a francia sajtó megnyilvánulásából alakítottuk ki. Szónokok és szónoklatok, parlamenti erőviszonyok és pártarcok voltak kiindulási pontjaink s a valóság magas fái között képtelenek voltunk meglátni a valóságot alkotó embererdőt, mindenekelőtt: a francia vidék, a francia kisváros és falu embereit. Az átlagos, sőt a művelt európai olvasó is, Párizsban látta Franciaország megtestesülését, Párizs fényei, könnyűsége és könnyelműsége, ereje és szellemi frissessége büvölte el a francia fővárosban élő idegeneket s a tőle távolélőket egyaránt.

Roger Martin du Gard „Vén Európa“ című regénye alaposan kigyógyít bennünket ebből az illúzióból. Ha a háború előtt sokan és alaposan olvasták volna el ezt a regényt, talán több reményeséget takaríthattak volna meg és kevesebb csalódás érte volna őket. Ez a könyv vizsgálatlan, mert igaz és azért igaz, mert kiméletlen. Nem csupán egy francia kisváros rajza, hanem az összes kisvárosoké, amelyekben az élet egyetlen pont: az anyagi javak hajszolása körül mozog, részvét és szív, lélek és szellem nélkül. Ezekben a kisvárosokban nincsenek hősök, vagy ha vannak — tértelenségre vannak kárhozható, a társadalom, az érdekszövetségek gunyakaja kíséri őket, mint például az új, igazságosabb társadalmi rend után áhító tanító és a lelkek elkárhózása miatt gyötrődő katolikus papot.

A mult század nagy francia regényírói közül Zola volt az, aki „Nana“ című regényében, a második császárság romlottságát, a „gazdagodjatok meg!“ jelszavát vakon követő francia polgárság világát hasonló komorsággal rajzolta meg, mint Roger Martin du Gard a kortársi Franciaországot. A második császárság romlottsága az 1871-iki seldáni összeomlásban tetőződött be, amelyet a politikusok és a katonák nem láttak előre, de amit az író megjegyzett.

3. A legtárgyalogabb, a leghidegebb, a legjózanabb irodalmi művek sem írónak céltalanul és az erkölcsi hatás szándéka nélkül. Valószínű, hogy Roger Martin du Gard-t sem pusztán az alkotósvágy ösztöne vezette akkor, mikor ezt a regényt megírta. Az a körülmény, hogy ebből a viszonylag rövid lélegzetű regényéből kizárt minden liraiságot, kizárta a tájköltészetnek minden színét és hangját, azt a feltevést igazolja, hogy alkotói ridegsége mögött a figyelemzetetés és a személyes kétségbeesés kiáltása vonaglott. Ő, aki a „Thibauld család“ hatalmas korfreskójában még előszeretettel változta a huszadik századot teremtő ideálját, a „Vén Európa“-ban már szinte nihilistaként mutatkozik be, helyesebben csak azt az esz-

Befejezésül néhány szót a harmadik: az életbeli Bialikról is. Szükséges erről megemlékezni, mert aki megérti Bialiknak az élet-hez való viszonyát, az felfedezi teremtő egyéniségének legfőbb titkát. Kevés alkotó véste olyan mélyen az élet talajába lelkének gyökérszálat, mint ő. Ebből a szempontból csak a zseniális weimarihoz hasonlíthatnánk, aki hétköznapjaiban kis államának fejlesztésén szorgoskodott és csak ünnepnapon írt verseket; vagy Tolstojhoz, az oroszhoz, akinek lelke az élet minden fuvalatára megremegett és aki megkísérelte, hogy közvetlenül is befolyásolja azt; vagy talán Walt Wittmannhoz, az élettől részeg amerikai demokratához, akinek minden szava szózatként harsant. De nem. Bialik egyikhez sem hasonlítható közülük. Már csak azért sem, mert minden összehasonlítást, bizonyos mértékben árnyékba helyezés is. Bialik pedig olyan tölgy, aki legfeljebb saját maga árnyékában pihenhet. Mi szólalt hát meg benne? A kicsattanó, nagy és hódító élet. A teljesség. Nemcsak a költészet, a szellem, vagy a zsidóság élete. Egy kivert kutya sóhája éppen úgy megremegett egész valóját, mint az az élete utolsó éveinek elfoglaltságát kivető Salomo ibn Gabirol költészet.

Ez különböztette meg őt a szellem többi embereitől. Míg azok elszigetelődnek saját szűk világukba és ott élnek kiválasztottságuk álmait, addig Bialik magához ölelt minden valót és létezőt, mindent összebékített és egyesített és azonosult népével, annak sorsával. Erős egyéniségét mindvégig megőrizve, soha senkivel nem beszélt a beérkezett piacesztőljáról. Akár egy játszódozó telavivi csöppség aranyos fejét simogatta meg, akár a Bét Am pódiumáról beszélt a szellem dolgaírói, akár villámokat szórt — népe mindenkor a megbocsátó, melegsívű apát látta benne. És azzal a rajongással szeretett, ami az évek során legendává magasztosult.

A szeretet fénylő selyemszálából már szövdök is a Bialik legenda.

mei és erkölcsi nihilizmust látja, mely a világháború utáni Franciaország közéletét maró savként hatja át.

Ha a „Madame Bovary“ Homais urjában Flaubert a természettudományos gondolkodás lapos divathősét nazolta meg, ugy du Gard Joigneau urja ennek a kispolgári nihilizmusnak kifejezője. Ezek az emberek csak esznek és isznak s egyetlen életcéljuk az, hogy még többet ehessenek és ihassanak. A francia köztársaság hármasszavából — a szabadság számukra a szabad és erkölcsi gátlások nélküli való gyarapodást, a testvériség — az egyazon érdekük összetartását, az egyenlőség — a munkanélküli pozíciókba való feltérés lehetőségét jelentette.

4. Igy látta du Gard a békekötést követő két évtized Franciaországának vidéki társadalmát, mely sokkal inkább kifejezője a francia valóságnak, mint Párizs és a többi nagy városok. Rideg és józan kordokumentumok sorakoznak fel ebben a regényben, melyek élesen világítják meg azokat a nagyjában érthetetlen okokat is, melyek a mostani francia összeomláshoz vezettek. És ezek a dokumentumok annál beszédesebbek, minél mélyebben hallgat maga az író, aki látszólagos szentelenséggel feljegyezte őket. Kevés regény van a modern, főleg a modern francia irodalomban, amelynek kompozíciója és meseszöveve annyira nélkülöznél a tragikus vonásokat, mint du Gard „Vén Európa“-ja és mégis, e tragikummentességből tisztában láthatjuk meg a francia tragikum okait, mint bármilyen más oknyomzó adathalmazból.

Már pedig Joigneau ur és társai a kortársi francia társadalom zömét alkották és alkotják. Ők voltak azok, akik ellenetek minden olyan áldozatot, mely nem az ő személyes javukat szolgálta, ők voltak azok, akik tagadták az előrelátás szükségességét és a politika célját kizárólag a politikai érvényesülésben látták, nem pedig az országot, a nemzet, a társadalom igazságosságának és erejének fokozásában.

A politikusok tekintélyes hányada rendszerint lenézte és megvetette az irodalmat, holott az igazi irodalom mindig tökéletesebben és pontosabban fejezte ki a valóságot, mint a szónokok és a szónoklatok. Zola, annakidején, ha nem is jósolta meg a második császárság összeomlását, de tisztán látta az összeomláshoz vezető társadalmi romlottság mikróbáit. Du Gard a maga visszavonult, szinte remetel életével mindig távol állott attól, hogy politikai kérdésekbe ártsa bele magát, de annál inkább figyelt és látott. Meglátta azt, amit a kortársi francia politikusok nem láttak, vagy nem akartak látni, — hogy t. i. összetartó és egybeforrasztó ideálók nélküli egy nemzet fizikai és erkölcsi ereje csak fikció, amely abban a pillanatban összeomlik, amelyikben a megpróbáltatás nagysága felülmúlja a társadalmat alkotó egyének önzésének nagyságát.

Szinte alig a francia állá voltak már ő Egyenlőség. T százötven eszt hogy semmi felhő jelezte nek, vágyak a magasba és embernek az e mának szabad cenciájától. R Román Tudu Timpul hasáb rendszer össze azt írta, hogy kültének any külső politika ép ezért az a met népre alk ban nem huzt csak átmeneti

Mégis e pill és Testvé szavakat kell Kezdjük a Sohasem vált sem, nemhogy között. Csak amilyenekre filozófus egész „mintha“ filozofizáltam de le, mintha val testvériség mult százötve egy élni egyt mintha a test szó, hogy tes a hármasszavából naiv szék

Az Egyenlő radalom legm berek közti e seu és Volta proklamácóna szeti jogböles és amely elvet följelendését tőleg hatott a monarchiának akik között a eszközeivel ta mint természé rencével Jété századot. Írt mentette át b tül is és legalá manyok mond ha nem is veg ta elveket, é elemeket csak lehet előállít egyik is, más földi sár alko volt az egyenk a zsidótörvény és lényegileg lőséget. Más egyenlőtlenég Amint az a go forma gyerme az egyenlőség egyenlőtlenég magasabb és sének a tétel

Szabadság. gyakorlatban kor legjobbja francia forr embernek nek és a sze volt ez. Elsős reseti szabadi akadályokv gumoktól, v mi szabadság latot, az okt gát jelentet amely általá tet, függetle reprezentált. mékben vala tanra épület potában bold csak az elny mást megsz lesznek a fő gondolatnak nek csak kö amikor az ő szetet egyér ták, istent n az embert n nyelték. Eb francia forrá szövetség ut

Három szó története

Írta: JAMBOR FERENC

Szinte alig ütött zajt a három Szó, amikor a francia állam ormáról lezuhant. Igaz, el voltak már öregedve e szavak: Szabadság, Egyenlőség, Testvériség, hiszen több, mint százötven esztendő éltek, ám mégis furcsa, hogy semmi csattanás, mindössze csak porfelhő jelezte szétmúlásukat. Ósrégi ízek, színek, vágyak és remények szállnak e porból a magasba és nem is valószínű, hogy francia embernek az érzékszervei valaha is meg tudnának szabadulni ilyen izeknek a reminiscenciájától. **Badulescu Motru** professzor, a Román Tudományos Akadémia elnöke, a Timput hasábjain a néplélek és a politikai rendszer összefüggéseiről megjelent cikkében azt írta, hogy egy nép sorsát elsősorban lelkiületének anyaga és csak másodsorban a külső politikai feltételek határozzák meg és ép ezért az a rendszer és módszer, ami a német népre alkalmazva csodát tett, egyáltalában nem huzható rá a francia lélekre és így csak átmeneti lehet.

Mégis e pillanatban a Szabadság, Egyenlőség és Testvériség lép a színpadra és így szavakat kell találni bucsuztatásukra.

Kezdjük a legutolsó szónál: **Testvériség**. Sohasem vált valósággá. Még családokban sem, nemhogy nemzetekben, vagy nemzetek között. Csak fikció maradt. Olyan fikció, amelynekre **Vaihinger**, az elfelejtett német filozófus egész filozófiai rendszert épített, a „mintha“ filozófiáját. Hogy minden erkölcsi posztulátum csak fikció, de úgy kell élni vele, mintha valóság volna. Ilyen értelemben a testvériség még fikciónak is gyenge, az elmult százötven év alatt meg sem kíséreltek egy élni egymással emberek és nemzetek, mintha a testvériség valóság lenne. Maga a szó, hogy testvér, a leghamarabb kopott ki a hármasszó társaságából és a világi életből naiv szekták gyülekezeteibe hullott.

Az **Egyenlőség** értékállóbb. A francia forradalom legnagyobb vívmánya, hogy az emberek közti egyenlőséget proklamálta, **Rousseau** és **Voltaire** vájták ki az utját ennek a proklamációnak. A racionalizmus és a természeti jogbölcsélet, amelyet ők hivatnak életre és amely elvetette az emberek egymás alá és fölérendelést részegítően és megtermékenyítőleg hatott a tizenharmadik század abszolút monarchiáinak és rendi országainak lakóira, akik között az egyenlőséget a kényszer eszközeivel tartották fenn. Az egyenlőség, mint természeti posztulátum váltakozó szerencsével élte keresztül az elmult másfél évszázadot. Jórészt azonban károsodás nélkül mentette át bőrét a mostoha időközön keresztül is és legalább a törvényekben és az alkotmányok mondataiban sértetlenül megmaradt, ha nem is vegytisztaságban, hiszen vegytisztát elveket, épügy, mint vegytisztá kémiai elemeket csak laboratóriumok lombkjáiban lehet előállítani. Kint, a szabad levegőn egyik is, másik is könnyen szennyeződik a földi sár alkotórészeivel. De ha hepehupás is volt az egyenlőség útja az első nagy törést csak a zsidótörvény ütötte rajta, amely formailag és lényegileg is illuzórikussá tette az egyenlőséget. Más természetfilozófia kellett az új egyenlőség elvének megszületéséhez. Amint az a gondolat, hogy minden ember egyforma gyermeke és teremtése a természetnek, az egyenlőség elvét hozta létre, úgy kellett az egyenlőség elvének megszületéséhez a magasabb és alacsonyabbrendű fajok létezésének a tétele.

Szabadság. Ez öltött legjobban testet a gyakorlatban. Ez volt a legkevésbé fikció. A kor legjobbjainak álmát valósította meg a francia forradalom, amikor visszaadta az embereknek emberi méltóságukat, ősi jogukat és a szabadságukat. Egyéni szabadság volt ez. Elsősorban gazdasági szabadság. Kereseti szabadság, függetlenség állami és rendi akadályoktól, monopóliumoktól, privilegiumoktól, vám és céhszabálytól. Társadalmi szabadság volt, ami szabad vallásgyakorlatot, az oktatás és az egyesülés szabadságát jelentette és politikai szabadság volt, amely általános választójogot, népképviselést, független bíróságot és sajtószabadságot reprezentált. Volt ezekben a szabadságeszmékben valami fetisizmus. Arra a rousseaui tanra épültek, hogy az ember primitív állapotában boldog volt és erényes, minden bajt csak az elnyomás szült és mihelyt az elnyomást megszüntetik, paradicsomi állapotok lesznek a földön. Győznie kellett ennek a gondolatnak olyan korban, ahol a többségnek csak kötelezettségei és terhei voltak és amikor az összes egyházak az emberi természetet egyértelműen romlottónak nyilvánították, istent pedig büntetőbíróvá tették meg, az embert meg saját természete ellen vezényelték. Ebből a kötöttségből vezette ki a francia forradalom és még inkább a Szent-Érvénység után új életre támadt liberalizmus

a népeket és egyéneket. A liberalizmus feloldotta az egyént az abszolutizmus és a rendőrállam sokféle korlátozása alól. A csodálatos szabadság révén az anyagi haladás és a kulturális fejlődés óriási perspektívákat nyitott. Rövid idő alatt keresztülrozták a földet sínekkel, táviró és telefonhuzalokkal. Hajókkal töltötték meg a tengereket és a szkolasztika bilincseitől felszabadult elmék nagyszerű természettudományt és technikai felfedezésekre bukkantak. Az optimista jövő hite derék embereket hozott a világra, akik a szent haladás érdekében buzgolkodtak. A fejlődés biztos reménye végigszaladt a városokon és falvakon és a közeli megoldások hite felfokozta a munkakedvet és az emberség szolgálatának ideális vágyát. Egyszerre nyíltak szélesre a kapui a kémianak, fizikának és biológiának, a természet törvényeinek felfedezése pedig mámoros csodálkozásba ejtett mindenkit és e büvölet hasonlósága lett a valláshoz, csupán az áhitat helyébe a tudomány lépett, a tudomány, amely átvette a bibliai helyét és amelytől feszülten várták az összes problémák és végokok megoldását. Ezt nem oldotta meg a szabad tudomány és a politikai szabadság sem hozta meg a töle várt csodát, mert minden nagyszerű eredménye mellett magával cipelte teherét. Ilyen teherételt volt például, hogy a népképviseléstől pártabszolutizmus lett. Még a legjobban funkcionált ez a népképviselő Angliában, mert az angol ember talán éppen a birodalom tömegtelen gazdagsága és óriási nagysága miatt az életet uralják nézi, a játékban pedig uralja nem csak. Vannak emberek, akik az üzleti életben nem átalnak szabálytalanságokat elkövetni, ám ha leülnek bridszelnél, kinosan ügyelnek a korrekt játékszabályokra. Ilyen bridszpartit volt az angol parlamentáriszmus e fair play összes szabályaival. De nem minden nép középosztálya éhett reggelire teát, sonkát, tojást és sült szalonnát és így nem alakult minden liberális parlament a kártyajáték szabályai szerint. Nem egy helyen jut a politikai szabadság pártabszolutizmusba, amely a korrupciót hizlalta a mellén. A politikai szabadság éppen egy nem bizonyult minden baj csodaszereinek, mintahogy nálánál szerényebb eszmék, mint vegetarizmus, antialkoholizmus, antimilitarizmus, vagy feminizmus sem hozta meg soha azt, amit fanatikusai vártak tőle.

A politikai szabadság holtvágányrafutásánál még jobban meglepte a hívőket a gazdasági szabadság pályafutása. „Hagyjátok cselekedni az embert, a világ magamagát igazgatja“ — hirdette a gazdasági liberalizmus, amely feloldotta a gazdasági élet megkötöttségeit és a feloldott gazdasági életet a tőkés és munkások szabad egyezkedésére alapította. Ez a gazdasági liberalizmus az államot az éjjeliőr szerepére szorította, csak a jogrend fenntartását bízta rá, de a gazdasági életbe való beavatkozást elhárította. Valószínűleg vált a gazdasági liberalizmus is, a filozófiakrácia, a természet uralmának vallásával, amely a természet és a gondviselés törvényeit hirdette meg a gazdasági életben is. Ez a vallás fellázadt a mesterséges, az emberek által csinált korlátok ellen, eltörölte a céhszabályokat, a tilalmakat, a vámoikat, hogy ilyenformán szabadon érvényesüljenek a gazdasági szabadságnak az isteni törvényei. Egyideig gyönyörű volt ez a szabadság, a korai kapitalizmus kezdetén az élet és a munka nem volt olyan elviselhetetlen teher, mint a jobbságban. A nyomor és a szenvedés ugyan megmaradt, csak nagyobb terültre nyult át és hangját kevésbé lehetett hallani, de ahogy az ipari forradalom elmélyült, úgy mélyült el a szakadék is a munkás és a munkaadó között. A multban minden iparoslegénynek megvolt a lehetősége, hogy önállósítsa magát. Nem kell visszamenni a zsidó szociális törvényekig, amely minden hét évben elengedte az adósságot és minden ötvenedik évben visszaadta a földet eredeti tulajdonosának, a rabszolgát pedig hét esztendő elteltével szabad emberré tette, de még Babilónia és Róma rabszolgáiparosait is törvények védtek, módjukban volt pénz megakarítani, szabadságukat megvásárolni és ilyen uton önállósodni. De vehették gyárat, vagy bányát a munkás? Mit jelentett az ő keresete ilyen gigászi értékű munkaeszközökkel szemben? Így taszította le a gazdasági szabadság a munkásokat az élet mélyére és nem bizonyult igaznak az a tan, hogy az erők szabad játéka önmagától fogja az általános harmoniát meghozni. A vaicságban a gazdasági liberalizmus révén a gazdaságilag erősebbek jutottak tulsulyba. Erről a szabadságról írja Anatole France, hogy „gazdagnak és szegénynek egyformán szabad a hid alatt hálgni“.

Mégsem lehet elvitatni a gazdasági szabadság progresszív voltát. Hiszen amikor megszületett, a gazdasági élet még középkori bilincsekbe volt verve, s ezeket a bilincseket csak a liberalizmus tudta feltörni, ez volt, amely a szunnyadó gazdasági erőket felszabadította és a legnagyobb gazdasági alkotásokat létrehozta. De minél tovább tartott a korlátlan szabadság, annál szabadabban folyt fel a nagyüzem a kicsit és falta fel a dolgozókat. Ha nem merevült volna a liberalizmus dogmává, akkor éppen a humanista mag, az emberi jóság, melyből ez a liberális eszme megszületett, követelte volna, hogy bizonyos korlátokat rakjanak a szabadságra. Olyan korlátokat, amely megakadályozza, hogy a szabadság felfalja gyermekeit és illuzóriussá tegye önmagát. Ez a l'art pour l'art, az önmagáért való szabadság abból a népszerű tévedésből származott, hogy a szabad haladás automatikusan megszünteti a szegénységet és nyomorúságot.

A szabadság más síkján is volt ilyen tévítés. A liberalizmus teremtette meg a nemzeti államokat, szabadságeszmék révén lépett egymást követő forradalmak után az abszolutisztikus állam helyébe a nemzet. „Mindem szuverénítés elve a nemzetben gyökerezik, — mondotta a Proklamáció, — ebből következik, hogy a nemzetek, akik ugyanazon törvény alatt élni akaró emberekből állnak, idegenek által nem kormányozhatók, egyszemben, vagy részben idegen államokba nem kebelezhetők, függetlenek és oszthatatlanok és mi több: szabadok“. E nagyszerű szavak csak éppen a kisebbségekre vonatkozólag nem tartalmaztak semmitsem, amint hogy a szabadság révén létrejött nemzeti államok értetlenül álltak a kisebbségi kérdéssel szemben. Maga a szó, amit a franciák találtak ki az állampolgárosságra: naturalizálás, szimboluma volt annak az alap-eszmének, hogy aki az állam polgárává válik, meg kell változtassa a természetét, vagyis a nemzetiségét. A liberális német államokban az állampolgárossági formula így végződött: és ezennel felveszünk téged a nemzet testébe. Minden népszövetség ellenére, még a világháború után sem értette meg a franciák zöme, hogy nemzetiség és állampolgárság nem azonos fogalom. Hogy kisebbségben levő vallási, vagy népi tömegeknek nem elég az egyéni jog és az egyéni szabadság, hanem kollektív jogokra is szüksége van. A szabadságnak ez a tévedése járult sokban hozzá a modern zsidókérdéshez, amely talán ott kezdődik, amikor a Napoleon által összehívott zsidó Színhedrionnak tudtára adták, hogy „a zsidó egyének mindent, a zsidó népek semmit. Megkaptatok minden jogot, csak legyetek franciák“. Ezzel kezdődött a zsidó asszimiláció folyamata, amit még segített az is, hogy a zsidók a Szabadság, Egyenlőség és Testvériség eszméjében felismerni vélték profétáik tanítását és a gettó falai mögüll úgy tekintettek a francia forradalom vívmányaira, mint a messiási korszak eljövételére. Csak természetes volt, hogy teljes szívvel és lélekkel vetették bele magukat a liberalizmus vizeibe. De nem igaz az, hogy a liberalizmus zsidó találmány. Mikor ez a szó, hogy liberális az 1812-i spanyol alkotmányozó nemzetgyűlésen megszületett, alig volt Európában száz zsidó, aki ezt a latin szót megértette volna. A zsidók, akiknek számára ez az eszme emberi életet ígért, csak természetesen hozták zátapadtak a liberalizmushoz. Sajnálatos törvény, hogy ez a hozzátapadás az idők során a külső szemlélő számára épügy elzsidósította a liberalizmus szót, mint ahogy zsidósított kaptak ősi katolikus neveket, mint Ignác, Izidor, vagy Regina, mihelyt zsidók kicsit mohóbban nyultak utána. Mindez nem változtat azon a tényen, hogy az a szabadság, amely kihozta a zsidókat a gettóból, felszabadította szunnyadó alkotóerőiket, a zsidó tudósok és zsidó művészek és államférfiak egész légiját teremtette ki az abszolút szabadság fetisizmusával épügy tévedett a zsidókérdésben, mint ahogy a gazdasági életben is tévedett. E tévedést mélyíti ki abszurdumma Werner **Sombart**, amikor azt állítja, hogy a kapitalizmust nemcsak a szükségszerű fejlődés, hanem az a kapitalisztikus ösztön is hozta létre, amelynek megtestesítői a zsidók. Feltéve, ha tényleg van ilyen per-döntő szerepe a kapitalisztikus ösztönnek a társadalom kialakulásában, úgy ez az ösztön semmiképpen sem zsidó, hiszen mi közülük volt a zsidósághoz a legnagyobb kapitalista ragadozóknak, a tiszta árjafajú Carnegieknek, Rockefellernek, Morgannak, Astornak, vagy Vanderbiltnak, hogy csak az amerikai példákat idézzük. Keletről Európában, és Közép-Európa egyes téerein a nemesi és rendi elemek kereskedelemről és ipartól való irtózása és a

liberalizmus bizonyos gazdasági pozíciókba segített zsidókat, akik nemcsak önmaguk sorsát vitték előre, hanem országuk gazdasági életét is, viszont a zsidó nép nagy tömegét a szabadság sem gazdaságilag, sem politikailag fel nem szabadította.

Ilyen görbe hatásvonalra volt a hármasszó francia jelszó leggyökörékéül eszméjének, a szabadságnak is, hiszen az eszmék és társadalmi viszonyok története ellentmondás ellenmondásra halmoz a dialektikus erők játékaiként. A minden emberi gondolatban és minden társadalmi újításban bennrejlő dialektikus ellentét, a liberális eszméjének a sorsát is megpecsételte már a születésekor és kitermelte dialektikus ellentétét, előbb a szocializmust, majd később a totális államot, amelyek mindegyike megegyezik abban, hogy szabadság helyett állami irányítást, az erők szabad érvényesülése helyett pedig állami beavatkozást lépett életbe.

Hogy az ellentétek hogyan egyenlítődnek majd ki, az még nem látszik a felhők ködétől. Annyi tény, hogy a történelem nem inverzibilis folyamat. Csak a fizikában vannak megfordítató processzusok, ott lehet munkából hű és hőtől munka. A történelem nem fordul meg, legfeljebb csak kanyarog, de előre halad.

Hönigsberg Licy:

Én és a csecesznyeifa

Csak a
gesztenyefa
szállingózó
kis virága
tudta:
hogy
kit
vártam
a tavasszal.

Halkan
súgta
fehér
szirma:
nem
hátha
várom
vissza.

Nyár lett
már
az új
tavaszból:
s lombos
ággal
hallgat
rég
a gesztenyefa.

Összenéztünk
néha
csendben,
sose
hisztünk
már
mi
a virágnak
és a
szónak.

Akin a felesége uralkodik

R. Efraim Zalman Margulies brodi rabbitól származik a következő szellemes zsol-tár midrás-magyarázat:

A 32. zsol-tárban olvassuk: „Ezért imádkozik hozzád minden jámbor találás idején, csak a nagy vizek árja ne érjen hozzá.“ Találás idején (löész möcö) — egészíti ki a midrás — ez az asszonyt jelenti. Mi ennek az értelme? Régi hagyomány, hogy amikor a rómaiak fogságba vittek egy hajón zsidó ifjakat és leányokat, hogy fajtalanságokra adják el őket, a legidősebbnek a buzdítására elhatározták, hogy a tengerbe vetik magukat, hogy megmeneküljenek a gyalázattól. Először a leányok ugrottak a hullámok közé, azután követték példájukat a fiúk is, akik eleinte haboztak és nem akartak lemondani az életéről. (Gittin 57.) Mikor a lelkvándorlás folyamán ezeket újra a földre küldték, a leányok, akik előbb ugrottak a vízbe, azt a jutalmat kapták, hogy uralkodni fognak a férjeiken. Ez a zsol-tár midrás értelme: Ezért imádkozik minden jámbor találás idején, azaz asszonytalálás, nősülés idején, — „csak a nagy vizek árja ne érjen hozzá“, vagyis ne kerüljön hozzá véletlenül azoknak az ivadéka, akik a tenger hullámaiba vetették magukat. Mert a talmud szerint, akin a felesége uralkodik, annak az élete nem élet.

Zsidó kulturélet Kolozsváron negyven évvel ezelőtt

írta: Dr. MÁRTON LAJOS

Amikor a pesti rabbiszeminárium körül a múlt század kilencvenes éveiben megkezdődött a magyar-zsidó tudományosság jegyébeni kultur élet kialakulása, azonnal mutatkoznia kezdtek ennek a fontos kultur-történeti tényezőnek a centralisztikus hajlamai is. Az IMIT, szabályzatából nyilvánvalóan kitűnik ez. Országos szervezetnek indult, aféle zsidó tudományos akademiának, tudósainak, felolvasóinak irodalmi és tudományos értéke fel is ért a kor egyik másik akadémiájának súlyával, jelentőségével. Sőt éppenséggel olyanok is akadnak közöttük, akik egyszóval viselték a IMIT választmányi tagságának tisztségét, az akadémia levelező- vagy rendes tagsági minőségével.

Szép reményekkel indult hát az új egyesülés, kiadványai, évkönyvei eseményt jelentettek a felvilágosult zsidóság körében. Azok az előadások, amelyeket Pesten és vidéken az IMIT tagjai tartottak, jelentős adalékként szolgáltak a magyarországi zsidó kulturának. Erdélyben azonban nem igen tudott eljutni ez a mozgalom. Tagok innen is kerültek ki elég szép számmal s rajtuk keresztül a kiadványokat is elhozta a posta a zsidó tudományt kedvelő erdélyiek asztalára, de már felolvasó estéket, a metropo-

Megalakul az „Izr. Felolvasó Egyesület”

1899 október 4-ére össze is hívta dr. Eisler ezzel kapcsolatban az első megbeszélést s még ugyanannak a hónapnak a folyamán létre is jött az első erdélyi zsidó egyesület, amely a kor színvonalának megfelelő módon a zsidó irodalommal és tudományával volt hivatva foglalkozni. Kolozsvári Izr. Felolvasó Egyesület lett az új alakulat, ma már kissé anakronisztikusan ható neve. Az alakulási felhívásban, amelyet természetesen maga Eisler szerkesztett, aki mindvégig valójában a lelke maradt a kis egyesületnek, közöttük a belépni szándékozóval az egyesület célját: „Terve van véve, hogy a zsidóság iránti érdeklődés felkeltése végett s a vallásunk, történelmünk, irodalmunk megismerése okáért, irodalmi színvonalú felolvasások tartassanak, melyekhez rendszerint vitatételek megbeszélése járulna.”

Főként azt igyekeztek elérni, hogy a városban lakó intellektuális elemeken kívül az egyesület működési körébe vonják az egyetemi ifjúságot is, nyilvánvalóan azzal a nemes céllal, hogy a tanulmányaikat végző ifjak, magukkal vigyék az erdélyi vidékre is a zsidó irodalmat és tudományt.

Október 21-én, dr. Eisler Mátyás előadása vezeti be az értékes és mintegy hat éven át szakadatlanul folyó kultur-munkát. Apáczai Csere Jánosról, illetve ennek a XVII. századbeli erdélyi keresztény hebraistának héber tanulmányairól érkezett ez alkalommal a tudós főrabbi s ezzel a tanulmányával utat jelölt ki a sajátosan erdélyi zsidó tudományos kutatásnak, amelyet valójában hosszú éveken át egyedül ő művelt. De ugyanezen az estén, a távoli múlttal foglalkozó nyelvészeti és történeti tárgyon kívül, megvitásra került még, egy akkor bizonyára nagyon időszerű zsidó társadalmi probléma is. „Vannak e speciális zsidó hibák a társadalmi érintkezésben?” volt a vitatétel tárgya s annak előadója dr. Hunwald Lajos ügyvéd.

Rendszeresen következtek ezután a további előadások s nemcsak a kicsinynek bizonyult a hitközség terme s így a város vezetőségének jóindulatát folytán a város-háza dísztermében lehetett a továbbiak meg tartani. — Egykoru lapjelentésekből állapítható meg, hogy még ebben az annyira tágas teremben is állandóan versengés folyt a helyekért, aki nem jött idejében, bizony alig juthatott be az előadó terembe. Csodálatos módon lángolt fel az érdeklődés a zsidó tudomány iránt, amely egy cseppet sem csökkent 1900 márciusáig, amikor az első évfolyam záró előadását tartották meg. Ezen a záró előadáson ismét dr. Eisler jelent meg az elő-

listól ily távoli vidékeken nem lehetett rendezni. Talán a földrajzi-technikai nehézségeken túl, akadályt képezett az is, hogy az erdélyi zsidó lélek más fejlődési utat tett meg, mint az ország többi részében lakó zsidók. A zsidóság fejlődésére mindig többkevesebb befolyást gyakorolt az a nép, amely között élt s ha mindig lehet beszélni egy sajátos erdélyi lélekről, a sajátos erdélyi történeti fejlődés eredményeként, úgy ez a zsidókra is vonatkozik.

A hagyományos zsidó ismeretek művelőin kívül ebben az időben alig ért el Erdélyig a zsidó tudományoknak, különösképpen a nyugaton oly szépen fellendülő modern zsidó tudományok értékes lehelete.

Ugyátszük, ketten is belátták mindezt. Elsősorban a kolozsváriak rendkívül tehetségekkel megáldott papja, dr. Eisler Mátyás, a haadói hitközség főrabija és dr. Bánóczy József, a pesti zsidó tanítóképző igazgatója s az IMIT akkori spirituális rectora. A két tudós közötti levelezés s a személyes találkozások alkalmával folytatott megbeszélések során alakult ki az az elhatározás, hogy Kolozsváron a zsidó kultúra terjesztésére és ápolására egyesület jöjjön létre.

adói asztalnál. Ha az első előadáson, mint filológus adott marandókat, úgy ez alkalommal még ezen is túl tett, mint történész. A zsidók legrégebbi nyomai Erdélyben című tanulmánya, amelyet ez alkalommal felolvasott, ma is alapját képezi, kiindulási pontját és szempont meghatározását minden erdélyi zsidó történeti kutatásnak. Az év folyamán tartott előadások címe hű tükrökre a kor érdeklődésének és a közön-

Emlékbeszéd Jókairól és Herzről

1905-ig néhány apró megszakítással tovább működött a Felolvasó Egyesület és számos szép estét szerzett a kolozsvári zsidóknak. Egy alkalommal, amikor már túl kis csinek bizonyult a város háza díszterme, rektori engedéllyel a Tudományegyetem aulájában tartották meg a felolvasást. Igaz, hogy ez alkalommal dr. Krausz Sámuel, a nagyhirű tudós jött Pestről, hogy barátja, dr. Eisler meghívásának engedve itt előadást tartson. Dr. Boros unitárius teológiai tanár is megjelent a mind jobban szaporodó és már nagygényűvé megnevelt közönség előtt. A tudományok és a szépirodalom kitünő művelőin kívül, néhány zenészeket is mutathatott be az egyesület közönségének. 1900 december 15-én, nagyszabású chanuka ünnepély volt. Az alkalmi beszédet, Paskusz Miksa, az orth. hitközség alelnöke mondta. Héber éneket adott elő egy kitünő hangú tenorista, a zongoránál pedig dr. Reinitz Béla, a nagynevű zeneszerző ült, aki későbbi szerzeményeivel oly sok elismerést vívott ki magának.

Az elnöki megnyitók mindég túl haladtak ennek a meglehetősen unalmas műfajnak az áltálasos színvonalán. A zsidó élet valamely eseményébe kapcsolódott s olyan problémákat is érintettek, amelyeket a kor zsidói talán idegenkedve fogadtak volna, ha külön, önálló előadásban tárják eléjük. Egy ilyen elnöki megnyitóban, az 1904 december 10. felolvasó ülés előtt, dr. Eisler a jegyzőkönyv tanúsága szerint, „két nagy férfunak elművéséről” emlékezett meg. Jó kai Mór az egyik, a kor ünnepelt epikusa és Herzl Tivadar a másik, akiről sokan talán éppen ezen az ülésen hallottak először, hisz ha voltak is a cionizmusnak Erdélyben ezidőtájt már előfutárai, a nagyközönség előtt bizony ismeretlen volt még a mozgalom s annak vezetői egyaránt.

Herzről ma még eltérők a nézetek, — mondja megemlékezésében dr. Eisler Mátyás, — a zászló körül, amelyet kibontott, heves küzdelem folyik. Különösen mielőtt s éppen hitfeleink között kapott lábra a

ség színvonalának: Weisz Elza: A valóságos érzés fejlesztése. Dr. Gyalui Farkas egyetem. tanár: Egy zsidó humorista. Dr. Hunwald: A hitközségi szervezetekről. Dr. Fischl Armin orvos: A vallászsmé fejlődése. Weisz Margit tanárjelölt: A zsidó nő a biblia és a talmud szerint. Weisz Gyula joghallgató: Shakespeare Shylockja. — Weisz Margit: Kiss József költészete...

1900 októberében véglegesen is megalakult az egyesület s megválasztotta tisztikarát, amely eképpen alakult:

Elnök: Dr. Eisler Mátyás, alelnök Paskusz Miksa az orth. hitközség alelnöke. Itt mindjárt meg kell jegyeznünk azt a páratlan tény, hogy ebben a korban amikor a haladó zsidóság és az orthodoxia oly mélyen el volt egymástól határolva, a haladó pap irányítása alatt működő egyesületnek az alelnöke a helyi orthodoxia egyik markáns vezetője volt. De nemcsak az alelnökség esetleg keveset jelentő pozíciójában látjuk ott Paskusz Miksát, hanem az előadói asztalnál is megjelenik, amikor a Chanukáról tart az egyesület által rendezett szép ünnepélyen nívós felolvasást. Titkár: Dr. Hunwald Lajos, pénztáros Indig Arthurné, ellenőr Kollár Miksáné, könyvtáros Weisz Elza, jegyző: Szántó Zoltán joghallgató. Az egyesület jegyzője és buzgó felolvasója Szántó Zoltán volt.

A helyi keresztény tudományos világ is nagyrabecsült az egyesületet. Ennek bizonyítéka, hogy a jeies történész, dr. Márki Sándor egyet. tanár is tartott felolvasást az egyesület keretein belül „A zsidók az ókorban” címmel. Ez az előadás később megjelenő világtörténetének részét képezte.

sovén felfogás, amely még Herzl nevét is szeretné torkára forrasztani az embernek. Pedig tagadhatatlan, hogy Herzlben volt valami a próféta-ságból. Valami ellenüthetetlen erő hajtotta a cselekvés terére őt is; mint a próféták úgy ő sem késült hivatására és mégis a legjobban töltötte azt be.

A zsidóság vezérei eddigéig mindig a tudósok közül s közelebb a rabbik köréből kerültek ki. Herzl ellenben nem volt sem tudós, se rabbi, még csak vallásos zsidó sem volt s a gettó szellemétől a lehető legtávolabb állott. S mégis a zsidóság vezérévé küzdötte fel magát, bizonyosságul annak, hogy megvolt az igazi belső hivatottsága, hogy azaz legyen. De bármiképp vélekedjünk is gondolkodásáról s törekvéseiről, jellemének nagysága és tisztasága előtt bízást hajthatunk zászlót mindnyájan.

Kétségtelen, hogy emelkedett szemlélet s bátorság kellett akkoriban egy ilyen elnöki megnyitó megtartásához. Ez a két tulajdonság Eisler Mátyásban pedig egyaránt meg volt. De tárgylílegységét igazolja, hogy az általa kreált katedrara, a haladó magyar papság legnagyobbját s a cionista eszme legélesebb és felkészültebb szavu ellenfelét, dr. Kecskeméti Lipótot is meghívta, aki éppen a cionizmusról tartott filozófiai magasságu elmékedést. Az IMIT sietett is következő évkönyvében leközlölni ezt az előadást, amely éveken át a cionista ellenes filozófiai érvek arzenáljaként szerepelt az erdélyi városokkában.

Hat évi fennállás után, ma még ismeretlen okok folytán ez a mozgalom nemes hivatást betöltő kultur mozgalom megszűnt. kapuzárását valószínűleg valamilyen benső egyenletlenség váltotta ki s aztán hosszú időn át nem is nyitottak meg újra ezek a kapuk. A múlt évben, a hitközség meg a Zsidó Nemzeti Szövetség által vezetett szabadegetem hosszú szünet után, méltó folytatásaként jelentkezett a negyven éve előtti, termékeny és szép kultur munkának.

A ZSIDÓ HÉT

írja: SZABÓ IMRE

NAPTÁR: 5700, Tamuz 15—21; 1940 július 21—27. Szombat beállta 8 óra 1 perc, kimenetele 9 óra 16 p. A hét keddjén volt Tamuz 17-ike, történetünk szomorú napja, amit böjttel tesszünk emlékeztetéssel.

EMLEKNAPOK:

1900 július 22-én halt meg Isaac Levitan, Oroszország legnagyobb impresszionista festője Moszkvában.

1918 július 24-én tették le a héber egyetem alapkövét a Skopus hegyén Jeruzsálem mellett.

1885 július 25-én halt meg Moses Montefiore, a nagy emberbarát 101 éves korában.

1836 július 26-án halt meg Natan Rothschild báró Londonban.

1858 július 26-án választották be báró Lionel Rotschildot, mint első zsidót az angol alsóházba.

1905 július 27-én kezdődött a hetedik cionista (ugynevezett Uganda) kongresszus Bazalben.

TAMUZ 17.

Több, mint tizennyolc évszázad előtt, tamuz hó 17-én a rómaiak már eljutottak ostromaik során a jeruzsálemi Szentély közepébe. Be kellett szüntetni az áldozati tüzeket. Egyébként már aig is volt mit áldozni. Az állatállományt az ostromlott se reg már régen fölemészttette, de a liszt és kenyér is félelmetesen szűken volt már. Kalba Sévua és még néhány gazdag zsidó nagy élelemkészletet raktározottat fel, hogy hónapokig lehessen a csapatokat és a lakosságot ellátni. De bent Jeruzsálemben testvérharc dult és a készletek ennek a vilálongásnak estek áldoztat. Tamuz tizenhetedikén Jozsef ben Matatjahu, aki később Josefus Fiaviussá változtatta nevét és aki Galileában fontos katonai pontot védett a rómaiak számára, minden iyekezetével közvetíteni akart a római csapatok és Jochanan Gus Chalav, a zsidó harcosok vezetője között. A hadvezér azonban visszautasította az ajánlatot és harc folytatódott. A hó 9-ig, amikor a rómaiak behatoltak a Szentélybe és kezdetét vette a hosszú száműzés.

SZIDRA: MATOSZ

A fogadalmakról szóló törvénnyel kezdődik a szidra. Második fejezetében az Örökkévaló a midjanitákon való bosszút követeli: Szereljétek föl magatok körül a hárcratermett férfiakat, induljatok Midjan ellen, hogy bosszút álljanak az Örökkévalóért. A zsákmány eiosztásáról szól a következő fejezet, majd a Jordántól keletre eső országrész felosztásáról oivasunk részletes ismertetést.

BAMIDBAR: XXX. 1—9

1. És szólt Mózes az Izrael fiai közt lévő törzsek fejének, mondván: Ez az a beszéd, amelyet az Örökkévaló parancsolt.

2. Ha valamelyik férfi fogadást tesz az Örökkévalónak, vagy esküt tesz, hogy lekötelezze magát: meg ne szegje az ő szavát. Amint az ő szájából kijött, egészen úgy cselekedjék.

3. Ha pedig asszony fogadást tesz az Örökkévalónak és kötésre kötelezi le magát apja házában, az ő fiataiságában.

4. És hallja az ő atya az ő fogadását, vagy kötelezését, amellyel lekötelezte magát és nem szól arra az ő atya: akkor az ő fogadalmi fennállanak, ugyszintén minden önmagára vállalt tilalom álljon fenn.

5. Am, ha megtöltja apja a napon, amelyen halotta, az ő fogadalmait és elköte-

lezéseit, amikor az nem a bocsát neki, azt.

6. Ha pedig őt az ő fogadott szó, amelyet.

7. És hallja azon a napon állanak az ő sége, amiket.

8. Ha pedig ja a férje, a fogadalmát és válialt, az Ör.

9. Az özve minden fogmagát, fenná

Haftaránk első fejezete. népe valóságos viszontláthatas niai fogságban azonban a z volt Babylon király bittatta őket tós életre, re kezzenek azo mölceit ott

JE

4. Szólt pe mondván:

5. Mielőtt méhben isme megszentelté népek száma

6. En pedig ten, ime én n vagyok még.

7. Az Örök ostromaik során a jeruzsálemi Szentély közepébe. Be kellett szüntetni az áldozati tüzeket. Egyébként már aig is volt mit áldozni. Az állatállományt az ostromlott se reg már régen fölemészttette, de a liszt és kenyér is félelmetesen szűken volt már.

8. Ne félj t megszabadíts kévaló.

9. Az Örök megilleté szá vaimat adom

10. Lásd épek fölé ren irts, pusztíts.

11. Szólt te mondván: M szóltam: Mar tom.

12. És szólt látál, mert szavaimra, h

13. Másod kévaló: Mit zekat látok, felé vagyon.

14. És szólt Észak felől t minden lakos

15. Mert in gok minden kévaló — és ő trónusát J

16. És kim sok nyomoru lem és idege rultak saját

17. Te pedig fel és mondd ked parancso ben én riaszt

18. En pedig várossá, vaso lek téged az e

19. Viasko nem tudnak a mondja az Ör ditsalak tége

Rabbi Nach

mondotta egy

— Az igazi létezésében, e

Ami engem i

vagyok. A tu

szek, hiszen a világban

ÉT

1940 július 28. óra 1 A hét történetével

Levi-presszio

Jeruzsá-

Monte-tes korá-

Rot-

be báró

öt az an-

hetedik kongresz-

előtt, ta-

eljutottak

entély kö-

dozati tü-

lt mit ál-

mlott se-

liszt és

olt már.

dag zsidó

ott fel-

okát és a

lélemben

nek a vil-

uz tizen-

lezéseit, amiket magára nézve vállalt, akkor az nem áll meg. Az Örökkévaló megbocsát neki, mert az ő atyja tiltotta meg azt.

6. Ha pedig férhez ment és így terhelik őt az ő fogadásai, vagy az ajkán kiszalasztott szó, amellyel önmagát lekötölte.

7. És hallja az ő férje és sem szól neki azon a napon, amelyen halotta, akkor fenn állanak az ő fogadásai és az ő elkötelezettsége, amiket magára nézve eltiltott.

8. Ha pedig azon a napon, amelyen hallja a férje, megtiltja azt és megsemmisíti fogadalmát és a tilalmat, amit önmagára vállalt, az Örökkévaló megbocsát neki.

9. Az özvegyasszonynak és az elváltnak minden fogadása, amellyel lekötölte magát, fennáll.

HAFTARA

Haftaránk Jeremiás próféta könyvének első fejezete. A próféta idejében Jeruzsálem népe valósággal elepedt a vágyban, hogy visszatalálhassa ősi otthonában a babiloniai fogságba jutott testvéreket. Minthogy azonban a zsidók helyzete elég kedvező volt Babiloniában, a próféta, amikor Cidkijáhu király küldöttségével odament, arra biztatta őket, hogy rendezkedjenek be tartós életre, rendezzenek be kerteket és igyekezzenek azon, hogy a plántált tér gyümölcseit ott élvezzék.

JEREMIA: I. 4—19.

4. Szólt pedig az Örökkévaló hozzám, mondván:

5. Mielőtt megalkottalak, már az anyaméhben ismertelek és mielőtt megszületél, megszenteltelek. Prófétának rendeltel a népek számára.

6. Én pedig mondtam: Örökkévaló Isten, ime én nem tudok beszélni, hiszen ifjú vagyok még.

7. Az Örökkévaló erre így szólt hozzám: Ne mondd ezt, ifjú vagyok, hanem erigy azokhoz, akikhez küldelek és beszéld mindazt, amit neked parancsoiok.

8. Ne félj tőlük, mert veled vagyok, hogy megszabadítsalak téged, így szól az Örökkévaló.

9. Az Örökkévaló kivujtotta az ő kezét, megilleté számat és szólt: Ime, az én szavaimat adom a te szádba.

10. Lásd én a mai napon országok és népek fölé rendelek téged, hogy gyómlálj, írts, pusztíts, rombolj, építs és plántálj.

11. Szólt tovább az Örökkévaló hozzám, mondván: Mit látsz Jeremiás? Mire én szóltam: Mandulafa botját — sakéd — látom.

12. És szólt tovább az Örökkévaló: Jól láttál, mert — sokéd — gondom van az én szavaimra, hogy az beteljesedjen.

13. Másodszor is szólt hozzám az Örökkévaló: Mit látsz és én feleltem: Forró fakereket látok, amelyek egyik oldalra észak felé vagyok.

14. És szólt az Örökkévaló hozzám: Észak felől támad a veszedelem e földnek minden lakosára.

15. Mert ime előhívom az északi országok minden nemzetségét — szó az Örökkévaló — és eljönnek és ki-ki felállítja az ő trónusát Jeruzsálem kaui előtt és köröskörül minden kerítésével szemben és Judának minden városa ellen.

16. És kimondom ítéleteimet ellenük a sok nyomoruságot, amiért elszakadtak tőlem és idegen isteneknek áldoztak és leborultak saját kezük munkái előtt.

17. Te pedig övezd fel derekadat, kelj fel és mondd meg nekik mindazt, amit neked parancsolok, ne riadj meg tőlük, különben én riasztalak el téged előlük.

18. Én pedig ime a mai napon erősített várossá, vasoszloppá és ércbástyává teszlek téged az egész földön, Juda királyai, fejedelmei és papjai föl és az egész nép föl.

19. Viaskodni fognak ugyan ellened, de nem tudnak legyőzni, mert veled vagyok — mondja az Örökkévaló —, hogy megszabadítsalak téged.

Rabbi Nachmann, a braslavi kabbalista, mondotta egyszer híveinek:

— Az igazi hívő zsidók hisznek két világ létezésében, e világban és a tuvilágban. Ami engem illet, én bizony félig hitetlen vagyok. A tuvilágban természetesen hiszek, hiszen azért vagyok zsidó. De ebben a világban — egyáltalában nem hiszek.

A Zsidó Asszony

A HALLGATÓ ASSZONY

Irta: WEINBERGER JÓZSA

Régen találkoztam vele. Az asszonnyal, aki hallgat. Zürichben, — van annak már hat vagy hét éve, — egy szegény, öreg lányok gondozta otthonban laktunk. Egyszerűen butorozott szoba, de ragyogóan tiszta, mint Svájcban minden. Keveset fizettünk, kétágyas szobáért napi öt frankot. Ez még a drága frankkal is elviselhető volt. És per sze magunk vasaltunk. Kaptuk a vasaló eszközt, megnéztük az órát, minden tíz perc öt rapába került. Kétszer tíz perc és az egész garderoob frissen vasalt volt. Nem igaz, hogy Svájc drága; aki szerényen rendezkedett be, olcsóbban élt, mint itthon akármilyen egyszerű nyaralóhelyen.

Itt lakott a hallgató asszony is egyedül egy szobában. Nem ismerkedt és nem beszéltem senkivel. Mikor először láttam, világoskék selyemruha volt rajta, kicsit gyűrött, ahogy kiveszi az ember a bőrdönből. Ő nem vette igénybe a vasaló eszközt. Más gondja volt. Elmélyülten járt közöttünk, mintha nem tartozna hozzánk. Magas homlokát két sugarasan kék szempár világította be, amelyek mindig a végtelenbe néztek, messzemesse. Kicsit hullámos haját simán hátrafésülve és kontyba csavarva viselte és feketeségét itt-ott fehér szálak tarkították. A feje körül csodálatos fények vibráltak. Glória. A legközömbösebb ember is észrevette, nem volt mindennapi jelenség, járása mintha örökké fáradt lenne és mégis kecsesen és méltóságteljesen lépegetett. Kék ruhában fehérrel váltakozva, de mindig gyűrött. Sokat járt a tó partján.

Bübbajos csodaszép zürichi tó! — könnyek szöknek az ember szemébe, ha rágondol. Ha költő a pihenés és nyugalom himnuszát akarja megírni, írjon a zürichi tóról. Körülötte minden csendes. Az előkelő kávéházakban a szállókban királyok és diplomaták adnak egymásnak találkozókat. A tó partján halk minden, mint maga a tó. A hallgató asszony mindig egyedül járt, bokáig érő ruhában, emelt fővel. Eppen olyan hosszú volt a ruhája, amilyen illik negyven év után, minden divat elhaladt felette. A Wizo konferenciát végigülte, soha nem szólt egy szót se, a cionista kongresszus egyetlen üléséről sem hiányzott, de itt sem beszélt soha. De ahogyan ott ült arcának minden idegszála mutatta, hogy talán élelkebben vesz részt minden vitában, mint azok, akik beszélnek.

— Ki ez a nő? — kérdeztem. Rabolfeleség és poéta Németországból, — világosítottak fel. Gyönyörű verseket ír és mindig nagy és rendkívül segítőköt eszel ki ott, ahol a legfontosabb. Akkor, — ezelőtt né évvel, — az jutott eszébe, hogy mindazokból az országokból, ahol kétséges a zsidó fiatalok jövője, vándoroltassák az Erebe az ifjuságot tizenegy évesektől a lizenatévesig. Az ötletet felkarolták, elvitték Henriette Soldhoz. A Hadassa nagy akciót csinált belőle Amerikában. Gyűlt a pénz, a gyerekek ezrei kerültek ki az Erebe. Pardes-Hanna, Ben-Semen, Sfeja, Kfar Giladi, Talpiot, Nachlat Jicchak, de ezenkívül minden Wizo- és Moacath Hapoelet iskola is megnyitott a fiatal nemzedék számára. Új iskolák épültek; a régiek zsufolással megtelek. Minden hely kevés volt. A konferenciák új témát öleltek fel, a Jewish Agency új fogalommal ismerkedett meg; Jugendallija: Aki kint járt az utolsó években, látta ezt az ifju allját. Fiúk és lányok új reményekkel készültek az életre. Új nemzedék. A nép kincse összegyűjtve mindenfelől. Ahány város, annyi ország, fiúk és leányok, szókék és feketék, soványak és erősek, gazdag házból és szegény portáról, a társadalom minden rétegéből. Van közöttük, aki ismerte már az élet árnyékos oldalát, de sokkal több, aki eddig csak napos uton járt. Talán ezeknek még nehezebb az új helyzet, de együtt a sok fiatal élet legyőzi az akadályokat. Új környezet, más éghajlat, szokatlak táplálkozás, testi munka és nincs meg mindenütt a szükséges kényelem. De van az életnek célja és szépsége.

A hallgató asszony gondolta, a gondolatot tett követte, és sokkal több ifju ember ment ki, mint ahány lakó- és férőhelyet tudtunk teremteni. Bizony előfordult, hogy a nép kincset, drága bimbozó rügyeit öreg zsidó nép fájának, csak úgy hevenyészve helyezték el. Leépitett gyárhelységek és a kibucok sátrai adnak ideiglenes menedéket. Nem üres sátrak, hanem kettő mellé kerül még egy és három vagy négy is, ha szükséges. S mégis mindegyik mosolygós, vidám. Még ott is, ahol a legszorultabb viszonyok között él. Az élet megy a maga útján és dalok is fakadnak az ajkakon narancs, szőlő-

szület és marokszedés közben.

Ki beszél a hallgató asszonnyal az Ereben? Az ifju nemzedék nem is tudja, hogy ki kezdte megépíteni utjukat, amelyen már elégedetten járnak sok keserűség után. Való igaz, hogy Henriette Sold valósította meg a Jugendalliját: öreg szívének csodálatos hajtását. Talpiotban, Jeruzsálem mellett van a Jugendallija legszebb iskolája. Sold kedvence. Itt csak leányok vannak. Úgy beszélnek Henriette Soldról, mint a Messiásról. De nemcsak itt, hanem mindenütt máshol is az országban. Imádják az öreg hölgyet és bálványá az ifjuságnak. Nem irigyeltem tőle, megérdemli. Annyi tökéletes és szepet teremtett az országban. Mégis nekem kellett gondolnom, a „hallgató asszonnyra“, az úgy névtelen katonájára.

Még kétszer találkoztam vele az utóbbi években. Négy évvel ezelőtt, akkor is Zürichben. Mi, többen megint az „öreglányoknál“ laktunk, ő valahol az öreg Dolder mellé költözött, Zürich legcsendesebb negyedébe. Az uccán, a tó körül találkoztam vele. Úgy éreztem, hogy tul vagyok a konvenciók bemutatkozásán és hozzáléptem, salom, — nyujtottam a kezemet, — újra együtt vagyunk — szóltam hozzá. Bokáigérő fehérselem ruháján fekete kabát, kicsit gyűrve, — megint nem vasalt — gondoltam. Sugaras szemét felém fordította a messziből, — salom, — felelte. Ő is azt hitte, hogy már beszélgettünk valaha. Nem is lehet azt tudni konferenciákon, hogy kivel beszélünk és kivel nem. Salom... szemében öröm fénye csillant és hangjából mélységes melódia csengett, — igen jó, hogy együtt vagyunk.

Együtt mentünk a tó partján. Szép nagy fehér hajó kötött ki, vig zenével és csengéssel. Ragyogott a fehér hajó sok-sok aranyozástól. Vidám társaság szállt le, pihent kedélyek kellemes hajót után. Bizonyosan szép volt, amit láttam. A hajón a zene új társaságot hívogatott, a csengettyük még barátságosabban csilingeltek. Menjünk, — gondoltuk mindketten és anélkül, hogy szólnunk volna, már a hajón is voltunk. Nem is kérdeztük hová. A tó titokzatos kéksége akár a mennybolt és a hajó benne, mint ringó fehér bölcső. Miért ne menjünk, nem is fontos mindig, hogy hova, csak menni békésen. Leültünk egy sarokba a nyitott fedélzeten, mint régi jó barátok. Hús játékos szellő borzolta a tó tükrét és simogatta hajónkat. Raperswilébe ment a hajó; egy óras ut, érdekes régi város, bejártuk a nevezetes helyeket. Egy emlékem megmaradt; a lengyel emigránsok temploma muzeummal, az udvarán emléktábla a lengyel szabadsághősök emlékére. Megilletődve nézegettük és így tértünk vissza a hajónkhoz.

Mi lehet olyan szép, mint egy esti séta a zürichi tavon. A nap lassan és óvatosan csuszlik a tóba és alig hogy fedi a viz tükré, ezernyi apró fény csillan fel köröskörül a partokon. A tó partján fekvő falvak világítanak. A hallgató asszony egész lényével szivta magába a szépségeket. Mint rendszeren most sem beszél és én sem mertem megzavarni ezt a békés szépséget profán szavak-

kal, csak arra gondoltam, mennyivel jobban lehet látni az életet, ha hallgatunk és talán sok minden rejlik a boldogsághoz vezető uton a hallgatásban. Megérkeztünk. Kezet fogtunk salom-salom, mindenki ment az útjára. Úgy hallottam, hogy a közbeeső években Bulgáriában járt szervező uton az ifjuság érdekében. Tőle nem kérdeztem.

Tavaly újra találkoztunk Genfben. A Wizo konferenciáról lekésett és csak a cionista kongresszus második felére érkezett. Semmit nem változott. Talán több fehér szál volt a hajában. A szeme csupa sugar és mindig messzibe néző, de a ruhája szürke volt. Szürke és kicsit gyűrött és nekem fájt ez a szürke ruha. Nem sétáltunk a varázsos genfi tó partján ezen a kongresszuson, csak sóhajaink szálltak a hófede Mont-Blanc felé, csak épp, hogy loptunk egy-egy derűs pillanatot magunknak a genfi szépségekből. Kinek vilt türelme! A kongresszus hajszolták, sietni-sietni, vajjon haza fogunk-e még jutni. Augusztus vége volt. Egy gyűlésterem előszobájában találkoztam hallgató ismerősömmel. Sietve kérdezte, nem láttam-e Katzenelsont? Vele volt dolga a chalucotelek miatt. Gondoskodni kell róluk. Mindezt inkább önmagának mondotta és nem nekem. Mennyire tele lehetett ezzel a gonddal, ha ennyi kibuggyant belőle. Kérdeztem, hogy van? Csodálkozva nézett rám és nem válaszolt. Hallottam, hogy sokan mentek el mellőle, ő maradt és marad.

Egy este az amerikai asszonyok megvendégelték bennünket. Finom halvacsora, gazdagon terített asztal, péntek este. Az amerikai asszonyok beszéltek a munkájukról, ötleteikről, amelyek nyugalmas világban élő asszonyok életét annyi tartalommal töltik meg. Kosárcákban tarka fémpapírba csomagolt csokoládé bonbonok. Látjátok, mondták az amerikai asszonyok — a mi asztalunkról sohasem hiányzik ez a csokoládé: Toceret Háárec. Szellemes csevegés és magas hangulat végén jiddis és héber dalok patogtak vig ritmusokban.

Véletlenül a hallgató asszony mellé kerültem. Most se szólt és én sem. Mintha szerződésünk volna a hallgatásra. Másik oldalon egy nahalali mokány paraszt ült, kinek a jó vacsora és hangulat megoldotta a nyelvét. De szomszédnóm olyan beszédesen hallgatott, ami minden szót föllesgessé tett. Arcának minden idegével olyan módon figyelt, ami bennünket is hallgatásra kényszerített. Egy kék-arany papírba csomagolt cukorkát vett ki hirtelen a kosárból. Szép lassan kicsomagolta és nagyon halkan suttogta, miközben a kezében többször megforgatta: „Toceret Háárec“. Visszatette a papírosba gondosan és eltette táskájába, mint egy talizmánt.

Többet nem láttam. Most feleje nyujtom kezemet. Látom magas homlokát, messzibénéző sugaras szemét és hallom mély melódiákban zengő hangját, amelyet olyan ritkán hallatott. Nézem, hogy jár egyedül és magában hordja egy egész világ bánatát. Tele hittel és szeretettel azokért, akik reá vallnak utalva. Úgy-e találkozunk még „Hallgató asszony“?

Rachel Isten előtt

(Midrás nyomán)

Igy szól az Örökkévaló a hanghoz, amely panaszosan sir Ramahban: Rachel siratja gyermekeit, elutasít minden vigaszt, míg azok elúlvé van nak. Igy szól az Örökkévaló: Hagyd abba a sirást és könnyeid folyását. A te erényed megkapja jutalmát — az Ur megigéri. Ők visszatérnek megint az ellenség birodalmából. Utódaik számára remény fakad, az Ur megigéri. És visszatérnek megint az ő országukba.

(Jeremiás, XXXI. 15—17)

Amidőn az Örökkévaló Izrael Istene igaz ságos haragjában elhatározza Jeruzsálem pusztulását, szent templomának lángok martalékává való tételét, amidőn elhatározza Izrael szétszórását az összes többi népek között és kimondhatatlan nyomor és kínokká való büntetését, meg sem hallgat-

va visszautasítá a siró angyalok bocsánatért való könyörgését.

De ezt azt elhatározását tudatja prófétaájával, Jeremiással és ez a hű szolgálta gazdaszthatatlanul elkeseredett, mert nagyon szerette a népét, ámbár az őt vérig megájtta és halálosan megkínozta. A rákóvácsolt bilincsek most még erősebben nyomták, tudván, hogy megkínozta. A rákóvácsolt bilincsek most még erősebben nyomták, tudván, hogy testvéreinek sem lesz ezentul jobb sorsa:

„Nemsokára népem legnemesebbjeit, hercegeit és papjait így láncafűzve viszik Babelbe, egy néphez, ki Izraelt gyűlöli és bukásán ujjong. Mit csináljak, honnan jó segély? Segít-e, ha hamuszákba burkolva és népemért vezekelve könyörgök az Urnak a büntetés enyhítéseért? Vajjon meghallgat-e, meglágyítják a könnyeim? Ő, aki elzárta fűleit a Cherubok és Seraphok könyörgése

elől, felfigyel-e egy gyenge bűnös ember hangjára?"

Mig Jeremiás kétségbeesve és tanácsatlanul így beszélt magához, egy villámgyors gondolat cikázott át szomorú lelkén:

„Odamegyek Hebronba és jajgatásommal fölébresztem halotti álmukból az ősapákat, nekik kell Izraelen segíteni. Lépjenek Isten fénytrónusa elé és ők könyörögjenek bocsánatért. Őket biztosan nem fogja az Örökkévaló meghallgatás nélkül visszautasítani, hisz megígérte, hogy sohasem felejt el a velük kötött szövetséget, mely szerint Izrael, akárcsak a nap vagy a hold, örökké émi fog.”

Ezzel az elhatározással indult el Jeremiás az ősapák szent temetkezési helyéhez s a Machpela barlang bejárata előtt forró könnyhullatás közt kiáltá:

„Ó, hogy tudtok itt nyugodtan aludni, míg a szent templom lángok martalékává lesz és a mindennapi áldozat helyett ott papok és bölcsek vére folyik! A füstölők kelemes illata nem emelkedik fel Isten tiszteletére, hanem égő füstoszlop emésztí a szent edényeket és a ti egykor oly nemes és fenköit népeteket nyomor és szegyenben viszik Babilonba, ahol Babel vizét a meg-némult hárfás leviták könnyei dagaszták! Keljtek fel ti ősapák! Menjtek és dobjátok magatokat az Ur lábai elé és ne nyugodjatok, míg ostort forgató kezét visszavonja és újból kegyes pilantással fordul népe felé!”

Fölbredtek erre az ősapák, fölkeltek sirjájukból és komor méltósággal vonultak az ég kapui felé, ahol bebocsátást kértek. Az isteni lak felől ércesen csengő, parancsoló hang válaszolt:

„Forduljatok vissza ti kiválasztottak a sirjaitokhoz, siessetek, hogy ne lássa szemetek rossz utra tért, elesett utódaikat. Izrael megszegte hűségét irántam, félre löké az isteni tant, nem akarja többé az én utaimat járni, utánozza az összes előtte elpusztult népek bűneit, szegyen-szegyenre halmoz és megszenteltelenti a nevemet. Sokáig tartott a türelmem ti miattatok, de most már vége, most amikor a szentélyek szentélyében egy gyalázatos bálványképet állítottak fel.”

Az ősapák belenyugvó fájdalommal feleltek:

„Uram! Igazságos vagy és igazságos az ítéleted. Pusztuljon hát Izrael a te szent neved tisztelésére!”

Ezt mondván fájdalomtól csordultig teli szívvel fordultak vissza. Jeremiás azonban nem akart belenyugodni. Elsietett Ramahba Rachel magányos sirjához és az ő segítségéért könyörgött. Fel is kelt Rachel sirjából, felemelkedett az ég felé és ott találkoztott a visszajövő, kéztördelő ősapákkal, kiknek kétségbeesése elárulá utjuk eredménytelenségét. De Rachel nem csüggedt odaomlott Isten trónusa elé és keserű könyvek közt rimánkozott kegyelmért.

És ez a hang, melyről a próféta mondja: „Hang hallatszik Ramahból, Rachel siratja gyermekeit és elutasít minden vigaszt, míg azok elüzetésben vannak.” Mikor Rachelnek is ugyanazt felelte Isten, mint az ősapáknak, Rachel hátran válaszolt:

„Uram, én csak igazságot kérek tőled, hallgasd meg szolgádot és ne zárt el előle füled! Hát én gyenge halandó ember, kegyben, gyengédségben tullegek rajtad? Hogyan viselkedtem én testvérem Lea irányában? Te tudod Mindenható, milyen kimondhatatlan és bensőséges szeretettel csüngött szívem Jákobon és amikor apám, Lában, tudtomra adta mikép akarja őt rászédni, első percben keserű harag és féltékenység vett erőt rajtam. Jakobhoz akartam sietni és mindent felfedni, de rövidesen felébredt a jobbik énem és gondolám: így akarsz viselkedni testvéreddel szemben, testvéreddel, kihez igen mostoha volt a természet, megvetés és szidalom érje őt? Nem soha! Inkább legyőzöm szenvedélyemet és megnyugvást találok abban a tudatban, hogy nemes tettem az égben Jákob, ki mindig bizalmatlan volt apámhoz, csalást sejtve, megkért, hogy bizonyos titkos jelekkel tudassam, hogy én vagyok az, akít a menyasszonyi fátyol leple alatt vele megeskettek, ebbe a titokba Leát is bevattam. De Lea mégis csüggedt és félős volt: „Nem segítenek a jelek, mert ha Jakob kérdez tőlem valamit, elárul a hangom és akkor ellök en-

gem örökre magától.” Testvérem könyveit láttán kész voltam arra is, hogy az esküvő után elbujjak a hálókamrába és Jákob minden kérdésére és feleltem, úgy hogy Jakob csak reggel vette észre a cserét. Nos, égi apám, ezt tettem én a gyarior, földi szenvedélyekkel teii asszony! Elnyom-

tam igazságos féltékenységetem én, kinek ereiben vér folyik és silány emberi érzések töltik meg bensőmet! És te hatalmas Isten, te akarsz féltékeny lenni egy életteien néma bálványra?

Lágy, gyengéd hárfahangok közt így felelt Rachelnek az Ur:

„Hagyd abba a sirást, szemeid a könyvek hullását. A te érényed megkapja jutalmát — az Ur megígéri. Ők visszatérnek megint az elienség birodalmából. Utódaid számára remény fakad — az Ur megígéri. És visszatérnek megint az ő országukba.”

Herceg Paula

A WIZO jubileumi éve

Százhuszezernél több tagja van a cionista nők világszervezetének

Reiter Lunka beszél a Wizo erdélyi munkájáról és a zsidó nő mai feladatáról

„A palesztinai cionista építés nagy feladata sorompóba állította a világ zsidó asszonyait is. A mozgalom kezdetétől kezdve asszonyok is állanak a harcok soraiban, akik a cionista eszmét hirdetve, annak jegyében agitálnak. Abban a percben azonban, mikor az eszme gyakorlati megvalósítása lehetségessé vált, a cionista asszony szükségét érezte annak, hogy tevékeny munkatársra legyen a férfinek oly munkakörében, amely sajátos asszonyi ösztöneinek legjobban megfelel és amely az általános feladatok tömkelegében a legkönnyebben elhanyagolhatónak látszott...”

Körülbelül ez volt az a gondolatkör és program, amely husz évvel ezelőtt létrehívta a cionista nők első szervezetét Londonban. Ebből a kezdeti alakulattól áradt szét a világ majdnem minden tájára ama cselekvőkészség, amely megteremtette a ma már nagy és átfogó cionista nők világszervezetét, a **Womens International Zionist Organisation-t**, amely a rövidített WIZO néven vált közzismertté.

Százhuszezer tagja van a Wizonak

A mai idők nem a legalkalmasabbak arra, hogy egy zsidó szervezet, bármilyen érdeműs multra is tekinthet vissza, hangos demonstrációval jubiláljon. A Wizo jubiláris éve is szinte észrevétlenül siklik tova ennek az esztendőnek a láncszemén, holott minden oka és joga megvolna ahhoz, hogy ünnepeljen. A cionista nők világszervezete szép és eredményekben gazdag multra tekinthet vissza. Ez a szervezet volt az, amelyik a zsidó asszonyokban elvetette az országépítés munkájának felelősségteljes tudatát, munkába állította őket a földkerekség minden pontján és Palesztinában olyan feladatot tűzött maga elé és valósított már meg, amely nélkül a jisiv élete nem volna az, amivé kifejlődött.

Százhuszezernél több tagja van a londoni központtal működő Wizo cionista nők világszervezetének és negyvennégy országban vannak szervezetek.

A cionista nők világszervezetének jubileumát felhasználjuk arra, hogy egy kis összefoglalóban beszámolót adjunk arról, mit végzett, hogyan fejlődött, dolgozott, milyen eredményeket tud felmutatni Palesztinában és a galutban, egyszerűen azt, hogy mit produkált az elmúlt husz év alatt ez a szervezet.

Az erdélyi Wizo szervezetei

Néhány szóval érintjük csak a kezdetet. Mint említettük már, husz évvel ezelőtt Londonban alakult meg a cionista nők első csoportja. A cél az volt, segíteni az országépítéshez szükséges anyagi eszközök előteremtésénél. A londoni alakulást ötletszerűen, egymástól függetlenül követték más országokban is a cionista női szervezetek alakulása. Erdélyben az első ilyen szervezetet dr. Roth Dezsőné Temesváron, dr. Abraham Józsefné Petrozsényban alakították meg 1928-ban. Ez a két kezdeményezés itt is elindította a cionista nők munkáját és egymás után alakultak meg a csoportok a többi városokban is. A következő évben Reiter Lunka részt vett a Zürichben megtartott Wizo világszervezet konferenciáján, ahonnan vizsztatérve konferenciára hívta össze Temesvárra a cionista nők itteni csoportjait és megalakította az erdélyi Wizo központi szervezetét.

1929-ben mindössze nyolc Wizo-csoport volt Erdélyben, amelyek 300 taggal rendelkeztek. Ma már 56 helyecsportja és hatezer beszervezett tagja van az erdélyi cionista nők szervezetének.

Két nagyműveltségű, lelkes asszony áll az erdélyi Wizo élén és irányítja annak munkáját. Az egyik dr. Roth Dezsőné, a szervezet országos elnöke, a másik Reiter Lunka, aki

az országos ügyvezetői elnökség munkáját látja el. Természetesen még több más tagja van a szervezet tisztikarának, közöttük sokan dolgoznak, de a vezetés felelőssége, a szervezés és a munkairányítás érdeme a két elnöké.

1938 óta a Wizo égíse alatt működik az erdélyi **Jung-Wizo**, amelynek keretében a fiatal cionista lányok dolgoznak, művelődnek és terjesztik a cionista eszmét.

Hét mezőgazdasági kiképzőfarm Palesztinában

Különösen nagyméretű az a munka, amelyet a Wizo Palesztinában végez és valósított már meg intézmények formájában. A mezőgazdasági kolonizáció nehéz feladatában segédkeztet nyújtott a palesztinai nőknek és lehetővé tette számukra elsősorban a mezőgazdasági kiképzést. A Wizo Palesztinában hét mezőgazdasági leányiskolát, munkásnők-kiképző farmot létesített, amelyek évenként átlag háromszáz lánynak nyújt mezőgazdasági kiképzést és fejleszti ki az új zsidó parasztságos típusát. Ezenkívül háztartási iskolát tart fenn a Wizo, ahol gyakorlati és elméleti kiképzésben részesíti a háztartásvezetést minden ágában a nőket. Az iskola végzett növendékei keresett vezetői a kvucák-nak, gazdaságoknak, kórházaknak, munkásokonyháknak, vendéglőknek.

A háztartási iskola tizenöt éves fennállása óta sokszáz lánynak nyújtott már kiképzést, akik ma mind felelősségteljes munkakört töltenek be. Ugyancsak széles körben vezette be a Wizo a háziasszonyok oktatásának rendszerét. Vándortanítónők látogatják az asszonyokat házaikban, bevezetik a kolonizátnál a baromfitenyésztést és a házikerteszetet, ezenkívül 2400 iskolában tanítják a gyerekeket a kertészetre és hozzák közelebb őket a föld szeretéhez és a természethez.

13 év alatt 343 ezer font beruházás

Tel-Avivban a Wizo-klub a dolgozó fiatal munkásnők részére számtalan előadást és kiképző-tanfolyamot rendezett és rendez állandóan. A szociális munka terén kezdettől fogva programba volt véve a nő előkészítése anyai kötelességeire. Anyaiskola és három tanácsadó szervezet gondoskodik arról, hogy egészséges utódok szülessenek. Ezenkívül csecsemő és gyermekotthon Jeruzsálemben, napközi-otthon Tel-Avivban végzik a gyermekgondozást és látják el a gyermekfelügyelet olyan esetekben, amikor a szülők dolgoznak, s napközben nem gondolhatják gyermeküket.

A Wizo-szervezet palesztinai beruházásokra az utóbbi tizenhárom év alatt 343.000 fontot adott ki, amelyből:

- 44 százalék mezőgazdasági kiképzésre,
- 18 százalék háztartási kiképzésre,
- 30 százalék anya- és gyermekvédelemre,
- 8 százalék adminisztrációra és propagandára lett fordítva.

A Wizo galuti programja

A Wizo a galutban nevelő és kulturális, általános cionista munkát végez, de szociális téren is kifejti munkásságát. Nevelő és kulturális háztartási a galutban a zsidó asszonyokat visszavezeti a zsidósághoz. Megismerteti velük népiük történelmét, irodalmát, a cionista mozgalmat s ezeken keresztül nevel gyakorlati Palesztina-munkára. Az erdélyi Wizo aktív részt vesz minden cionista megmozdulásban. Segíti az allijázó chalucokat, támogatja az alapokat, hebraizációt végez, héber kurzusokat rendez s mindezekben felül szociális téren is kifejti tevékenységét.

Nagyon rövidre összefoglalva általában ezt a munkát végzi Palesztinában és a galutban a cionista nők világszervezete.

A jubiláris év alkalmából beszélgetést folytattam Reiter Lunkával, az erdélyi Wizo föderáció ügyvezető elnökével. Általános cio-

nista és zsidó nőkérdéseket érintettünk. A jubiláris évvel kapcsolatban a következőket mondotta:

— Az idő nem alkalmas külső ünneplésre, tehát csak bensőségesen és munkánk intenzívitásával hódolunk ennek az állomást jelentő esztendőnek. Tagszervezés, új csoportok létesítése és felvilágosító-munka által igyekszünk jelentőségét kiemelni ennek az esztendőnek.

A zsidó nő mai feladata

Nem mulasztottam el az alkalmat, hogy a Wizo ügyvezető elnökője előtt fel ne vessem a mai zsidó asszony nivatásának kérdését.

— Miben látja — kérdeztem — a mai zsidó nő legfőbb feladatát?

A következő feleletet kaptam:

— A mai súlyos időkben minden zsidó nőre fokozottabb feladat és felelősség hárul. Legelső kötelessége, hogy az otthonában kiegyensúlyozott légkört teremtsen, igyekezzék megosztani férjével annak gondjait. Nevelje helyesen a gyermekét. A helyes nevelés alatt az érem, hogy pozitív zsidó neveljen belőle, — de úgy hogy egyben józan, itélőképese egyén is váljék belőle.

Aztán tovább:

— A legtöbb családjára számára kötött az anyagi teljesítőképesség, mehez az otthon felől a gond felhőt eloszlatni. De az a nő, aki hivatása magaslátán áll, igyekszik átállítani életét a külsőségekből a belső, meghitt talajra, amely nemcsak hasznosabb, de több megnyugvást is hoz az otthon falai közé. A zsidó asszonynak azonban az otthoni feladatokon kívül más kérdésekkel is kell foglalkoznia. Karitatív és cionista munkát kell végeznie, ki kell terjesztenie érdeklődését olyan területekre is, amelyek a multban nem voltak fontosak számára. Hogy csak egyet említsék ezek közül: a férfiak túlfutott politikai ambícióival szemben a mozgalomban a cionista nőnek kell tartani az egyensúlyt...

Ezután még sok mindenről beszélgettünk, olyan kérdésekről is, amiket érdemes volna még feljegyezni, de ennek a cikknek csak az a célja, hogy a Wizo jubileuma alkalmából megismertesse az olvasók szélesebb körével a Wizo-munka lényegét és eddig elért eredményeit. Reméljük, hogy a cionista nők világszervezetének erdélyi mozgalma ebben az évben, minden nehézség ellenére, még jobban kiszélesíti munkakörét és egyre több zsidó asszonyt állít munkába az országépítés nagy feladatának elvégzésében.

Pogány Marcell

A KONKURENCIA ÉS A TYUKOK

A lizikai caddik, R. Levi Hirsch nagyon bosszankodott azon, hogy községében dúl a konkurencia és az egymással versengő kereskedők minden eszközzel egymásnak a tönkretetésére törekednek. Erre szombati prédikációjában a következő példázatot adta elő:

Ha egy gazdasszony tyukot vesz és elhelyezi a ketrecébe és jól táplálja, azután még egy tyukot szerez és azt is ugyanabba a ketrecbe teszi — rendszeren az első tyuk berzenkedik és próbálja kikaparni az új szomszéd szemeit, mert attól fél, hogy az eleszi előle az eledelét. De ha nem volna tyukesse szegénynek, akkor tudná, hogy ugyanannak a gazdasszonynak van bő tápláléka az új tyuk számára is és nem szorul arra, hogy az első tyukot megfossa vagy megrovíditse. Ugyanígy szokott lenni, ha egy embernek üzlete van és egy új boltoz ugyanilyen üzletet nyit mellette, attól fél, hogy az utóbbi az ő kenyerét veszi el. De ez nem igaz. Az Ur istennek a világ gazdájának van tápláléka minden teremtménye számára és tud adni az elsőnek ép úgy, mint a másodiknak.

A Föld
quieto
és
szik: Min
oa is ker
Eldugott,
kosi mes
vel ezet
Beyou a
középpont
napi velet
1928. n
fella
ben, egy
A parasz
amely m
alatta évs
tozasat s
mei. Ny
csendőség
lentést t
Charles V
zeum akk
szemle ut
tási munk
csereped
tárgyak k

Minet-el
delkeleti
domb eme
A környék
tónak, h
tak már
nép köréb
hajdanába
ragyogó f
ezelőtt a
a kutatás
A kiásc
archeológ
menyészés
scriptions
A. Schaeff
gusok vez
szeres és
Samra kör
szokatlan
ra a tudós
dekesebbé
szinre és
lemmel ki
jának ered
Rasz Sa
méter mel
bukkantak
sőbb réteg
zó, egyszil
találtak. 2
tény idősz
származó
ket hoztak
ben az ug
tűnt fel;
vonalak je
tegen a f
között egy
hieroglif fe
tomi fáraó
mazik.

A legfels
eitávoitása
bukkantak.
rűt történe
zados álma
Amarna-i l
vezetői vá
terült el. E
tomi dinasz
név alatt s
Albright v
dombja ala
azonosította
ténylegesen
Ugarit va
miták laktá
rost és főr
államához,
forgalmi u
a második
kai zavarok
Előbb az u
gukhoz a h
Egyiptom é
szinterévé v
foglalom z
12. század
ismert „te
nem vet a
elnéptelen
homok üle
virágzó teng
méről.
Ugarit a
vagyis fény
pét mutatja
egyiptomi k

Ugarit, a kétezer év előtti város

(Ösrégi leletek egy kis sziriai faluban)

Irtta: DANZIG OTTÓ (Jeruzsálem)

A Földközi-tenger sziriai partján, Lattaquié eszakra, kis természetes kikötő mellett: Minet-el-Beyda (a Fener kikötő). Itt ma is keresnek ezt a nevet Szíria térképén. Eldugott, kis falu. Csak a szűk környék lakosai mesélnek legendákról. Tizenkét évvel ezelőtt senki sem sejtette, hogy Minet-el-Beyda a tudományos világ érdeklődésének középpontjába fog majd kerülni egy mindennapi véletlen folytán.

1928. márciusában történt. Egy jámbor fellah földjét szántotta. Ekéje, munka közben, egy szokatlan formájú kőtáblába akadt. A paraszt lehajolt, hogy megnézze a követ, amely munkájában zavarta. Felemelte és alatta évszázadok porrétegeit bedöntve, boltosított sírhelyet fedeztek fel kíváncsi szemmel. Nyomban értesítette a szomszédos csendőrséget és a leletéről haladéktalanul jelentést tettek a felettes sziriai hatóságoknak. Charles Virolleaud, a beyrutai régiségi múzeum akkori igazgatója, többszöri helyszíni szemle után megindította e helyen az ásatási munkálatokat. Az ásatás sikerrel járt: cserépedények, szerszámok és egyéb kisebb tárgyak kerültek felszínre.

Minet-el-Beydatól alig egy kilométernyire, délkeleti irányban egy husz méter magas domb emelkedik, Tell Rasz Samrának hívják. A környék lakói elmesélték a francia kutatóknak, hogy a domb körül több ízben találtak már aranytárgyakat és pecséteteket. A nép körében az a hit terjedt el, hogy Rasz hajdanában hatalmas és gazdag birodalom ragyogó fővárosa emelkedett. Negyven évvel ezelőtt a törökök hajszolására meg is indult a kutatás a „rejtett kincsek” után.

A kiásott tárgyak René Dussaud francia archeológus kezébe kerültek és az ő kezében megkezdődött a párizsi L'Académie des Inscriptions et belles Lettres megbízásából F. A. Schaeffer és G. Chenet francia archeológusok vezetésével megkezdődtek a rendszeres ásatások Minet-el-Beyda és Rasz Samra környékén. Azóta minden év tavaszán szokatlan élénkiséggel várászik a csendes tájra a tudósok lázas munkája. Évről-évre érdekesebbnél-érdekesebb leletek kerülnek felszínre és a tudományos világ feszült figyelemmel kíséri Schaeffer jelentéseit, munkájának eredményeit.

Rasz Samra dombjának egyik helyén 17 méter mélységig öt réteg maradványaira bukkantak. Ezek a következők: 1. A legalsó rétegben a neolitikus korszakot jellemző, egyszerű kerámiákat és kőszerszámokat találtak. 2. A következő rétegben, a keresztény idősámítás előtti negyedik évezredből származó kerámiával azonos cserépedényeket hoztak felszínre. 3. A harmadik rétegben az úgynevezett „kanaánita kerámika” tűnt fel; kevés festék van rajta, egyszerű vonalak jellemzik inkább. 4. A negyedik rétegben a föníciai elem dominál. Itt többek között egy bazalt szobrot találtak, amely, hieroglif felirata szerint Szeszosztrisz, egyiptomi fáraó (K. e. 1903—1887) idejéből származik.

A legfelső, vagyis a legfiatalabb földréteg elítávoztatásával egy egész város romjaira bukkantak. A tudósoknak hamarosan sikerült történelmileg is meghatározni az évszázados álmából felzavart várost. A Tell-el-Amarna-i leletekből tudunk egy Ugarit nevezetű városról, amely Szíria északi partján terült el. Ez a város már a 18. és 19. egyiptomi dinasztia fáraóinak felirataiban Akurit név alatt szerepel. Egy amerikai tudós, Albright volt az első, aki a Rasz Samra dombja alatt felfedezett várost Ugarittal azonosította és a közben megfett feliratok ténylegesen igazolták is állítását.

Ugarit városát már a K. e. 2000 körül semiták látkák. Szoros kapcsolatok fűzik e várost és föníciai lakosait egy Mezopotámia államhoz, mint Egyiptomhoz. Bár a nagy forgalmi útvonalaktól félreeső helység volt, a második évezredet (K. e.) jellemző politikai zavarok hullámai Ugaritot is elértek. Előbb az úgynevezett churiták ragadják magukhoz a hatalmat a 15. században, majd Egyiptom és a chittiták között dúló harcok színterévé válik a város. Élénk kereskedelmi forgalom zajlott le a kis kikötőben, míg a 12. századbeli és az egyiptomi feliratokból ismert „tengerentúli népek” betörése véget nem vet a város fejlődésének. Ugarit akkor elnéptelenedik, gaz lepi be virágzó kertjeit, homok ülepedik le egykor zajos uccáira. A virágzó tengerparti városka eltűnt a föld színéről.

Ugarit a Kr. előtti 15—12. századokban, vagyis fénykorában, igazi levanti város képét mutatja. Ciprusi és rhodosi kereskedők, egyiptomi kalmárok és churita nemesek ta-

lálkoznak falai között. De a lakosság nagyrésze semita: föníciai. Ebben a korszakban, egy a várostól északra elterülő régi temető helyén, pompás templomok hirdetik Baal, Dagon és egyéb kanaánita istenek dicsőségét.

Baal templomától keletre régi könyvtár romjaira bukkantak a francia kutatók. A romok alól különböző hieroglifák kerültek elő, amelyekben általános meglepetésre, egy az asszír-babilonai ékírásról teljesen különböző és egészen újszerű ékírás fedeztek fel. Virolleaud a „Syria” című lapban közli a feliratok másolatait és ezzel kapcsolatos felfedezéseit. A német Hans Bauer, a francia Dhonne, az amerikai Albright és más tudósok és régiségkutatók együttes munkája hamarosan fényt derít a rasz samrai feliratokra, amelyek a semita világ egy ideig ismeretlen kapuját tárják fel. Az elképzelések, sejtések és feltevések tömkelegéből hamarosan kibontakozik a tudományos megfettés, a történelmi valóság. Egy-egy gyakran előforduló szó sejtett olvasásából kiindulva, a tudósok felállítják a rasz samrai szövegek teljes abc-jét. A kibetűzésnek ez a művelete a megfettési munka első tapja csupán. Következik a szövegek megfettése, filológiai és tartalmi feldolgozása. Az ily módon felfedezett ugariti nyelv a semita nyelvek nyugati ágához, közelebből meghatározva, ennek kanaánita csoportjához tartozik.

Kiseb feliratok (adomány és áldozati listák, személyek névsora, levelek, számadások, ima és zsoltártörödékek, stb.) mellett nagyobb és összefüggő szövegek képezik a leletek irodalmi részének szenczióját. A mindkét oldalon teleirt kőtáblákon az istenek életét ábrázoló valóságos poémákat bűtözték ki. Itt van „A Baal poéma”, „Az elbűvölő és szép istenek születése”, a „Keret-legenda”, a „Dániel-legenda”, az „Anat mítosz”, „Nikal istennő és Kosarot istennő himnusza”.

A Baal poéma a legelterjedtebb az összes szövegek között. Bevezet bennünket Kanaán pantheonjába. Tartalma a következő: Baal harca a felsőbbéért és egyeduralomért az istenek és emberek világában. Baal, az egek istene, vad szelek vonják isteni kocsiját: az égbolt felhőzete. Ő áldja meg a földet esővel és termékenyíti meg a száraz rögöt. A virágzás és szaporodás istene, az élet istene ő, Ki az ellenfele, halálos gyűlöljője? Mot, az Alvilág ura, aki a föld mélyében trónol. A romlás és rombolás, a pusztulás hirdetője és megvalósítója. Baal és Mot ádáz harca az életfentartó ösztönök örök küzdelme, az élet megsemmisítését, megsemmisíteni akaró erőkkkel. Isteni vádaskodás a Jé és Rossz között, a Világosság és Sötétség között. Az Élet harca a Halállal.

Három részre oszthatjuk a poémát:

a.) **Baal templomának felépítése.** Baal elpanaszolja bánatát: Miért kell neki apja, El palotájában és feleségeinek anyja, Aserat lakosztályában laknia. Anat nővérenek támogatásával Baal az istenek anyjához, Aserathoz fordul, hogy eszközölje ki számára az istenek atyjának, El-nek engedélyét ahhoz, hogy külön palotát építhessen magának. Aserat eleget tesz szeretett fia kérésének, és Anat kíséretében megjelenik El színe előtt. Sikerül megnyernie férje beleegyezését. Baal kíváncsága teljesül és Hajn — a kanaánita Hephaistos — isteni pompával rendez be palotáját. Most hiába igyekszik ezt megakadályozni. Az isteni lakhely készen áll. Baal nagy áldozati ünnepet rendez. Berendezkedik palotájában és meghirdeti Mot fölötti győzelmét. Mot kegyelemért esdekel és küldöttet meneszt Baalhoz. Baal nem fogadja Mot szöszlőjét.

b.) **Baal az alvilágban.** Amikor a nyári nap égető tüztől elszáradnak a gyümölcsök és hervadásnak indul a természet, akkor üttö Baal órája. Kénytelen leszállani az alvilágba és meghajtani fejét Mot előtt. Baal eltűnik a Lotpan, isteni heroldja meggyászolja: földre ül, homokkal hinti be fejét, megszagatja ruháit, és gyászdalban önti ki fájalmát:

Baal meghalt!
Mi lesz Dagon népével,
Mi lesz Aserát csapatával?
Leszállok a földre.

Az utolsó sor Jákob gyászát (Brésit. 37. 34.) juttatja eszünkbe. Jákobnak hírül hozták József halálát. Jákob megszagatja ruháit, zsákot tesz derekára. Hiába visgaltálják, ő le akar szállni az alvilágba (Seol) földhöz.

c.) **Baal meggyászolja fia halálát.**

a.) **Baal újjáéledése.** Anat könyörög Motnak, hogy adja vissza fivérért. Mot durván

viisszautasítja. De Anat nem nyugszik. Hadat üzen Motnak és fényes győzelmet arat fölötte. Husát szétszórja a madaraknak. Mot csufos bukásával új életre kel a természet, vége a pusztulásnak, — Baal a virágzás istene:

„Olajest fognak hullatni az egek
Méz fog folyni a folyókban”.

Önkénytelenül is Palesztina bibliai jelzője jut eszünkbe: „Tejjel, mézzel folyó ország”. Sapas napistennőt bizzák meg Baal felkutatásával, aki utolsó harcát vívja Mottal. Mot elismeri Baal uralmát és kénytelen visszavonulni sötét birodalmába.

Kanaán isteneinek világa tárul ki előttünk: El nemcsak az istenek általános neve, vagy jelzője. Ő az istenek atyja, hatalmas királya és bölcs bírja.

Baal, Dussaud szerint azonos Hadad-dal és magas csúcson, a Libanonban trónol. A palesztinaiak számára tehát északi istenség: „Baal Cafon”, röviden „Cafon”.

Mot, Kanaán plutoja, azonosodik birodalmával, az alvilággal. Ez az elképzelés a Bibliában is visszatükröződik. Mavet, vagy Mot (halál), néha mintha testet öltene, gonosz szellemet jelölne meg. Mot a „Seol” (alvilág) szinonimája. Őseink elképzelésében e két fogalom teljesen összeolvadt. Sok helyen a Halál-nak topografikus értelmezése van: „A halál kapui” (Hiob); „Mavet utjai” (Jeremiás próféta); „Mavet szobái” (Példabeszédek).

Mot szövetségesei között hatalmas szörnyetegek is vannak: a Tanin-ok és a Leviathonok. Baal eme ellenségeit a bibliából is ismerjük (Jezsajás 27. 1.), ahol „Livjatan anchasz bariach” és „Livjatan nachasz acalaton”, a Rossz megtestesülései.

Sok jellegzetes kifejezés és képlet, de mindenekelőtt a verssorok konstrukciója összehasonlításra jogosítja fel a tudósokat a Szentírás és a rasz samrai textusok között. A bibliai költészetet jellemző „parallelizmus membrorum” egyik alaptulajdonsága az ugariti textusoknak.

Ezekiel próféta két helyen Noét, Dánielt és Hiobot sorolja fel, mint az erény mintaképeit. Noét és Hiobot ismerjük. De rejtély számunkra Dániel, Dániel könyvének nem lehet hőse. A rasz samrai ásatások felszínre hoztak négy töredéket egy nagyobb poémából, amelyet Virolleaud „Dániel legendának” nevez. Dániel a bölcs bíró szerepében jelenik meg. Dániel tehát a nyugatásiai semita világ egyik jólismert őskori hőse volt, akinek bölcsességéről számos legenda volt forgalomban Kanaán földjén.

Milyen következtetéseket vonhatunk le e textusokból Palesztina és Izrael történelmére, irodalmára és általános kultúrelétre vonatkozólag? Ismeretes keresztény tudósoknak az álláspontja a bibliai történelmi részek megfettésében: Brésit fejezetei, melyek a patriarkák történetét vázolják, a leirt eseményektől annyira távoleső időben vetették papírra, hogy nem lehet nekik történelmi valóságot tulajdonítani és a fejezetek csak a zsidó népben elterjedt legendákat őrizték meg számunkra. De ime Palesztinából nem messze, egy az őseink nyelvéhez nagyon hasonló nyelvet beszélő nép már a K. előtti 14. évszázadban nagy poémákban örökíti meg isteneinek életét. Joggal feltehetjük tehát, hogy ugyanabban az időben őseink is ismerték az írásművészetet és az írott irodalom nem volt ismeretlen számukra.

Konkrét történelmi adatokat nem igen találunk a rasz samrai textusokban, hiszen azok nagyrészt mitológikus jellegűek. A „Keret legenda” talán szolgálhat történelmi forrásul bizonyos tekintetben. Virolleaud szerint ugyanis a Keret a bibliai „Kereteim”-nek sponym hőse. A terachiták (Terach holdistennek a csatlosai) betörnek a palesztinai Negevebe. El Keretet bízza meg a terachiták visszaszorításával. Keret elveszti a csatát, aminek népvándorlás a következménye. Aser törzse észak felé veszi útját. Keret Edomba megy, ahol a spásitákkal (Sapas-nak, a napistennőjének imádóival) harcol, majd Sidomban föníciai királyságot létesít. Virolleaud azt hiszi, hogy a terachiták a héberekkel azonosak, akik a zsidó hagyomány szerint Urból és Charanból emigráltak Ábrahám, Izsák és Jákob vezetése alatt és dél Palesztinában telepedtek le.

Mások azonban vitatják ezt a felfogást.

A rasz samrai leletek irodalmi részének e felületes és részleges ismertetéséből kitűnik, nik, hogy e feliratok szoros kapcsolatba hozhatók a Szentírással. A Bibliából csak egész felületes képet tudunk alkotni magunknak

a nyugati semiták, a Kanaániták mitológiájáról és általában szellemi életükről és kulturális nivójukról. Ismertük Baal, Asera, Astoret, stb. istenek neveit. De történetüket, a velük kapcsolatos mítoszokat a rasz samrai feliratok ismertették meg velünk. Feltárultak előttünk a kanaanita Pantheon kapui. Ezáltal megismerjük azt a kulturális és szellemi világot, melyben a zsidó geniusz az emberiség szellemi életének egyik legnagyobb forradalmát idézte elő. A Szentírásban itt-ott szétszórta mitológikus maradványok, célzások megszűnnek rejtélynek lenni. E leletek közelebb hozzák és megvilágítják a bibliai korszak, népünk életének első fejezetét, melyet mindeddig a hatalmas időbeli távolság áthathatatatlannak tűnő, sűrű fátyla borította be. Ugarit maradványainak kellő feldolgozása és helyes értelmezése csak most kezdődik. De a kezdet eredményei arra jogosítanak bennünket, hogy ugyanazt a történelmi jelentőséget tulajdonítsunk a rasz samrai leleteknek nemcsak Kanaán, de Palesztina és Izrael kultúrájának szempontjából, mint amely jelentőséggel a Tell-el-Amarna-i levelek bírnak az akkori kor politikai életének és helyzetének megismerésére.

Mechalkél Chajim — „Élők táplálója”

R. Jechezkeel Katzenelbogen Hamburg-altonai rabbi, a Keneseth Jechezkeel híres szerzője szeretett előimádkozni ünnepek és azt hitte magáról, hogy kitűnően tud énekelni, a hívek azonban csak mély áhítattalért bocsátották meg a nagy rabbinak rettentő zenei hallását. A „Mechalkél chajim” (Élők táplálója) kezdetű semone-eszrei áldásra volt egy sajátos dallama, amely különösen tele volt diszharmonikákkal. Egy szegény ember ellette ezt a dalt és ünnep után végigjárta a kereskedőket és kávéházakat utánozva a furcsa melódiát a rabbi minden felszög mozgásával együtt; a hallgatóság gurult a nevetésből és a szegény ember tenyerébe gurultak a garasok és ezüst „valuták” produkciójának jutalmul. A nagy rabbi hívei felháborodással hallottak a szegény ember eljárásáról és bepanaszolták az einökségnél, hogy csufot üz a hitközség büszkeségéből. Az előjáróság szigorú határozatot hozott, miszerint 24 órában belül el kell hagynia a várost, különben becsukják. A szegény zsidó erre elment magához R. Jechezkeelhez és töredeimesen előadta neki, hogy ő nem csufolódásból utánozza őt, hanem mert nincs más kereseti forrása, és ha nem énekelne egy nap a „Mechalkél-chajim”-ot, éhen halhatna otthon a gyermekei. A rabbi meghatóan hallgatta a szegény ember keservét, aztán elővett egy cédulát és feírta reá a következő mondatot: „Resusz neszuno mimeni le móce keszav le mechalkél acmó michechalkél chajim.” Magyarul: „Engedélyt adtam e sorok felmutatójának, hogy táplálja magát az Élők Táplálójából!”

A három lábú asztal

R. Ezekiel Landau prágai főrabbi főnyitotta a híveit, hogy legyenek jótékonyak. Amikor látta, hogy a beszéd nem használ, más módszerhez folyamodott. Vársár napján kiment és megállt a hemzseggő piac közepén. A kereskedők roppant csodálkoztak, hogy mit keres itt az ő rabbi-juk, aki máskor egy percre sem távozott a talmud foliások mellől. Az egyik bátoratlanul kérdést is intézett hozzá erre vonatkozóan. Amire a rabbi a következő felvilágosítást adta:

— Ha egy asztalnak három lába van és az egyikről letörik egy darab, alá szokták támasztani valamivel, nehogy az asztal eldőljön. De ha második lába is eltörik, akkor már nem lehet többé alátámasztani és akkor csak úgy segíthetünk rajta, ha a harmadikból is levágunk, hogy a három láb egyformán csonka legyen. A mi bölcsünk szerint, a világ három lába: a Tóra, a szentélyi áldozat és a jótékonyág. Mikor a jeruzsálemi szentély elpusztult, a középső láb eltört, de bölcsünk alátámasztották az imával, amely pótolja a hajdani áldozatot. De most, hogy a hívek nem akarnak a szegény embereken segíteni, a második láb a jótékonyág is eltört, akkor nincs más hátra, mint eltörni a harmadik lábát is és abbahagyni a Tóratanulást, hogy a világ egyensúlya helyreálljon. Azért jöttem ki én is közétek a piacra.

Rejtvények

48. számú sakkrejtvény:

M	S	R	Z
M	O	N	A
O	I	E	J
M ^x	A	R	

A csillaggal jelölt kockából lóugrás szerint haladva három híres zsidó testvér nevét kapjuk.

Beküldte: Farkas Dezső (Fodora).

85. számú lépcsőrejtvény:

- × × × × × = Ereci kolónia.
- × × × × = Első emberek közül...
- × × × = Lap (héberül).
- × × = Nép (héberül).
- × = Mássalhangzó.

Beküldte: Herskovits Éva (Cluj).

86. számú sakkrejtvény:

M	J	A	Z
S	O	N	R
A	I	E	R
M ^x	O	M	

A csillaggal jelzett kockából lóugrás szerint menve, három híres zsidó testvér nevét kapjuk.

Beküldte: Farkas Dezső (Fodora).

87. számú számrejtvény:

15	8	5	12			
5	17	5	3			
18	1	17	15	14		
	9	22	17	1	5	12
8	20	12	5			

Beküldte: Kv. „Sznáj” sel Hanoár Hácioni (Tg.-Mures).

LEGUTÓBBI REJTVE NYEINK MEGFEJTÉSE:

81. számú lépcsőrejtvény:

JAKOB
ADÁR
KÁL
OR
B

Beküldte: Heller Annie (Cluj).

82. számú szótagrejtvény:

HERZL TIVADAR — WOLFSOHN DAVID.

Beküldte: Weimann Bandi (Cluj).

83. számú sakkrejtvény:

GORDON és „KINEK IROK?” című költeménye.

Beküldte: Goldstein Elvira (Jernut).

LEGUTÓBBI REJTVE NYEINKET HELYESEN FEJTETÉK MEG:

Dux Hillél (Bucurest—Cluj), Krausz Árpád (Căpusul-Mare), Gárdos Sándor (Cluj), Klein Náchmán (Cluj), Hartmann György (Cluj), Weimann Bandi (Cluj), Herskovits Éva (Cluj), Heller Annie (Cluj), Judovits Á. (Lechintă), Stiglitz Etta és Löb Lájbi (Aghires), Kv. „Trumpeldor” sel Hanoár Hácioni (Tg.-Mures), Kv. „Kineret” sel Torá Umláchá (Arad), Tirnauer Szerén és Stein Sára (Arad), Meister Sári és Edit (Cluj), Judovits Marianne (Cluj), Fischer Martin (Gherla), Fischer Mimi (Gherla), Hamlet Eszti (Hida), Würzberger Anny (Bistrița), Glück Lea és Morris (Bistrița), Káhán Edmond (Bistrița), Weisz Bummi (Sibiu), Teszler Ciporá (Cluj), Bréger Laci (Arad), Adler Rachel (Baia-Mare), Mond Miki és Feri (Cluj), Grünberger Paul (Sibiu), Weisz Judit (Sibiu), Nierenfeld Izrael (Cluj), Walter B. (Tg.-Mures).

Három ajándék

Irta: J. L. Perc

Sok emberöltővel azelőtt valahoi meghalt egy zsidó.

Semmi szokatlan nincs abban, ha meghal valaki. Örökké élni úgy sem lehet. A zsidót annak rendje és módja szerint mély sírgödörbe sülyesztették, a földet nem is hantolták még rá, a fia alighogy elmondta fölötte a kadist, a lélek már szállt, szállt az égbe, föl a mennyei törvényszék elé.

A bíróság asztalán már ott állott a mérleg, amelyen lemérik a lélek bűneit és érdemeit.

Megjelent a védőangyal és megjelent a vádló. Hófehér zacskó a védő kezében, piszkos kis batyu a vádlóéban.

Tudjuk.

A fehér zacskó a nemes teljesítményeket, a piszkos a megérkezett lélek rossz cselekvéseit rejti. A védő a mérleg serpenyőjébe önti fehér zacskója tartalmát és a jó cselekvések fűszerszámok illatát árasztják és mint az ég csillagai, világítanak. A vádló a rossz cselekvéseket a bal serpenyőbe önti. Feketék és mint égó kátrány büzlenek.

A szegény lélek nézi, nézi a serpenyők játékát és a jó és rossz közötti különbséget csak most látja. Pedig ott lent háromszor cserélte fei őket egymással. A két serpenyő emelkedik és sülyed. Hol a jobb, hol a bal kerül felül, a mérleg nyelve reszket és jobb-ra balra ingadozik, de csak egy hajszálnyira.

A halott ugylátszik egyszerű ember volt, nagyobb érdemek és nagyobb hibák nélkül való. Végül a mérleg nyelve közepén megáll. A bűnök éppen annyit nyomnak, mint az erények.

A bíró ránéz a mérlegre, aztán itélkezni:

— Minthogy a gonosz cselekvések nincsenek tulsúlyban — mondja a gonosz lélek — nem itélhető tisztító tüzre. Másrészt a jó cselekvések sincsenek tulsúlyban, a léleknek tehát hontalannak kell maradni. Ég és föld között fog lebegnie, míg az Ur rá fog gondolni és kegyes lesz az égbe fogadni őt.

Az égi szolga kivezeti a lelket.

A lélek panaszodik irtozatos sorsa fölött.

— Mennyivel jobbak — mondja — a pokol kinjai, mint a semmi. Semmi a legborzasztóbb.

A szolga megkönyörül rajta és jó tanács csai látja el.

— Azt a tanácsot adhatom neked lélek, szállj le és tartózkodj a föld közelében és ha valami szokatlanul szépet és jót látsz, fogd meg gyorsan és repülj ide vele. Azok az ajándékok majd besegítenek a menyországra. Három ajándék után megnyílnak számodra a menyország kapui.

E szavakkal a szolga finoman és kiméletesen kitessékelt a lelket a mennyek kapujából.

A lélek pedig a föld feielt lebegett és keresett ajándékokat.

Évek multak, nemzedékek váltották fel egymást, a lélek sötét buskomorságba esett, városokból temetők lettek, temetőkből szántóföldek. Az Ur még mindig nem emiézett a bolygó lélekre és a bolygó lélek még mindig nem látott valami szokatlanul szépet és jót.

A lélek elmélyedve, szomoruan ült. Hirtelen hataimas láng csapott fel, a lélek oda nézett: a láng magas ablakból tört az ég felé. Rablók megtámadták egy gazdag ember házát. Égő fáklyával a kezében egyik rabló mutatta az utat a másíknak. Egy másik odaállott a gazdag zsidó elé és villogó törét mellének szegezve, ordított:

— Ha megmozdulsz zsidó, véged van!

A többiek feltörték a szekrényeket és raboltak, ami rabolható volt.

A gazdag ember ott állott és csodás nyugalommal nézte a zsványok munkáját. Sem szempillája, sem hófehér szakállja meg nem rezdült. Vagyonával mit sem törődött. Isten adta, Isten elvette, áldassék érette szent neve. Hiszen látszott, hogy így gondolkozott, ezek nélkül jön az ember a világra és ezek nélkül sülyeszti az embert

a sírgödörbe.

És nyugodt maradt végig. Akkor is, amikor utolsó szekrényét törték föl a harmiák és kiemelték belőle ékszereit és a sok drágaságot.

A rablók hozzálattak a szekrény utolsó fiókja feltöréséhez és a fiók mélyéből egy barna kis zsákot vettek ki.

A gazdag aggastyán most már fölébredt magábasülyedéséből. Minden tagja reszketett, szemei egyenesen villámot szórtak, jobb kezét titakozóan fölemelte és valóság gal harsogott:

— Zsványok, ehhez hozzá ne nyuljatok!

Am a másik pillanatban már forró, gözölgő vér sugárzott az aggastyán melléből: a glikos tört szívébe eresztették, meleg vére végigfolyt a barna kis zsákon.

Az öreg összeesett, a rablók abban a hitben, hogy a zsákban nagy kincsre lelnek, gyorsan fölnyitották a barna, nehéz zsákoeskat.

Megdöbentek.

Sem ezüst nem volt benne, sem arany, sem ékszer, sem drágakő. Semmi, aminek értéke van ezen a földön. Homok volt benne, a Szentföld homokja, amit zsidó halottak feje alá helyeznek a sírgödörben. Ezt akarta a gazdag zsidó avatlan kezéből megmenteni és vérét hintette rá...

A bolygó lélek pedig a Szentföld vértartott homokjából egy maréknyit föl vitt a menyország kapujába.

Az égiek az ajándékot szivesen fogadták.

Amikor az angyal kitárta a bolygó lélek előtt az ég kapuját, figyelmeztette, hogy két ajándékot kell hoznia. Bolyongásának akkor vége szakad.

Vidáman felelt a lélek:

— Ugy érzem, Isten ehhez is hozzásegít.

Évek hosszú, kínos bolyongása után a lelket egy napon kürtöző harsonája riasztotta föl.

Lenézett. Lent egy középkori német város terpeszkedett; cirádás, csucsives, erkélyes házak a városháza körül, a téren tarkaruhás tömeg hullámozott. Az ablakból pedig fejek hajoltak előre, tágranyitott szájakkal.

A látványosság a városháza előtt föllállított zödpoztós asztal volt. Aranyozott székeken ülték körül az asztalt a tanács tagjai, fekete bársony talár ömlött le róluk, fejükön nyersbőrből való sapka, fehér forgótollal, gyémántdiszes csattok fogták össze. Közepén ült a bíró.

Oldalt azonban láncokba verve állott egy zsidó leány. Valamivel odébb tiz szolga egy makrancos paripát őrzött.

A bíró kihirdette az ítéletet.

— Sulyok bünt követett el ez a zsidó-leány, — így hangzott az ítélet, — olyant, amilyent maga az Ur nagy irtalm ellenére sem bocsát meg. Szent ünnepünkön kilopódzott az uccára, átkos fölüivel pedig hallgatta az orgona és féléruhás ártatlan leánygyermekéink énekét. Ki tudhatja, vajjon a zsidóleányba bujt ördög nem nyúlt-e a szentségekhöz.

Az ítélet úgy szólt, hogy a leányt ördögi hajfűrtjeinél fogva ló farkához kell kötni, s az állat száguldjon végig vele azokon az uccákon, ahol a bűnös nő végigment.

Ítélethirdetés után a bíró megkérdezte a leányt, van-e egy utolsó kívánsága.

— Adjatok három tüt, — szólt a leány.

— A halálfelelem megbontotta eszt — jegyezte meg a tanácsurak közül valaki.

— Eszemnél vagyok, felelt a leány. Utolsó kérésem a három tüt. Adjátok ide.

Megkapta a három tüt. A porkóáb a leány fekete haját odakötötte az ágaskodó ló farkához. A tömeg pedig megdöbbenve nézte, amint a leány lehaiolt és ruhája szeglvét három helyen befűzdelte a lábába. Mélyen a husába furódott a tüt. Azért tette, hogy testéből semmi ne látszódiék, ha majd a ló végigvonszolja a város uccáin.

A bíró kiadta a parancsot:

— A lovat elengedni!

A tömeg vad ordítózással hajszolta az állatot végig a város uccáin, míg ki nem

ért a szabadba. A ló itt megállott.

A bolygó lélek pedig egy vérfoltos tüt húzott ki a halott leányból és az égbe szállt föl vele.

Fönt az ajtónálló angyal így szólt hozzá:

— Most már csak egy ajándékot kell hoznod.

A lélek visszazállott a földre és hosszu-hosszu idő multán hozta a harmadik ajándékot.

A lélek egy börtön előtt látta, hogy a fegyverek a falhoz voltak támasztva, az örök két sorba állottak föl, kezükben hosszu fűzfavesszők hajlongtak.

Vesszőfutás volt.

Sovány, lerongyolódott zsidót kísérték a két sor közé. Felsőtestét szakadott ing, tarkóját kis bársonysapka fődte.

Vajjon miért büntetik? Lepott, vagy rabolt, gyilkolt talán, vagy hamis vád áldozata?

Egy ör belőki a zsidót a sorok közé. Az elítélt fájdalomt magán harapva előre megy, előre-előre, nem hajlik meg, nem jár visszékel.

A vesszők mint éjjeli szellemek suhogtak és kigyókként fonákát a zsidó testét. A sovány testből sebek fakadnak és vér permetezik belőlük.

Az egyik ör magasan sujtott és levágta az elítélt sapkáját. A zsidó csak néhány lépés után vette ezt észre. Egy pillanattig gondolkodott, megállott, gyorsan megfordult, nem akart födetlen fejjel meghalni, fölvetve a véres sapkát és fedett fölve nyugodtan ment, elvérzőn, míg azután holtan elterült.

Amikor összeesett, a bolygó lélek leszállt hozzá, felvette a sapkát s vitte föl az égbe.

A harmadik ajándék is elfogadtatott és a menyország kapui megnyílnak a bolygó lélek előtt.

Ki tudja megmondani?

1. Hogy hívják Anglia grandrabbiját?

2. Ki volt az utolsó gáon?

3. Kik azok a zsidó egyenisegek, akik akik hozzásegítettek Angliát a Szeveszcsatorna megszerzéséhez?

4. Melyik uralkodó alatt üzték ki a zsidókat Spanyolországból?

5. Ki volt Leon Motzkin?

6. Ki Enescu — világhírű román hegedűművésznek — a legtehetségesebb tanítványa?

7. Melyik a cionista világszervezet hivatalos folyóirata?

8. Ki ma a Hábimá hirneves rendezője és dramaturgja?

Beküldtek: Dux Hillél (Cluj—Bucuresti), Káhán Edmond (Bistrița), Weimann Bandi (Cluj), Goldberger Emil (Jibou), Weisz Judit és Nierenfeld Izrael (Sibiu—Cluj).

VALASZ A LEGUTÓBBI KERDESEINKRE:

1. Dr. Karl Lippe volt az első kongresszus korelnöke.

2. Hálévi írta a „Zsidónó” című operát.

3. Rábbi Ákiba kezdett el tanulni 40 éves korában.

4. Boáz-nak hívták Ruth második urát.

5. Ch. N. Biálík írta az „Ödöklések városában” című verset.

6. Sámuel próféta a „Meghílt Ruth” szerzője.

7. Rábbi Izsáktól ered a „Kabala”.

8. A Hanoár-Hácioni letelepülésének helyén, Kufár Kára földjén alapítottak Mose Glücksohn nevére kolóniát.

Beküldtek: Weimann Bandi (Cluj), Goldberger Emil (Jibou), Glück Cháim (Oradea), Meissner Cipora és Bina (Brasov).

LEGUTÓBBI KERDESEINKET HELYESEN VALASZOLTAK MEG:

Farkas Dezső (Fodora), Krausz Árpád (Căpusul-Mare), Dux Hillél (Cluj—Bucuresti), Gárdos Sándor (Cluj), Weimann Bandi (Cluj), Klein Náchmán (Cluj), Stiglitz Etta és Löb Lájbi (Aghires), Kv. „Trumpeldor” sel Hanoár Hácioni (Tg.-Mures), Kv. „Bár-Kochbá” sel Tora Umláchá (Arad), Meister Sári és Edit (Cluj), Heller Annie (Cluj), Judovits Marianne (Cluj), Hamlet Eszti (Hida), Würzberger Anny (Bistrița), Káhán Edmond (Bistrița), Teszler Ciporá (Cluj), Grünberger Paul (Sibiu).

Taxa plátitá f. No. 3052

10. Telefo Havonta évre 600, földre: 12 félévre 12 Hirdetésel „UJ KELET” bányái z. ja. Cikk forrás me

Külpot

A Timpu Halifax tosan, hogy német béke furter Zeittesülési sz lennének: 1. A német 2. Olasz 3. Anglia 4. El kell amelyek A sának gyön A Der Br ter Zeitung bár ezeket a mintán azo Halifax lora zárják ki a

A „Journ hogy angol lehangoitság külügyminis a pánameri államok am Angol kő vaslat, vala az Egyesült ügyminiszter mondottak, dottak az a hogy ezért a gyarmatok a „Gigási h hatalmak kő és mindenek a 21 ameriki megvitatták és következ az angol nép a lap.

Elénk érde tan is az a ták az alsó A Nachta hogy a gaz nphézipari v helyzet és ó kérti azokr amelyek jel fenyegetik.

A Gazetta megállapítja, támadás me mint ahogy A lap hívtóban az u jelenik meg „Mielőtt a rezzük, kizá „Nincs ki kezni fog e elleni bloká geri körül lehetetlenné döntő támad

Az Angrif kező cím ala — Irta Wins — A lap tud adásában kö fegyverzett könyv — írj könyve. „Anglia ve nak azzal, ha biztatják a rettenetes hu den bizonyna kosság értel hessenek” —